

ZAKOŃCZENIE

Utworzenie w czerwcu 1943 r., z inicjatywy Józefa Stalina, Związku Patriotów Polskich było ważnym elementem jednoczącym polskich zesłańców w ZSRR. Trzyletni okres funkcjonowania ZPP zaowocował powstaniem szeregu ogniw terenowych obejmujących swymi wpływami skupiska Polaków na Wschodzie. W 1946 r. działało 108 zarządów obwodowych, około 1000 zarządów rejonowych i ponad 3000 kół, rozproszonych na rozległym obszarze ZSRR.

Chociaż w Statucie ZPP zapisano, że będzie on jednoczył „na czas wojny Polaków, zamieszkałych na ziemiach radzieckich”, J. Stalin zezwolił na utworzenie go również na terenach przedwojennych II Rzeczypospolitej, wyzwolanych spod okupacji niemieckiej. Był to jeden z elementów polityki sowieckiej, mającej na celu ich zagarnięcie i depolonizację.

Organizowane od września 1944 r. na terenie tzw. Zachodniej Ukrainy zarządy obwodowe ZPP w wielu elementach odbiegały od centralnego wzorca, a także od struktury Zarządu Republikańskiego w Wilnie. Były w pewnym sensie „wyjątkowe”, dostosowane do miejsca i okoliczności, w których przyszło im działać.

Także i to, tworząc struktury związkowe, starano się wykorzystywać lokalnych działaczy komunistycznych (ocalałych po okupacji niemieckiej) oraz osoby o poglądach lewicowych. Udało się również, w przeciwieństwie do Wileńszczyzny, pozyskać do współpracy polską inteligencję, związaną z UJK i Politechniką.

Aktywistom ZPP, funkcjonującym na terenie Lwowa, Stanisławowa, Drohobycza czy Czortkowa przyświecały nieco inne cele niż strukturom Związku w głębi ZSRR. Tam głównym zadaniem była pomoc materialna, polepszanie dramatycznych warunków bytowych, kultywowanie polskości, wreszcie pomoc w repatriacji. Na Zachodniej Ukrainie zasadniczy nurt działalności obejmował przede wszystkim współpracę z przedstawicielami PUR w realizacji porozumienia o przesiedleniu ludności do kraju. Dodatkowo zajmowano się sprawami opieki społecznej, pomocy prawnej, rewindykacji polskich dóbr kulturalnych, a także działalnością kulturalno-oświatową w duchu ideologii komunistycznej.

Jednym z celów, podobnie jak na Wileńszczyźnie, było zlikwidowanie polskiego charakteru obszaru – stąd tak silne zaangażowanie się Związku w przesiedlenie. Aktyw ZPP, mimo że godził się na oddanie ziem wschodnich RP Sowietom, był świadomy dramatycznego położenia Polaków na tych terenach. Podejmowania działania, z jednej strony podyktowane były odgórnymi wytycznymi, z drugiej wynikały z własnych przekonań i chęci niesienia pomocy Polakom zagrożonym przez sowieckie służby bezpieczeństwa.

Kresowi Polacy żyli w latach 1944–1946 w poczuciu tymczasowości, rozdwojenia, rozdarcia, w oczekiwaniu nieuchronnych zmian. Z jednej strony nie chcieli pozostać pod władzą bolszewicką, z drugiej zwlekali z wyjazdem do nowej Polski jak najdłużej, oczekując jakiejś radykalnej odmiany losu. Wielokroć wpływ na ich decyzję miał konflikt polsko–ukraiński oraz masowe mordy dokonywane przez nacjonalistów z OUN–UPA.

* * *

Praca zarządów obwodowych ZPP na tzw. Zachodniej Ukrainie musiała być elastyczna i dostosowana do dynamicznie zmieniającej się sytuacji. Na przykładzie Lwowa możemy podzielić ją na pięć okresów: I – od założenia ZPP (22 września 1944 r.) do śmierci dr. Z. Bielińskiego; II – od lutego do maja 1945 r.; III – od czerwca do października 1945 r.; IV – od listopada 1945 r. do marca 1946 r.; V – od kwietnia do czerwca 1946 r.

Początkowy okres był czasem „organizowania się zarządu, którego duszą był Zdzisław Bieliński”. Powstawały wydziały, przyjmowano członków (do 20 lutego 1945 r. zaledwie 42 osoby) i zapoznawano mieszkańców z ideologią Związku. Podejmowano pierwsze inicjatywy społeczne (m.in. uruchomiono schronisko, przyznawano zapomogi) i kulturalne (m.in. akcja pomocy Warszawie, audycje radiowe w języku polskim). Zasadniczy wpływ na niewielkie rezultaty działalności miały nastroje antysowieckie. Polacy pamiętali krzywdy wyrządzone im przez okupanta w latach 1939–1941. Ponadto działalność ZPP hamowało trudne położenie mieszkańców zachodnich obwodów USRR – ich życie koncentrowało się wokół problemów ze zdobyciem żywności i opału (aby przeżyć kolejne dni), czy uchronieniem przed aresztowaniem (groziło bez względu na ewentualne przewinienia). Dodatkowo w żaden sposób nie chcieli wspierać komunistów, którzy akceptowali powojenne zmiany terytorialne, godząc się na utratę polskich ziem wschodnich na rzecz ZSRR. Wśród społeczeństwa negatywną opinię o ZPP utwierdzało polskie podziemie, choć nie tak silne jak na Wileńszczyźnie, umiejętnie „torpedowało” poczynania aktywistów. Najbardziej dotkliwe było zamordowanie zastępcy przewodniczącego Zarządu Obwodowego ZPP – dr. Z. Bielińskiego.

Od jego tragicznej śmierci w lutym 1945 r. widoczny był wyraźny zastój w pracy ZPP, spowodowany słabością zreorganizowanego Zarządu. Spadek aktywności poszczególnych jego wydziałów, przy jednoczesnym wzmożeniu się „reakcyjnej agitacji” spowodował odpływ członków i sympatyków (do 31 maja 1945 r. w obwodzie lwowskim jedynie 119 osób posiadało legitymacje Związku). Ludzi, zastraszonej kolejną falą represji NKWD, bardziej niż program ZPP nurtował dylemat: wyjechać czy zostać? Nastroje zdecydowanie pogorszyły się po ogłoszeniu wyników konferencji jałtańskiej, które rozwiewały panujące jeszcze w mieście przekonanie, że Lwów może pozostać przy Polsce. Na plus działaczom ZPP należy

zaliczyć uruchomienie ambulatorium na Dworcu Głównym we Lwowie oraz zainicjowanie zbiórki polskich książek. Wzmoczone wyjazdy do Polski powodowały kurczenie się bazy aktywu ZPP i wymuszały ciągłą rotację kadr.

W czerwcu 1945 r. sytuacja uległa poprawie, zwłaszcza dzięki staraniom Wydziału Organizacyjnego, który zainicjował szereg spotkań w instytucjach i przedsiębiorstwach. W zdobyciu nowych grup członków i sympatyków pomocne okazało się również powołanie zarządów rejonowych ZPP (kolejowego, szewczenkowskiego, stalinowskiego i czerwonoarmiejskiego) oraz zwoływanie (początkowo nieudolnie) „zebrań wiejskich”. Na przełomie października i listopada 1945 r. liczba członków ZPP osiągnęła swoje maksimum – do organizacji należało 2667 osób. W omawianym okresie podjęto również wiele inicjatyw: zreorganizowano KOS, rozwinięto działalność kuchni, uruchomiono rozdawnictwo darów angielskiego Czerwonego Krzyża, przygotowywano obchody polskich świąt i rocznic narodowych.

Spadek poziomu natężenia pracy organizacyjnej zanotowano w okresie jesienno–zimowym. ZPP „zawężił” wówczas aktywność jedynie do kilku sektorów, niejako „wyczekując” na wiosenny ruch związany z przesiedleniem ludności. Przede wszystkim skupił się na pracy wśród młodzieży (m.in. rozwinięto działalność świetlic oraz wspierano kursy samokształceniowe dla młodzieży), która miała budować nową Polskę. Pomoc otrzymali również pozostali w mieście aktorzy, zatrudnieni w TMF „Miniatury”.

W ostatnim okresie działalności ZPP koncentrował się głównie na pomocy dla przesiedlanych Polaków. Aktywiści, pomimo ciągle „okrajanego” przez wyjazdy do Polski ich składu, starali się nieść rodakom pomoc prawną i materialną. Nie zapomnieli również o najmłodszych, dla których uruchomili Nadzwyczajną Komisję Egzaminacyjną, umożliwiając im zakończenie określonego etapu edukacji.

Praca pozostałych zarządów obwodowych (w Stanisławowie, Drohobyczu i Czortkowie) w znacznej mierze powielala lwowski wzorzec. Ich działalność podzielić można na dwa etapy: I – od utworzenia organizacji (odpowiednio: 11 stycznia, 1 kwietnia, 15 maja 1945 r.) do końca 1945 r.; II – od stycznia do czerwca 1946 r.

Początkowy zapał kilku aktywistów–inicjatorów został dość szybko osłabł. Werbunek nowych członków ZPP szedł bardzo opornie, a ci już zarejestrowani nie angażowali się praktycznie w żadne akcje. Bardzo trudno było znaleźć odpowiedzialnych ludzi do pracy, stąd pojawił się problem z obsadzeniem wszystkich etatów. Działalność w terenie rozwinęła się bardzo późno i miała wąski zakres. Skupiała się głównie na akcji przesiedleńczej, pomocy społecznej i „przygotowaniu” wyjeżdżających do życia w nowej Polsce. Nieliczne inicjatywy

własne nie znajdowały najczęściej wykonawców. Na szczególne wyróżnienie zasługują kursy samokształceniowe organizowane dla młodzieży w Czortkowie.

W 1946 r. działalność tych placówek jeszcze bardziej osłabła, a zetepowscy aktywiści „wyczekiwali” przesiedlenia do Polski.

Niepełna dwuletni okres formalnego istnienia ZPP na terenie tzw. Zachodniej Ukrainy (1944–1946), w bardzo złożonych warunkach, zdecydował o stosunkowo małej efektywności pracy organizacji. Podejmowane przez nią działania, były w większości doraźne, krótkofalowe, zaplanowane jedynie do czasu przesiedlenia polskich obywateli i rewindykacji części dóbr kultury. Nacechowane były w dużej mierze niepewnością, podczas gdy ogniwa działające w głębi ZSRR, które rozwijały się bardziej planowo i z większym rozmachem.

Wszystkie zarządy obwodowe zachodnich obwodów USRR wymagały stałego wsparcia ze strony ZG ZPP. Pomocy w terenie starały im się udzielać również organy PKWN, a następnie Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej i Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Bez ich wstawiennictwa aktywistom Związku niezwykle trudno byłoby prowadzić rozmowy z obwodowymi i miejskimi władzami KP(b)U. Przy przesiedlaniu ludności widoczna była współpraca ZPP z Głównym i Rejonowymi Pełnomocnikami Rządu RP do Spraw Repatriacji.

Działacze ZPP mogli również liczyć na pomoc osób delegowanych przez ZG ZPP. Do miast tzw. Zachodniej Ukrainy stosunkowo często przybywali m.in.: Halina Koszutska, inż. Zygfryd Sznek, Zofia Biller, ppor. Łuczenko, płk Włodzimierz Sokorski oraz Szymon Eckstein, służąc lokalnym działaczom doświadczeniem i radą oraz wygłaszając referaty.

* * *

Należy podkreślić, że na omawianym obszarze, nie było, poza ZPP, legalnego czynnika, który oficjalnie mógłby reprezentować ludność polską wobec władz ukraińskich, nie akceptujących rządu emigracyjnego, struktur Polskiego Państwa Podziemnego czy Armii Krajowej. Związek był jedynym ogniwem pomocy i ratunku dla Polaków, pozostawionych często samym sobie. Działacze wielokrotnie podejmowali interwencje u lokalnych władz w obronie praw przesiedlanych Polaków. Prowadząc szeroką działalność informacyjną oraz współpracując z Głównym i Rejonowymi Pełnomocnikami do spraw Repatriacji, umożliwili wyjazd do kraju wielu tysiącom osób, często ratując im życie.

Niezwykle cenną inicjatywą była zbiórka polskich książek oraz pomoc w rewindykacji dóbr kultury. Zostały one w znacznej mierze uchronione przez zniszczeniem, trafiając do ograbionych przez Niemców bibliotek i muzeów.

Organizując szeroko zakrojoną pomoc społeczną, uchroniono przed niechybną śmiercią najbiedniejszych i najbardziej potrzebujących Polaków, bez pytania ich o poglądy polityczne.

Całokształt pracy ZPP w zachodnich obwodach USRR trafnie podsumował po latach przewodniczący Zarządu Obwodowego we Lwowie prof. S. Mazur. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (za działalność społeczną) oraz wyższym rangą – Orderem Sztandaru Pracy I klasy (za działalność naukową) uznał, że *„praca naukowa może, jak powiadają, diabłom pomagać, a z takiej prostej pracy dla ludzi, jaką prowadziliśmy w Związku Patriotów Polskich, mogą się cieszyć tylko aniołowie”*¹.

¹ S. Mazur, *Wspomnienia matematyka z okresu wojny*, „Kultura i Społeczeństwo” 1978, t. XXII, nr 3, s. 26.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne:

Archiwum Akt Nowych:

- Zespół akt (sygn. 130): Związek Patriotów Polskich w ZSRR (1943–1946)
- Zespół akt (sygn. 185): Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
- Zespół akt (sygn. 200): Państwowy Urząd Repatriacyjny
- Zespół akt (sygn. 225): Partyzanta ukraińska. Okręgowy Komitet GL we Lwowie
- Zespół akt (sygn. 248): Centralne Biuro Komunistów Polski w ZSRR
- Zespół akt (sygn. 522): Generalny Pełnomocnik Rządu RP do Spraw Ewakuacji Ludności Polskiej z USRR w Warszawie
- Zespół akt (sygn. 524): Główny Pełnomocnik Rządu RP do Spraw Ewakuacji Ludności Polskiej z USRR w Łucku (1944–1946)
- Zespół akt (sygn. 527): Rejonowi Pełnomocnicy Rządu RP do Spraw Ewakuacji Ludności Polskiej z Ukraińskiej SRR (1944–1946)
- Zespół akt (sygn. 579): Biuro Prezydialne Krajowej Rady Narodowej w Warszawie (1944–1947)
- Zespół akt (sygn. 1325): Delegatura Rządu na Kraj (1940–1945)
- Zespół akt (sygn. 1351): Rząd Tymczasowy (31 XI 1944 – VI 1945)

Archiwum Państwowe w Szczecinie (APS)

- **zespół akt (sygn. 317): Urząd Wojewódzki Szczeciński (UWS)**
sygn. 3338, 3408, 5037, 5038, 5039, 5040

Archiwum Uniwersytetu Łódzkiego (AUL)

sygn. 1766

Archiwum Wschodnie Ośrodka „Karta” (AW)

- **zbiór wspomnień i relacji**

AW I/211a – Władysława Manterys

AW I/215 – Kazimierz Grondalski

AW I/351 – Roman Kmiecik „Ryś”

AW I/354 – Zofia Kocowicz

AW I/381 – Janina Kowal–Szymańska

AW I/601 – Stanisław Paryna

AW I/633 – Jadwiga Podleska „Berberys”

AW I/717 – Zofia Skała

AW I/727 – Danuta Sobolewska

AW I/825 – Zdzisław Teliczek

AW I/831 – Ewa Tomczyk

AW I/945 – Helena Żmuda „Pokrzywa”

AW I/946 – Władysław Żmuda „Erg”

AW I/1194 – Karolina Woronoska

Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (BUJ)

mf. 1029 – „Honor i Ojczyzna” 1944

Biblioteka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (BAM)

rkps. 2656; 3506; 3507; 3508; 3509; 3510; 3511/1; 3511/2; 3512; 3513; 1314/1; 1314/2; 3515; 3517/1; 3517/2; 3906295

Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu (BZNiO)

rkps. 17073 / II

Centralne Archiwum Wojskowe (CAW)

- **kolekcja akt z archiwów ukraińskich (grupa zespołów)**

- Centralny Komitet Komunistycznej Partii (bolszewików) Ukrainy.

- Ukraiński Sztab Partyzancki.

- Rzymsko–Katolicka Kuria Metropolitalna we Lwowie.

Ośrodek Pamięć i Przyszłość we Wrocławiu (OPiP)

➤ Archiwum Historii Mówionej

AHM-24 Feliks Fluda.
AHM-38 Janina Bilewicz-Berezowska.
AHM-48 Emilia Siedlecka.
AHM-115 Emil Róziewicz.
AHM-116 Genowefa Kruk.
AHM-119 Ludwik Seniuk.
AHM-132 Aleksander Dymitrowicz.
AHM-136 Irena Lisak.
AHM-140 Kazimierz Pielichaty.
AHM-142 Bronisława Guza.
AHM-144 Kazimierz Jerie.
AHM-152 Józefa Flis.
AHM-154 Józef Czerniatowicz.
AHM-162 Ryszard Barański.
AHM-168 Adam Pałka.
AHM-177 Maria Socha (Windysz).
AHM-178 Tadeusz Gliński.
AHM-181 Wanda Worsztynowicz.
AHM-185 Marian Chodor.
AHM-183 Genowefa Żukowska.
AHM-192 Genowefa Poszelużna.
AHM-193 Ignacy Woźniakiewicz.
AHM-194 Jadwiga Kempa.
AHM-197 Antoni Baczmański.
AHM-200 Józef Gulewicz.
AHM-201 Romana Szehidewicz.
AHM-219 Tadeusz Zipser.
AHM-231 Jan Krawiec.
AHM-250 Tadeusz Adamski.
AHM-251 Ewa Fedorowicz.
AHM-260 Edward Głowacz.
AHM-283 Stanisław Zawiślak.
AHM-302 prof. Stanisław Przestalski.
AHM-304 prof. Roman Duda.
AHM-310 prof. Zbigniew Rudkowski.
AHM-312 prof. Ewa Krzywicka-Blum.
AHM-318 prof. Andrzej Dżugar.

➤ Archiwum Sybiraków

AS-24 Ludwik Konarski.
AS-28 Stanisław Jarosz.
AS-31 Zofia Helwing.

Źródła publikowane

- *Archiwum Ruchu Robotniczego*, t. II, Warszawa 1975
- *Bitwa Lwowska 25 VII – 18 X 1920. Dokumenty operacyjne*, cz. I–II, pod red. M. Tarczyńskiego, Warszawa 2002–2004
- *Bitwa Lwowska i Zamojska 25 VII – 18 X 1920. Dokumenty operacyjne*, cz. III, pod red. M. Tarczyńskiego, Warszawa 2009
- *Dokumenty obrony Lwowa*, oprac. A. Leinwand, Warszawa 1997.
- *Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-radzieckich*, t. VII: *styczeń 1939–grudzień 1943*, Warszawa 1973; t. VIII: *styczeń 1944–grudzień 1945*, Warszawa 1974; t. IX: *styczeń 1946–grudzień 1949*, Warszawa 1974
- *Doniesienia z etapów*, „Karta” 1998, nr 24, s. 69–99.
- *Istoriya Lwowa u dokumentach i materialach. Zbirnyk dokumentiv i materialiv*, Kyjiw 1986.
- *Księgi pamięci gmin żydowski. Bibliografia*, wstęp i opracowanie A. Kopciowski, Lublin 2008

- *Materiały i dokumenty do dziejów nauki polskiej w czasie II wojny światowej*, pod red. Z. Kolankowskiego i L. Łosia, t. 1, Warszawa 1980
- *Materiały źródłowe do historii Polski Ludowej*, pod red. K. Robakowskiego i M. Żurowskiego, Poznań 1982
- *NKWD i polskie podziemie 1944–1945. Z „teczek specjalnych” Józefa W. Stalina*, pod. red. A. Noskovej, Kraków 1998
- *Polska Ludowa – Związek Radziecki 1944–1974. Zbiór dokumentów i materiałów*, Warszawa 1974
- *Polska–ZSRR. Struktury podległości. Dokumenty WKP(b) 1944–1949*, oprac. G. Bordiugow, A. Kochański, A. Kosecki, G. Matwiejew, A. Paczkowski, Warszawa 1995
- *Polska i Ukraina w latach trzydziestych i czterdziestych XX wieku, Nieznane dokumenty z archiwum służb specjalnych, t. 1, Polskie podziemie 1939–1941. Lwów–Kołomyja–Stryj–Złoczów*, Warszawa–Kijów 1998
- *Polska i Ukraina w latach trzydziestych i czterdziestych XX wieku, Nieznane dokumenty z archiwum służb specjalnych, t. 2, Przesiedlenia Polaków i Ukraińców 1944–1946*, Warszawa–Kijów 2000
- *Polska i Ukraina w latach trzydziestych i czterdziestych XX wieku, Nieznane dokumenty z archiwum służb specjalnych, t. 3, Polskie podziemie 1939–1941. Od Wołynia do Pokucia*, Warszawa–Kijów 2004
- *Polska i Ukraina w latach trzydziestych i czterdziestych XX wieku, Nieznane dokumenty z archiwum służb specjalnych, t. 6, Operacja „Sejm” 1944–1946*, Warszawa–Kijów 2007
- *Prawdziwa historia Polaków. Ilustrowane wypisy źródłowe 1939–1945*, t. 2, 1943–1944, oprac. D. Baliszewski, A. K. Kunert, Warszawa 1999
- *Prawdziwa historia Polaków. Ilustrowane wypisy źródłowe 1939–1945*, t. 3, 1944–1945, oprac. D. Baliszewski, A. K. Kunert, Warszawa 2000
- *Protokoły posiedzeń Prezydium Krajowej Rady Narodowej 1944–1947*, wybór, wstęp i opracowanie J. Kochanowski, Warszawa 1995
- *Przesiedlenie ludności polskiej z Kresów Wschodnich do Polski 1944–1947*, oprac. S. Ciesielski, Wrocław 1999
- *Repatriacja czy deportacja: przesiedlenie Ukraińców z Polski do ZSRR 1944–1946*, t. 1: *Dokumenty 1944–1945*, Warszawa 1996
- *Szanowny Panie Stalin. Korespondencja pomiędzy Franklinem D. Rooseveltem a Iosifem W. Stalinem*, opr. S. Butler, Warszawa 2007
- *Szkolnictwo polskie w ZSRR, 1943–1947. Dokumenty i materiały*, pod red. S. Skrzyszewskiego, Warszawa 1961
- *Teczka specjalna J. W. Stalina. Raport NKWD z Polski 1944–1946*, oprac. T. Cariewskaja, A. Chmielarz, A. Paczkowski, E. Rosowska, S. Rudnicki, Warszawa 1998
- *The Yalta Agreements. Documents prior to, during and after the Crimea Conference 1945*, edited Z. C. Szkopiak, London 1988
- *Українська ССР в завершальний період Великої Вітчизняної Війни (1944–1945 гг.)*, Київ 1985
- Wasilewska W., *O wolną i demokratyczną. Wybór artykułów, przemówień i listów*, wybór i oprac. Z. Kumoś, T. Siergiejczyk, E. Syzdek, Warszawa 1985
- *Wizja programowa Polski Ludowej. Dokumenty i materiały 1942–1948*, Warszawa 1979
- *Z archiwów sowieckich, tom III, Konflikty polsko–sowieckie 1942–1944*, dokumenty opracował i opatrzył przypisami i wstępem W. Roszkowski, Warszawa 1993.

Prasa

- „Czerwony Sztandar” 1944–1946
- „Nowe Widnokreśli” 1944–1946
- „Wolna Polska” 1943–1946

Wspomnienia i pamiętniki:

- Allerhand L., Allerhand M., *Zapiski z tamtego świata. Zagłada we Lwowie w dzienniku profesora i wspomnieniach jego wnuka*, b.m.w. 2011
- Anczarski J., *Kronikarskie zapisy z lat cierpienia i grozy w Małopolsce Wschodniej 1939–1946*, Kraków 1996
- *Archiwum Wschodnie, t. 1, Kolekcja relacji*, Warszawa 2006
- *Archiwum Wschodnie, t. 2, Kolekcje osobiste*, Warszawa 2008
- Augustyn–Puziewicz J., *Lwów. Wspomnienia lat szczęśliwych*, tom I, Wrocław 1994
- Augustyn–Puziewicz J., *Lwów. Wspomnienia lat wojennych*, tom II, Wrocław 1999
- Bednarczuk T., *Kresy. Czas zagłady i wygnania*, Brzeg 2011

- Berling Z., *Wspomnienia. Przeciwn 17 Republice*, Warszawa 1991
- Berlingowa M., *Blżej prawdy*, Warszawa 1990
- Beski J., *Moje Podole 1930–1945*, Opole 2010
- Bizuń S., *Historia krzyżemznaczona. Wspomnienia z życia Kościoła Katolickiego na Ziemi Lwowskiej 1939–1945*, Lublin 1994
- Brzoza J., *Moje przygody literackie*, Katowice 1967
- Budzyński W., *Prawda o „Lwowskiej Fali”*, „Rocznik Lwowski” 2002, Warszawa 2002
- Chajes W., *Semper Fidelis. Pamiętnik Polaka wyznania mojżeszowego z lat 1926–1939*, Kraków 1997
- Churchill W., *Druga Wojna Światowa*, tom VI, Gdańsk 1995
- Chwastowska–Bystram W., *W czepku urodzona. AK Lwów, więzienie, łagry Uralu*, Warszawa 2002
- Cofałka J., *Ślązacy i Kresowiaczy*, Warszawa 2011
- Czosnowska B., *Ostatni gong*, Gdańsk 2000
- Dawidowiczowa A., *O Lwowie, o domu, o sobie*, [w:] *Leopolis ubique praesens. Lwów wszędzie obecny. Wybór tekstów o polskiej historii i kulturze Lwowa i Małopolski z kwartalnika „Cracovia–Leopolis” 1995–2008*, część 3, Kraków 2009, s. 85–89.
- Dąbrowski B., *Na deskach świat oznaczających*, t. 1, *Wędrówka wśród ruin*, Kraków 1977
- Domosławski Z., *Mój Lwów. Pamiętniki czasu wojny. Lwów po latach*, Jelenia Góra 2009
- Drobner B., *Bezustanna walka*, t. III, *Wspomnienia z lat 1936–1944*, Warszawa 1967
- Dzięgiel L., *Lwów nie każdemu zdrow*, Wrocław 1991
- Filar W., *Wołyń–Lublin–Warszawa 1939–1989. Wspomnienia żołnierza 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej*, Warszawa 2013
- Gaklik M., *Dziennik. Lwów 12 października 1939 – 13 września 1940*, Wrocław 2002
- Gansiniec R., *Na straży miasta*, „Karta” 1994, nr 13
- Gansiniec R., *Notatki lwowskie (1944–1946)*, Wrocław 1995
- Głąbiński S., *W cieniu ojca*, Warszawa 2001
- Gołaś–Furgalska A., *Dzieje jednej rodziny. Lwów 1939–1945*, Kraków 1998
- Halski C., *Polskie Radio Lwów*, Łomianki brw
- Harajda R., *Myślę o Lwowie...*, Poznań 1993
- Heczko A., *Pożegnanie Lwowa*, „Karta” 1994, nr 13,
- Hlib E., *Moje chodzenie po Lwowie (do 1945 r.)*, Wrocław 1998
- Hoffman–Jędruch E. K., *Ślady na piasku. Z Tarnopola do Argentyny. Kresowa rodzina w wojennej zawierusze*, Warszawa 2012
- Hollanek A., *Ja z Łyczakowa*, Kraków 1991
- Hollankowie A. i E., *I zobaczyć miasto Lwów...*, Rzeszów 1990
- Jackowska J., Jackowski J. M., *Znad Dniepru nad Odrę. Wspomnienia matki i syna*, Warszawa 2008
- Janicki J., *A do Lwowa daleko aż strach...*, Warszawa 1996
- Janicki J., *Krakidały*, Warszawa 2004
- Janicki J., *Ni ma jak Lwów. Krótki przewodnik po Lwowie*, Warszawa 1990
- Jankowski S., *Kwadrans na Zamarstynowie*, Kraków 1995
- Jastrzębski S., *Moje Kresy wczoraj i dziś. Relacja z podróży po Kresach Południowo–Wschodnich*, Katowice 2010
- Jaworski E., *Lwów. Losy mieszkańców i żołnierzy Armii Krajowej w latach 1939–1956*, Pruszków 1999
- Jaworski E., *Lwów. Kleparów 1939–1945*, Warszawa 1990
- Jaworski F., *O szarym Lwowie*, Warszawa 2013
- Jurecka–Krzyżanowska R., *Mój ojciec. Wspomnienia Rodziny Wojskowej z Brzeżan od roku 1923 do 1945 roku*, Kraków 1997
- Łodziana T., *Wspomnienia. Państwowy Instytut sztuk Plastycznych 1937–1944 we Lwowie*, Wrocław 2002
- Karaś M., *Szlakiem zesłańców. Szesnaście trudnych lat w ZSRR 1944–1959*, Kraków 1998
- *Każń profesorów lwowskich lipiec 1941. Studia oraz relacje i dokumenty zebrane i opracowane przez Zygmunta Alberta*, Wrocław 1989
- Kumorek M., *Z Kresów do peczorskich łagrów*, Warszawa 1990
- Krawczyński W., *Przez tundrę i tajgę po sowieckich łagrach*, bmv 2010
- Kulczyńska M., *Lwów – Donbas 1945*, Warszawa 1988
- Leluszko D., *Pancernym szlakiem. Wspomnienia dowódcy armii*, Warszawa 1983
- Lewandowski R., *Moja chłopięca odyseja*, Aleksandrów Łódzki 2010
- Machowski S., *Bernardyński mijam plac*, Wrocław 1989
- Majewska W., *Z Lwowskiej Fali do Radia Wolna Europa*, Wrocław 2006.

- Makuszyński K., *Listy ze Lwowa*, Kraków 1998
- Matwijów M. (podał do druku), *Ostatnie dni okupacji niemieckiej i zajęcie Lwowa przez Rosjan w dziennikach Karola Badeckiego (15–28 lipca 1944 r.)*, [w:] „Rocznik Lwowski” 1999
- Mazur S., *Przemówienie wygłoszone na uroczystości ku czci uczczenia pamięci Stefana Banacha*, „Wiadomości Matematyczne” 1961, t. IV.
- Mazur S., *Przemówienie wygłoszone przy nadaniu doktoratu honorowego Uniwersytetu Warszawskiego*, „Wiadomości Matematyczne” 1980, t. XXII, nr 2.
- Mazur S., *Wspomnienia matematyka z okresu wojny*, „Kultura i Społeczeństwo” 1978, t. XXII, nr 3.
- Mazurówna K., *Burzliwe życie tancerki*, Warszawa 2010
- Mazurówna K., *Moje noce z mężczyznami*, Warszawa 2012
- Mazurówna K., *Przekłète proste rachunki prof. Mazura*, „Gazeta Wyborcza” z 1–2 XII 2012
- Mękarska-Kozłowska B., *Burza nad Lwowem. Reportaż z lat wojennych 1939–1945 we Lwowie*, Londyn 1992
- Mękarska-Kozłowska B., *Mozaika wspomnień*, Lublin 2000
- Michalak A., *Z przebytej drogi*, Warszawa 1986
- Młotkowski C., *Zapiski przymusowego turysty. Wspomnienia wojenne i starsze*, Gdańsk 2011
- Moskalenko K., *Uderzenie za uderzeniem 1943–1945*, Warszawa 1974
- Nazaruk G., *Ucieczka ze Lwowa do Warszawy. Wspomnienia ukraińskiego konserwatysty z pierwszej połowy października 1939 roku*, Przemyśl 1939
- Odnous B., *Lato 1943*, „Karta” 2005, nr 46
- Opalek M., *O Lwowie i mojej młodości. Kartki z pamiętnika 1881–1901*, Wrocław 1987
- *Osadnicy. Nowe życie Kresowiaków na Ziemiach Zachodnich. Nadzieje i niemoc wobec władzy ludowej*, wybór i oprac. A. Knyt, Warszawa 2014
- Ostrowski S., *Dnie pohańbienia 1939–1941. Wspomnienia*, Warszawa 1997
- Polakowski B., *Dziennik z lasu*, „Karta” 2012, nr 72, s. 22–57.
- Riedl T., *We Lwowie. Relacje*, Wrocław 1996
- Redlich S., *Razem i osobno. Polacy, Żydzi, Ukraińcy w Brzeżanach 1919–1945*, wyd. II, Sejny 2008
- Romanowiczówna Zofia, *Dziennik lwowski 1842–1930*, tom I (1842–1887), tom II (1888–1930), Warszawa 2005
- Rybka E., *Zarys dziejów astronomii na Uniwersytecie Lwowskim w latach 1932–1945*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”, 1991, seria 2, z. 4
- Sokorski W., *Notatki*, Warszawa 1976
- Sokorski W., *Tamte lata*, Warszawa 1979
- Szeremeta B., *Powroty do Lwowa*, Wrocław 2003
- Szolginia W., *Pudelko lwowskie wspomnień pełne*, Wrocław 1994
- Szolginia W., *Tamten Lwów*, t. 1–8, Kraków 2010–2014
- Tarnawski O., *Literacki Lwów 1939–1944. Wspomnienia ukraińskiego pisarza*, Poznań 2004
- Tomaszewski T., *Lwów 1940–1944. Pejzaż psychologiczny*, Warszawa 1996
- Torzecki R., *Wspomnienia z okupowanego Lwowa*, „Dzieje Najnowsze” 1987, nr 3
- Turkowski S., *Horodenka. Wspomnienia z lat II wojny światowej*, [w:] *Polacy na wschodzie mówią o sobie*, pod red. R. Guza, Lublin 2000, s. 115–132.
- Turkowski S., *Działalność kulturalno-oświatowa w Horodence w latach 1942–1945*, [w:] *Polacy na wschodzie mówią o sobie*, pod red. R. Guza, Lublin 2000, s. 141–161
- Ulam S. M., *Przygody matematyka*, Warszawa 1996
- *Wanda Wasilewska we wspomnieniach*, Warszawa 1982
- Weiss S., E. Szmaj, *Między narodami*, Poznań 2008
- Weiss S., *Ziemia i Chmury. Z Szewachem Weissem rozmawia Joanna Szwedowska*, Sejny 2002
- Wigierski M., *Ze Lwowa na Kołymę*, Wrocław 1998
- Wiśmierski F., *Z dziejów szkolnictwa polskiego na ziemiach wschodnich w okresie II wojny światowej (Tajne nauczanie w powiecie czortkowskim)*, Przegląd Historyczno-Oświatowy 1970, R. XIII, nr 1.
- Wittlin J., *Mój Lwów*, Warszawa 1991
- Woźniak M., *Reportaż z pamięci. Lwów – Zadwórze*, Kraków 2008
- Wyglenda J., *Wspomnienia z lat 1939–1943*, Opole 1983
- *Ziemia i chmury. Z Szewachem Weissem rozmawia Joanna Szwedowska*, Sejny 2002
- Żygulski K., *Jestem z lwowskiego etapu...*, Warszawa 1994

Opracowania

- Adamczyk K., *Biblioteka Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie w świetle kronik UJK za lata 1921–1930*, [w:] „Kraków–Lwów. Książki–czasopisma–biblioteki XIX i XX wieku, tom VI, część 1, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 2003, s. 298–309.
- Albert Z., *Lwowski wydział lekarski w czasie okupacji hitlerowskiej 1941–1944*, Wrocław 1975
- Andrzejewski J., *Uniwersytecka księżnica*, „Kronika”. Pismo Uniwersytetu Łódzkiego. Wydanie specjalne, Łódź 2005, s. 227–232
- Arkusz A., *Obywatele polscy w obozie NKWD–MWD ZSRR nr 178–454 w Riazaniu w latach 1944–1947*, Kraków 2010
- *Armia Krajowa*, [A. Chmielarz, K. Komorowski, A. K. Kunert, G. Mazur, M. Ney–Krwawicz, A. Przewoźnik, J. A. Radomski, S. Salmonowicz, M. Starczewski, A. Żak], b/w
- Bachowska M., *Kresy*, Kraków 2010
- Bailly R., *Miasto walczy o wolność. Obrona Lwowa w latach 1918–1919*, Lublin 2011
- Balbus T., *O Polskę Wolną i Niezawisłą (1945–1948). WiN w południowo–wschodniej Polsce (geneza – struktury – działalność – likwidacja – represje)*, Kraków–Wrocław 2004
- Balukiewicz M., *Protektoraty lwowskie. Początki i rozwój praktyki opiekuńczej – wychowawczej we Lwowie i na ziemi lwowskiej od końca XVIII stulecia do wybuchu II wojny światowej*, Katowice 2000
- Bargielowski D., *Konterfekt renegata*, Warszawa 2013
- Bartelski L. M., *Czas bitew. Opowieść o AK od lipca 1943 po styczeń 1944*, b/w.
- Bartoszewicz H., *Polityka Związku Sowieckiego wobec państw Europy Środkowo–Wschodniej w latach 1944–1948*, Warszawa 1999
- Baxter I., *Od odwrotu do klęski. Ostatnie lata Wehrmachtu na froncie wschodnim 1943–1945*, Warszawa 2009
- Baxter I., *Operacja „Bagration”. Rozbicie grupy Armii „Środek”*, Warszawa b/w
- Bellami C., *Wojna absolutna. Związek Sowiecki w II wojnie światowej*, Warszawa 2010
- Bernacki W., Głębocki H., Korkuć M., Musiał F., Szarek J., Zblewski Z., *Komunizm w Polsce. Zdrada, zbrodnia, zakłamanie, zniewolenie*, Kraków b/w
- Biedrzycka A., *Kalendarium Lwowa 1918–1939*, Kraków 2012
- Bobiński G., *Pogranicze polsko–ukraińskie: etniczność, zróżnicowanie religijne, tożsamość*, Kraków 1997
- Boćkowski D., *Czas nadziei. Obywatele Rzeczypospolitej Polskiej w ZSRR i opieka nad nimi placówek polskich w latach 1940–1943*, Warszawa 1999
- Bonusiak A., *Lwów w latach 1918–1939. Ludność–przestrzeń–samorząd*, Rzeszów 2000
- Bonusiak A., „*Niedemokratyczna demokracja*”. *Rzecz o Lwowie w latach 1918–1934*, [w:] Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura, Studia z dziejów Lwowa pod red. H. W. Żalińskiego i K. Karolczaka, t II, s. 215–234
- Bonusiak W., *Powstanie i działalność władz okupacyjnych we Lwowie w okresie IX 1939–VI 1941*, [w:] Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura, Studia z dziejów Lwowa, pod red. H. W. Żalińskiego i K. Karolczaka, t II, s. 307–320
- Bonusiak W., *Przemiany ekonomiczne w Małopolsce Wschodniej w latach 1939–1941*, [w:] *Okupacja sowiecka ziem polskich 1939–1941*, pod red. P. Chmielowca, Rzeszów–Warszawa 2005, s. 94–110.
- Bonusiak W., *Unifikacja Galicji Wschodniej i Wołynia z ZSRR (1939–1941)*, [w:] „Studia Rzeszowskie” 1996, t. 3, s. 53.
- Borkowski T., *Decyzja „W”*, „Karta” 2014, nr 80, s. 5–25.
- *Boy we Lwowie 1939–1941. Antologia tekstów o pobycie Tadeusza Żeleńskiego we Lwowie*, oprac. B. Winklowska, Warszawa 1992
- Brodacka–Adamowicz E., *Stanisław Lempicki (1886–1947). Człowiek i historyk*, Toruń 2003
- Brown K., *Kresy. Biografia krainy, której nie ma. Jak zniszczono wielokulturowe pogranicze*, Kraków 2013
- Brzoza C., Sowa A. L., *Historia Polski 1918–1945*, Kraków 2006
- Budzyński W., *Miasto Lwów*, Warszawa 2012
- Budzyński W., *Miasto Schulza*, b/w 2005
- Budzyński W., *Uczniowie Schulza*, Warszawa 2011
- Butler R., *Tarcza i miecz Stalina. Wojska NKWD na froncie wschodnim*, Warszawa 2011
- Caban I., *Polacy internowani w ZSRR w latach 1944–1947. Transporty i obozy*, Lublin 1990
- Case S. H., *Kawiarnia Szkoła*, Opole 2010
- Cenckiewicz S., *Długie ramie Moskwy. Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991 (wprowadzenie do syntezy)*, Poznań 2011
- Chojnowski A., *Ukraina*, Warszawa 1997

- Hryciuk G., *Przemiany narodowościowe i ludnościowe w Galicji Wschodniej i na Wołyniu w latach 1931–1948*, Toruń 2005
- Hryciuk G., *Przemiany demograficzne w Galicji Wschodniej w latach 1939–1941*, [w:] *Okupacja sowiecka ziem polskich 1939–1941*, pod red. P. Chmielowca, Rzeszów–Warszawa 2005.
- Cenckiewicz S., *Długie ramię Moskwy. Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991 (wprowadzenie do syntezy)*, Poznań 2011
- Ciara S., *Z Katowic do Lwowa, ze Lwowa do Tyńca... Wędrówki archiwaliów i archiwistów w latach 1939–1945*, [w:] *Podróże i migracje w Europie Środkowej*, pod. red. A. Barciaka, Katowice–Zabrze 2012, s. 340–348.
- Ciechanowski J. M., *Powstanie Warszawskie, Zarys podłoża politycznego i dyplomatycznego*, Pułtusk–Warszawa 2009
- Ciepielowski T., Czlijanc G., *Lwowski Klub Krótkofalowców. Zarys dziejów*, Warszawa 2008
- Cieślukowa A., *Prasa okupowanego Lwowa*, Warszawa 1997
- Ciwkacz O., *Z dziejów Biblioteki Miejskiej im. W. N. Smagłowskiego w Stanisławowie (1872 – 1939)*, „Acta Universitatis Lodzensis” 2006, Folia Librorum 13, s. 21–34.
- Crawford S., *Front wschodni dzień po dniu 1941–1945*, Ożarów Mazowiecki 2009
- Czajkowski A., *Niewola z obce i swoje grzechy. Jeńcy w obozach na Ukrainie 1939–1953*, Warszawa 2003
- Czapla A., *Nazwy miejscowości historycznej ziemi lwowskiej*, Lublin 2011
- Czernecki R., *Z Krzemieńca, Borysławia...*, Warszawa 1998
- Czarnowski J., *Kraków i Lwów w pocztówkach*, Warszawa 2009
- Czarnowski J., *Kresy. Przewodnik. Litwa, Białoruś, Ukraina*, b.m.w. 2011
- Czarnowski R. J., *Lwów. Legenda zawsze wierna*, Łódź 2010
- Czarnowski R. J., *Lwów. Sacrum et profanum*, Łódź 2012
- *Czas Burzy. W 50 rocznicę operacji „Burza”*, opr. red. T. Przyłuski, Warszawa 1994
- Czerniakiewicz J., *Przemieszczenia ludności polskiej z ZSRR 1944–1959*, Warszawa 2004
- Czerniakiewicz J., *Repatriacja ludności polskiej z ZSRR 1944–1948*, Warszawa 1987
- Czerniakiewicz J., Czerniakiewicz M., *Przesiedlenia ludności w Europie 1915–1959*, Warszawa 2005
- Czoch R., *Politechnika Wrocławska i jej lwowskie korzenie*, [w:] *Wrocław–Lwów, Lwów–Wrocław. Historia i współczesność*, pod red. D. Nespiak, M. Orzeł, Wrocław 2002, s. 7–22.
- Dallas G., *Zatruty pokój. 1945 – wojna, która się nie skończyła*, Wrocław 2012
- Darski J., *Ukraina. Historia, współczesność, konflikty narodowe*, Warszawa 1993
- Dobbs M., *Sześć miesięcy w 1945. Roosevelt, Stalin, Churchill i Truman od wojny światowej do zimnej wojny*, Warszawa 2013
- Dobrowolska–Kierył M., *Przedwojenne Kresy. Najpiękniejsze fotografie*, Warszawa 2010
- Dominiczak H., *Dzieje Kresów i granicy państwa polskiego na Wschodzie od czasów najdawniejszych do roku 1945*, Toruń 2011
- Dominiczak H., *Granica wschodnia Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919–1939*, Warszawa 1992
- Draus J., *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1918–1946. Portret kresowej uczelni*, Kraków 2007
- *Drohobycz Feliksa Lachowicza*, Olszanica 2009
- *Drohobycz miasto wielu kultur*, pod red. W. Bonusiaka, Rzeszów 2005
- Drozdowski M. M., Marczevska–Zagnańska H., *Jalta. Spór o Polskę*, Warszawa–Opole 1998
- Drozdowski M. M., *Rząd RP w Londynie wobec układów jaltańskich*, [w:] *Jalta z perspektywy półwiecza. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego w dniach 25–26 października 1994 r.*, pod red. S. S. Niciei, Opole 1995
- Duda R., *Lwowska szkoła matematyczna*, Wrocław 2007
- Dworzak E., *Druga Wojna Światowa i przesiedlenie w pamięci osiadłych na Opolszczyźnie dawnych mieszkańców Bilki Szlacheckiej*, „Opolski Rocznik Muzealny” 2002, t. 14
- Dziedzic M., Dziedzic S., *Arcybiskup Józef Bilczewski*, Kraków 2012
- Eberhardt P., *Polska granica wschodnia 1939–1945*, Warszawa [bdw]
- Eberhardt P., *Przemiany narodowościowe na Ukrainie XX wieku*, Warszawa 1994
- Fastnacht – Stupnicka A., *Zostali we Lwowie*, Wrocław 2010
- Filar W., *„Burza” na Wołyniu. Dzieje 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej. Studium historyczno-wojskowe*, Warszawa 2010
- Filar W., *Wołyń 1939–1944. Historia, pamięć, pojednanie*, Warszawa 2009
- Fijałka M., *27. Wołyńska Dywizja Piechoty AK*, Warszawa 1986
- Galuba R., *„Niech nas rozsądzi miecz i krew...”. Konflikt polsko-ukraiński o Galicję Wschodnią w latach 1918–1919*, Poznań 2004

- Gajda J., *Polska polityka zagraniczna 1944–1974*, Warszawa 1974
- Głowacki A., *Formy, skala i konsekwencje sowieckich represji wobec Polaków w latach 1939–1941*, [w:] *Okupacja sowiecka ziem polskich 1939–1941*, pod red. P. Chmielowca, Rzeszów–Warszawa 2005, s. 126–138.
- Głowacki A., *Kto był kim w NKWD w latach 1939–1941?*, „My, Sybiracy” 1994, nr 5
- Głowacki A., *Ocalić i repatriować. Opieka nad ludnością polską w głębi terytorium ZSRR (1943–1946)*, Łódź 1994
- Głowacki A., *O niedoszłym wydaniu we Lwowie w czerwcu 1941 roku polskojęzycznego miesięcznika „Pionierzy”*, [w:] *Kraków–Lwów. Książki–czasopisma–biblioteki XIX i XX wieku*, tom VI, część 2, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 2003
- Głowacki A., *Opieka Związku Patriotów Polskich w ZSRR nad inwalidami i starcami (1943–1946)*, „Acta Universitatis Lodziensis” 1984, Folia Historica 18
- Głowacki A., *Polskojęzyczne wydawnictwa książkowe w ZSRR*, [w:] *Mniejszości polskie i Polonia w ZSRR*, pod red. H. Kubiaka, T. Palecznego, J. Rokickiego, M. Wawrykiewicz, Kraków 1992, s. 221–236.
- Głowacki A., *Powstanie, organizacja i działalność Wydziału Opieki Społecznej Zarządu Głównego Związku Patriotów Polskich w ZSRR (1943–1946)*, „Acta Universitatis Lodziensis” 1981, Folia Historica 8
- Głowacki A., *Przesiedlenie części ludności obwodu lwowskiego do Mołdawii na przełomie lat 1940/1941*, [w:] *Europa NIE prowincjonalna*, pod red. K. Jasiewicza, Warszawa 1999, s. 993–1007
- Głowacki A., *Sowieci wobec Polaków na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej 1939–1941*, Łódź 1997
- Głowacki A., *Sytuacja prawna obywateli polskich w ZSRR w latach 1939–1945*, [w:] *Położenie ludności polskiej na terytorium ZSRR i wschodnich ziemiach II Rzeczypospolitej w czasie II wojny światowej*, Toruń 1990
- Głowacki A., *Struktura i działalność centralnych władz Związku Patriotów Polskich w ZSRR (1943–1946)*, „Z dziejów rozwoju państw socjalistycznych” 1983, t. 1, nr 2, s. 149–182
- Głowacki A., *Struktura, zakres działalności i liczebność terenowych ogniw ZPP w ZSRR*, „Acta Universitatis Lodziensis” 1991, Folia Historica 43
- Głowacki A., *Trudna repatriacja obywateli polskich z głębi terytorium ZSRR w latach 1945–1946*, [w:] *Władze komunistyczne wobec ziem odzyskanych po II wojnie światowej*, Słupsk 1997, s.
- Głowacki A., *Uwagi o Komitecie Organizacyjnym Żydów Polskich przy Związku Patriotów Polskich w ZSRR*, [w:] *Dzieje Żydów w Łodzi 1820–1944*, Łódź 1991
- Głowacki A., *Uwagi o tworzeniu terenowych struktur organizacyjnych Związku Patriotów Polskich w ZSRR (1943–1945)*, „Acta Universitatis Lodziensis” 1986, Folia Historica 24
- Głowacki A., *Uwagi o Wydziale Wojskowym Zarządu Głównego ZPP w ZSRR*, [w:] *W służbie narodu i państwa. Ludowe Wojsko Polskie 1943–1983*, Lublin 1984
- Głowacki A., *Wprowadzenie*, [w:] *Jeńcy obozu lwowskiego*, Warszawa 2001
- Głowacki A., *Wypieranie polskości w reorganizowanych muzeach zachodnich obszarów Ukrainiejskiej SRR*, [w:] *Polacy i Ukraińcy podczas II wojny światowej*, pod red. W. Bonasiuka, Rzeszów 2000
- Gontarczyk P., *Polska Partia Robotnicza. Droga do władzy 1941–1944*, wyd. III uzupełnione i poprawione, Warszawa brw.
- Gotowiecki P., *O Polskę z Wilnem i Lwowem. Związek Ziem Północno – Wschodnich RP (1942–1955)*, Warszawa 2012
- Grabowski W., *ZSRR wobec Polskiego Państwa Podziemnego. Wybrane zagadnienia*, [w:] *Związek Radziecki wobec krajów Europy Środkowej i Wschodniej 1920–1991*, pod. red. J. Dieca, A. Tyszkiewicza, Kraków 2004
- Grodziska K., *Miasto jak brylant. Księga cytatów o Lwowie*, Kraków 2007
- Grünberg K., Sprengel B., *Trudne sąsiedztwo. Stosunki polsko–ukraińskie w X–XX wieku*, Warszawa 2005
- Grzelak C., *Armia Stalina 1939–1941. zbrojne ramie polityki ZSRR*, Warszawa 2010
- Grzelak C., *Kresy w czerwieni. Agresja Związku Sowieckiego na Polskę w 1939 roku*, Warszawa 2008
- Grzelak C., *Wojenna edukacja kadr Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943–1945*, Warszawa 2004
- Grzelak C., Stańczak H., Zwoliński S., *Armia Berlinga i Żymierskiego*, Warszawa 2002
- Hałas M., *Adresy lwowskie, lwowskie muzeum*, Bytom 2011
- Harbutt F. J., *Jalta 1945*, Warszawa 2012
- Hauser Z., *Ilustrowany przewodnik po zabytkach Galicji Wschodniej*, Warszawa 2004
- Hera J., *Losy ekspatriantów z Kresów po zakończeniu wojny*, [w:] *Exodus. Deportacje i migracje (wątek wschodni). Stan i perspektywy badań*, Warszawa–Białystok 2008, s. 112–135.
- Hrycak J., *Historia Ukrainy 1772–1999*, Lublin 2000

- Hryciuk G., *Akcje UPA przeciwko Polakom po ponownym zajęciu Wołynia i Galicji Wschodniej przez Armię Czerwoną w 1944 roku*, [w:] *Antypolska akcja OUN–UPA 1943–1944. Fakty i interpretacje*, pod red. G. Motyki i D. Libionki, Warszawa 2002
- Hryciuk G., „*Gazeta Lwowska*” 1941–1944, Wrocław 1992
- Hryciuk G., „*Kumityt*” *Polski Komitet Opiekuńczy Lwów – miasto w latach 1941–1944*, Toruń 2000
- Hryciuk G., G. Hryciuk, *Na baśniowym Dolnym Śląsku*, „*Sobótka*” 1999
- Hryciuk G., *Nastroje i stosunek ludności polskiej tzw. Zachodniej Ukrainy do przesiedleń w latach 1944–1945 w świetle sprawozdań radzieckich*, [w:] *Polska i Ukraina po II wojnie światowej*, red. W. Bonusiak, Rzeszów 1998
- Hryciuk G., *Polacy we Lwowie 1939–1944. Życie codzienne*, Warszawa 2000
- Hryciuk G., *Polacy we Lwowie pod okupacją radziecką i niemiecką w latach 1939–1944. Wybrane zagadnienia*, „*Studia Wschodnie*”. *Prace historyczne*, II, Wrocław 1993
- Hryciuk G., *Przemiany demograficzne w Galicji Wschodniej w latach 1939–1941*, [w:] *Okupacja sowiecka ziem polskich 1939–1941*, pod red. P. Chmielowca, Rzeszów–Warszawa 2005
- Hryciuk G., *Zmiany ludnościowe i narodowościowe w Galicji Wschodniej i na Wołyniu w latach 1939–1948* [w:] *Przemiany narodowościowe na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej 1931–1948*, pod red. S. Ciesielskiego, Toruń 2003.
- Hud B., *Ukraińcy i Polacy na Naddniestrzu, Wołyniu i Galicji Wschodniej w XIX i pierwszej połowie XX wieku*, Lwów–Warszawa 2013
- Ingot M., *Polska kultura literacka Lwowa lat 1939–1941. Ze Lwowa i o Lwowie. Antologia*, Wrocław 1995
- Isakowicz–Zaleski T., *Nie zapomnij o Kresach*, Kraków 2011
- Iwanow N., *Powstanie Warszawskie widziane z Moskwy*, Kraków 2010
- Iwanowski W., *Lwowsko–sandomierska operacja strategiczna Armii Radzieckiej 13.7–29.8.1944*, część I, „*Wojskowy Przegląd Historyczny*” 1970, nr 4
- Iwanowski W., *Lwowsko–sandomierska operacja strategiczna Armii Radzieckiej 13.7–29.8.1944*, część II, „*Wojskowy Przegląd Historyczny*” 1971, nr 1
- Jaczyński S., *Zygmunt Berling. Między sławą a potępieniem*, Warszawa 1993
- Jagielska M., *Materiały Związku Patriotów Polskich okręgu lwowskiego w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „*Biblioteka*” 1999, nr 3.
- Jakubowska U., *Mit Lwowskiego Batiara*, Warszawa 1998
- Jankowski S. M., *Kwadrans na Zamarynowie*, Kraków 1995
- Jarowiecki J., *Dzieje prasy polskiej we Lwowie do 1945 r.*, Kraków–Wrocław 2008
- Jarowiecki J., *Konspiracyjna działalność wydawniczo–prasowa we Lwowie w latach 1939 – 1945*, [w:] *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura, Studia z dziejów Lwowa*, pod red. H. W. Żalińskiego i K. Karolczaka, t II, Kraków 1998
- Jarowiecki J., *Prasa we Lwowie w latach Drugiej Rzeczypospolitej*; [w:] *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura, Studia z dziejów Lwowa*, pod red. H. W. Żalińskiego i K. Karolczaka, t I, Kraków 1996
- Jasiewicz K., *Rzeczywistość sowiecka 1939–1941 w świadectwach polskich Żydów*, Warszawa 2009
- Jasiewicz K., *Zagłada polskich Kresów. Ziemiaństwo polskie na Kresach Północno–Wschodnich Rzeczypospolitej pod okupacją sowiecką 1939–1941. Studium z dziejów zagłady dawnego narodu politycznego*, Warszawa 1998
- Jastrzebski S., *Ludobójstwo ludności polskiej przez OUN–UPA w województwie stanisławowskim w latach 1939 – 1946*, Warszawa 2004
- Jones E., *Żydzi Lwowa w okresie okupacji 1939–1945*, Łódź 1999
- Juchniewicz M., *Na wschód od Bugu. Polacy w walce antyhitlerowskiej na ziemiach ZSRR 1941–1945*, Warszawa 1985
- Juchniewicz M., *Polacy w radzieckim ruchu podziemnym i partyzanckim 1941–1944*, Warszawa 1973
- Juchniewicz M., *Z działalności organizacyjno–bojowej Gwardii Ludowej w obwodzie lwowskim PPR–GL*, „*Wojskowy Przegląd Historyczny*” 1968, nr 4
- Kaczorowski B., *Zabytki starego Lwowa*, Warszawa 1990
- Kaczmarek K., *Polskie wojsko na wschodzie 1943–1945 od Mierei do Łaby i Wełtawy*, Lublin 2005
- Kalbarczyk S., *Czystka na uczelniach. Zagłada polskiego środowiska naukowego we Lwowie po '44*, *Biuletyn IPN* 2011, nr 3
- Kalbarczyk S., *Polscy pracownicy nauki. Ofiary zbrodni sowieckich w latach II wojny światowej. Zamordowani, więzieni, deportowani*, Warszawa 2001
- Kałuża R., *Stefan Banach*, Warszawa 1992
- Kamińska–Kwak J., *Inteligencja województwa lwowskiego w okresie międzywojennym*, Rzeszów 2005
- Kania L., *Na odsiecz Lwowa*, Leszno 2011

- Karski J., *Wielkie mocarstwa wobec Polski 1919–1945. Od Wersalu do Jalty*, Poznań 2014
- Kersten K., *Jalta w polskiej perspektywie*, Londyn–Warszawa 1989
- Kersten K., *Repatriacja ludności polskiej po II wojnie światowej (Studium historyczne)*, Wrocław 1974
- Kępiński A., *Ukraina. Po obu stronach Dniestru*, Poznań 2014
- Klimecki M., *Galicja Wschodnia 1920*, Warszawa 2005
- Klimecki M., *Lwów 1918–1919*, Warszawa 2011
- Klimecki M., *Polsko–ukraińska wojna o Galicję Wschodnią 1918–1919*, Warszawa 2000
- Kirwiel E., *Kresy Północno–Wschodnie Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1918 – 1939. Oblicze polityczne*, Lublin 2011
- Kisielewski T., *Janczarzy Berlinga. 1. Armia Wojska Polskiego 1943–1945*, Poznań 2014
- Kłosowicz J., *Słownik teatru polskiego*, Warszawa 2002
- Kochanowski J., *Przesunięcie granic*, „Karta” 1998, nr 24
- Koko E., *Wolni z wolnymi. PPS wobec kwestii ukraińskiej w latach 1918–1925*, Gdańsk 1991
- Kolbuszowski J., *Kresy*, Wrocław 1996
- Konarska–Pabisiak B., *Dom Rozdzielczy dla Dzieci Repatriowanych w Gostyninie*, „Notatki Płockie” 1992, nr 4 (153), s. 39–41
- Koper S., *Dwudziestolecie Międzywojenne*, tom 5, *Walka o granice 1918–1921*, Warszawa 2013
- Koper S., *Dwudziestolecie Międzywojenne*, tom 6, *Mniejszości*, Warszawa 2013
- Koper S., *Dwudziestolecie Międzywojenne*, tom 9, *Warszawa, Lwów, Wilno*, Warszawa 2013
- Koper S., *Dwudziestolecie Międzywojenne*, tom 18, *Kresy Południowo–Wschodnie*, Warszawa 2013
- Koper S., *Kobiety władzy PRL*, Warszawa 2012
- Koper S., *Ukraina. Przewodnik historyczny*, Warszawa 2011
- Koprowski M., *Lwów. Historia–Ludzie–Tradycje*, Warszawa 2013
- Koprowski M., *Wołyn. Epopeja polskich losów 1939–2013*, akt I, bmw 2013
- Koprowski M., *Wołyn. Epopeja polskich losów 1939–2013*, akt II, bmw 2013
- Koprowski M., *Wołyn. Epopeja polskich losów 1939–2013*, akt III, bmw 2013
- Korkuć M., Szarek J., Szubarczyk P., Wieliczka–Szarkowa J., *W cieniu czerwonej gwiazdy. Zbrodnie sowieckie na Polakach (1917–1956)*, Kraków brw
- Korman A., *Stosunek UPA do Polaków na ziemiach południowo–wschodnich II Rzeczypospolitej*, wyd. II, Wrocław 2010
- Korzon A., *Akta Zarządu Głównego Związku Patriotów Polskich w Archiwum Akt Nowych*, „Biuletyn Informacyjny Studiów z Dziejów Stosunków Polsko–Radzieckich” 1972, nr 27–28
- Korzon A., *Związek Patriotów Polskich w ZSRR. Z Problematyki pracy organizacyjnej i politycznej w terenie*, „Dzieje Najnowsze” 1971, nr 3
- Kowalczyk E., *Działalność Związku Patriotów Polskich na Wileńszczyźnie 1944–1946*, Warszawa [2010]
- Kowalski W. T., *Polityka zagraniczna RP 1944–1947*, Warszawa 1971
- Kowalski W. T., *Sprawa polska na arenie drugiej wojny światowej*, Warszawa 1965
- Kowalski W. T., *Walka dyplomatyczna o miejsce Polski w Europie (1939–1945)*, część 2, wydanie VI uzupełnione, Warszawa 1985.
- Kozłowski M., *Zapomniana wojna. Walki o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919*, Bydgoszcz 1999
- Kozłowski T. K., *Zagłębie borysławskie*, „Karta” 2008, nr 55, s. 64–89.
- Krajewski K., *Na straconych posterunkach. Armia Krajowa na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej*, Kraków 2015
- Krasuski E., *Międzynarodowy komunista. Jerzy Borejsza, biografia polityczna*, Warszawa 2009
- *Kresy Wschodnie we krwi polskiej tonące*, pod. red. J. Sokoła, J. Sudo, wyd. II, Chicago–Poznań 2004/2005
- Krętosz J., *Księża Michał Rękas i Jan Szurlej – sekretarza generalni Apostolstwa Chorych*, [w:] *Wszechnica Górnośląska*, t. II, *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, Katowice–Opole–Cieszyn 1991, s. 105–108.
- Kubijak A., *Kresy i Sybir. Losy polskich dzieci*, Kraków 2009
- Kukiz T., *Madonny Kresowe i inne obrazy sakralne z Kresów w diecezjach Polski. Suplement*, Warszawa 2002.
- Kulczyńska M., *Lwów–Donbas 1945*, Warszawa 1988
- Kumoś Z., *Związek Patriotów Polskich. Założenia programowo–ideowe*, Wrocław 1983
- Kwapien S., *Stanisław Mazur. Życie i działalność naukowa*. [w:] *Matematyka przełomu XIX i XX wieku. Materiały z IV Ogólnopolskiej Szkoły Historii Matematyki*, pod. red. S. Fudali, Szczecin 1990
- Leinwand A., *Obrona Lwowa w 1918 roku*, „Rocznik Lwowski” 1993–1994
- Leinwand A., *Obrona Lwowa w 1920 roku*, „Rocznik Lwowski” 1991
- Leinwand A., *Obrona Lwowa w 1939 roku*, „Rocznik Lwowski” 1992

- Lewicki J., *Między tradycją w nowoczesnością. Architektura Lwowa lat 1893–1918*, Warszawa 2005
- Lisiewicz P. M., *Plan Burza. Wysiłek zbrojny Armii Krajowej 1944–1945*, Warszawa 1990
- Lisiewicz P. M., *Ósma ekspozytura. Z tajemnic wywiadu Komendy Głównej Armii Krajowej na Lwów 1941–1945*, Warszawa 2000
- *Lwowskie pod okupacją sowiecką (1939–1941)*, pod red. T. Berezy, Rzeszów 2006
- *Lwów. Ilustrowany przewodnik*, Lwów–Wrocław 2001
- *Lwów i Wilno w ekstraklasie. Dzieje polskiego futbolu kresowego*, Katowice 1997
- *Lviv and Łódź at the turn of 20th century. Historical Outline and Natural Environment*, ed. M. Habrel, E. Kobjek, Łódź 2013
- *Lviv and Łódź at the turn of 20th century. Spatial Development and Functional Structure of Urban Space*, ed. M. Habrel, A. Wojnarowska, Łódź 2013
- Lwowczyk J., *Polski Lwów*, Warszawa b.d.w.
- Łesiów M., *Ukraina wczoraj i dziś*, Lublin 1994
- Łopuski J., *Losy Armii Krajowej na Rzeszowszczyźnie (sierpień–grudzień 1944). Wspomnienia i dokumenty*, Warszawa 1990
- Maciorowski M., *Jak Polacy z Kresów jechali na tzw. ziemie odzyskane*, „Gazeta Wyborcza”, dodatek Szczecin z 21.12.2010
- Maciorowski M., *Sami swoi i obcy. Reportaże z Kresów na Kresy*, Warszawa 2011
- Magdziarz Z., Targowe i wystawowe tradycje Lwowa i Wrocławia, [w:] *Wrocław–Lwów, Lwów–Wrocław. Historia i współczesność*, pod red. D. Nespiak, M. Orzeł, Wrocław 2002
- Majewski M. Ł., *Wołyń. Komunizm, nacjonalizm, terroryzm. Wojewoda wołyński wobec ukraińskich organizacji terrorystycznych na Wołyniu 1928–1938*, Warszawa 2014
- Majka J., *Mistyczne Kresy*, Kraków 2013
- Majka J., *Ostatni dzień Lwowa*, Kraków 2004
- Makarczyk S., *Ludzie z nizin społecznych Lwowa w okresie międzywojennym*, [w:] *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura, Studia z dziejów Lwowa*, pod red. H. W. Żalińskiego i K. Karolczaka, t. II, s. 235 – 242
- Maligranda L., *Eustachy Żyliński*, „Antiquitates Mathematicae” 2009, t. 3, s. 171–211
- Marcinek R., *Lwów*, Kraków b.d.w.
- Marciniak W. F., *Powroty z Sybiru. Repatriacja obywateli polskich z głębi ZSRR w latach 1945–1947*, Łódź 2014
- Marciniak W. F., *Uwagi o genezie polsko–radzieckiej umowy repatriacyjnej z 6 lipca 1945 r.*, „Acta Universitatis Lodziensis” 2013, Folia historica 91, s. 111–132
- Maresz B., Szydłowska M., *Repertuar teatru polskiego we Lwowie 1886–1894*, Kraków 1993
- Maresz B., Szydłowska M., *Repertuar Teatru Polskiego we Lwowie. Teatr Miejski pod dyktando Tadeusza Pawlikowskiego 1900–1906*, Kraków 2005
- Markow R., *Teatr Sylwestra Czosnowskiego. Lwów–Szczecin 1945–1948*, część I, „Przegląd Zachodniopomorski” 1986, z. 2
- Markow R., *Teatr Sylwestra Czosnowskiego. Lwów–Szczecin 1945–1948*, część II, „Przegląd Zachodniopomorski” 1991, z. 3
- Markow R., *Teatr Sylwestra Czosnowskiego. Lwów–Szczecin 1945–1948*, część III: sezon 1946/1947, „Przegląd Zachodniopomorski” 1991, z. 4
- Markow R., *Teatr Sylwestra Czosnowskiego. Lwów–Szczecin 1945–1948*, część IV: Drugi sezon w Szczecinie 1947/1948, „Przegląd Zachodniopomorski” 1998, z. 1
- Markowski D., *Płonące Kresy. Operacja „Burza” na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2011
- Markowski D., *Radziecki Lwów – miasto rustykalne*, „Mówią wieki” 2012, nr 5 (628), s. 34–38.
- Marszałek A., *Repertuar teatru polskiego we Lwowie 1864–1875*, Kraków 2003
- Marszałek A., *Repertuar teatru polskiego we Lwowie 1875–1881*, Kraków 1992
- Marszałek A., *Repertuar teatru polskiego we Lwowie 1881–1886*, Kraków 1993
- Masalska I., *Polacy w dzisiejszym Lwowie*, „Rocznik Lwowski” 1999
- Materski W., *Dyplomacja Polski „lubelskiej” lipiec 1944–marzec 1947*, Warszawa 2007
- Materski W., *Teheran, Jalta, San Francisco, Poczdam*, Warszawa 1987
- Matwijów M., *Lwów 1914–1945 w rękopisach Ossolineum*, „Rocznik Lwowski” 1993–1994, Warszawa 1994, s. 95–108.
- Matwijów M., *Mieczysław Gębarowicz (1893–1984). Uczony i opiekun narodowych dóbr kultury*, Warszawa 2013
- Matwijów M., *Muzea lwowskie wczoraj i dziś*, „Niepodległość i Pamięć” 2006, R. XIII, nr 3 (24)

- Matwijów M., *Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948*, Wrocław 1996
- Matwijów M., *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946*, Wrocław 2003
- Matyukhina A., *W sowieckim Lwowie. Życie codzienne miasta w latach 1944–1990*, Kraków 2000
- Mazur G., *Niemcy i Sowieci a antypolska akcja UPA*, [w:] *Antypolska akcja OUN–UPA 1943–1944. Fakty i interpretacje*, pod .red. G. Motyki i D. Libionki, Warszawa 2002
- Mazur G., *Biuro Informacji i Propagandy SZP–ZWZ–AK 1939–1945*, Warszawa 1987
- Mazur G., *Lwowscy wojewodowie w II Rzeczypospolitej*, [w:] *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura*, tom VII, *Urzędy, urzędnicy, instytucje. Studia z dziejów Lwowa*, pod red. K. Karolczuka i Ł. T. Sroki, Kraków 2010, s. 315–326.
- Mazur G., *Okręg Stanisławów Armii Krajowej*, [w:] *Armia Krajowa. Rozwój organizacyjny*, pod red. K. Komorowskiego, Warszawa 1996, s. 237–331.
- Mazur G., *Pokucie w latach drugiej wojny światowej. Położenie ludności, polityka okupantów, działalność podziemia*, Kraków 1994
- Mazur G., *Polityka sowiecka na „Zachodniej Ukrainie” 1939–1941 (zarys problematyki)*, „Zeszyty historyczne” (Paryż) 1999, z. 130
- Mazur G., *Życie polityczne polskiego Lwowa 1918–1939*, Kraków 2007
- Mazur G., Skwara J., Węgierski J., *Kronika 2350 dni wojny i okupacji Lwowa 1 IX 1939–5 II 1946*, Katowice 2007
- Mazur G., Węgierski J., *Konspiracja lwowska 1939–1944. Słownik biograficzny*, Katowice 1997
- Mędrzecki W., *Inteligencja polska na Wołyniu w okresie międzywojennym*, Warszawa 2005
- Mędrzecki W., *Województwo wołyńskie. 1921–1939. Elementy przemian cywilizacyjnych, społecznych i politycznych*, Wrocław 1988
- Mękarska-Kozłowska B., *Lwów. Twierdza niepodległości i kultury. Referat wygłoszony 29 listopada 1988 roku w Bibliotece Polskiej w Paryżu (poszerzony i uzupełniony)*, Lublin 2000
- Michałowski J. M., *Profesor Mieczysław Gębarowicz – uczoney, strażnik dóbr narodowych, obywatel Miasta „Zawsze Wiernego”*, [w:] „Rocznik Lwowski” 1991
- Michna A., *Siostry zakonne – ofiary zbrodni nacjonalistów ukraińskich na terenie metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego w latach 1939–1947*, Warszawa 2010
- Miś B., *Był geniuszem, zaszczyty mu wisały*, „Gazeta Wyborcza” z 1–2 XII 2012
- Mitzner P., *Oczyścić Lwów*, „Karta” 1995, nr 17
- Motyka G., *Cień Kłyma Samura. Polsko–ukraiński konflikt pamięci*, Gdańsk 2013
- Motyka G., *Kombinacje NKWD: UPA*, „Karta” 1998, nr 26
- Motyka G., *Na białych Polaków oblawa. Wojska NKWD w walce z polskim podziemiem 1944–1953*, Kraków 2014
- Motyka G., *Od rzezi wołyńskiej do akcji „Wisła”. Konflikt polsko–ukraiński 1943–1947*, Kraków 2011
- Motyka G., *Plan: wykarczować*, „Karta” 2005, nr 46
- Motyka G., *Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Armii Powstańczej*, Warszawa 2006
- Motyka G., *W kręgu „Łun w Bieszczadach”. Szkice z najnowszej historii polskich Bieszczad*, Warszawa 2009
- Motyka G., Wnuk R., *Pany i rezuny. Współpraca AK–WiN i UPA 1945–1947*, Warszawa 1997
- Mroczka L., *Spór o Galicję Wschodnią 1914–1923*, Kraków 1998
- Musiał B., *Wojna Stalina 1939–1945. Terror, grabieże, demontaże*, Poznań 2012
- Nahlik K., *We Lwowie i na Pokuciu*, Kraków 2003
- Naleźniak P., *Kontrowersyjny Zdzisław Bieliński*, „Gazeta Polska” nr 164 z 22.03. 2012
- Ney–Krwawicz M., *Armia Krajowa. Siły zbrojne Polskiego Państwa Podziemnego*, wyd II, Warszawa 2009
- Nicieja S. S., *Cmentarz Łyczakowski we Lwowie w latach 1786–1986*, wyd. II, Wrocław 1989
- Nicieja S. S., *Cmentarz Orląt Lwowskich*, „Niepodległość i Pamięć” 2006, R XIII, nr 3 (24)
- Nicieja S. S., *Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych*, tom I, *Lwów, Stanisławów, Tarnopol, Brzeżany, Borysław*, Opole 2012
- Nicieja S. S., *Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych*, tom II, *Uzdrowiska i letniska kresowe Tryskawiec, Jaremcze, Worochta, Skole, Morsztyn*, Opole 2013
- Nicieja S. S., *Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych*, tom III, *Zaleszczyki, Kosów, Chodorów, Kałusz oraz Abacja*, Opole 2013
- Nicieja S. S., *Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych*, tom IV, *Kołomyja, Żabie, Dobromil*, Opole 2014
- Nicieja S. S., *Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych*, tom V, *Sambor, Rudki, Bienkowi Wisznia, Nadwórna, Bitków, Delatyn, Rafajłowa*, Opole 2014

- Nicieja S. S., *Lwowskie Orleńta. Czyn i legenda*, Warszawa 2009
- Nicieja S. S., *Lwów. Miasto zatartych granic*, Rzeszów 2013
- Nicieja S. S., *Ogród snu i pamięci. Dzieje Cmentarza Łyczakowskiego we Lwowie oraz ludzi tam spoczywających 1786–2010*, Opole 2010
- Nicieja S. S., *Pojaltański żywot miast przesiedlonych na przykładzie Lwowa*, [w:] *Jałta z perspektywy półwiecza. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego w dniach 25–26 października 1994 r.*, pod red. S. S. Niciei, Opole 1995
- Nicieja S. S., *Zadwórze – Polskie Termopile*, Kraków 2000
- Nicieja S. S., Spatek K., *Dziedzictwo kulturowe powiatu opolskiego*, Opole 2010
- Nieczuja–Ostrowski P., *Ormianie w Polsce. Przeszłość i teraźniejszość*, Toruń 2011
- *Nie ma jak Lwów. Śpiewnik lwowski do 1939*, wybór J. Wasylkowski, Warszawa 1990
- Nowak M., *Narodowcy i Ukraińcy. Narodowa demokracja wobec mniejszości ukraińskiej w Polsce 1922–1939*, Gdańsk 2007
- Nowak R. K., *Działalność ogniw Związku Patriotów Polskich w Drohobyczu i Boryslawiu w latach 1945–1946*, „Biuletyn Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej”, 2010, nr 7
- Nowak R. K., *Przesiedlenie ludności w świetle dokumentów Rejonowego Pełnomocnika Rządu RP. ds. Ewakuacji Ludności Polskiej z USRR w Drohobyczu*, „Biuletyn Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej”, 2011, nr 9
- Nowak R. K., *Zarys działalności Wydziału Kulturalno–Oświatowego Zarządu Obwodowego Związku Patriotów Polskich we Lwowie w latach 1944–1946*, „Acta Universitatis Lodziensis” 2013, Folia Historica 91, s. 51–71
- Nowicki R., *Działalność Aleksandra Birkenmajera na rzecz ochrony zbiorów bibliotecznych. Ziemie zachodniej i północnej Polski w latach 1945–1947*, Poznań 2006
- Niwiński P., *Okręg wileński AK w latach 1944 – 1948*, wyd. II, Warszawa–Kraków 2014
- Odziemkowski J., *Granica wschodnia*, „Karta” 2013, nr 77
- Olszański T. A., *Historia Ukrainy XX w.*, Warszawa 1994
- Olszański T., *Kresy Kresów. Stanisławów*, Warszawa 2009
- Olszański T., *Stanisławów jednak żyje*, Warszawa 2010
- Opoczyńska H., *Acta Związku Patriotów Polskich w ZSRR*, „Archeion” 1955, t. XXIV
- Osip–Pokrywka M. i M., *Polskie ślady na Ukrainie*. Przewodnik, Olszanica 2013
- Ostasz G., *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”. Okręg Rzeszów*, Rzeszów 2000
- Ostrowski J. K., *Kresy bliskie i dalekie*, Kraków 1998
- Palmrich–Orwid A., *Lwowianie w przemyśle Śląskim*, [w:] *Wszechnica Górnośląska*, t. II, *Udział Lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, Katowice–Opole–Cieszyn 1991
- Papierzyńska–Turek M., *Sprawa ukraińska w Drugiej Rzeczypospolitej 1922–1926*, Kraków 1979
- Partacz C., Łada K., *Polska wobec ukraińskich dążeń niepodległościowych w czasie II wojny światowej*, Toruń 2004
- Pastusiak L., *Roosevelt a sprawa polska 1939–1945*, Warszawa 1981
- Patelski M., *Harcerze w walkach o Lwów i Małopolskę Wschodnią (1918–1919)*, „Rocznik Lwowski” 2005
- Pawluczuk W., *Ukraina. Polityka i mistyka*, Kraków 1998
- *Powojenne losy inteligencji kresowej. Materiały z konferencji, która odbyła się w Opolu 18 – 19 listopada 2005 roku*, pod red. E. Treli–Mazur, Opole 2007
- Pempel S., *Pod znakiem lwa i syreny*, Warszawa 1988
- Pempel S., *ZWZ – AK we Lwowie 1939–1945*, Warszawa 1990
- Petrus J., *Lwowska katedra obrządku łacińskiego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny*. Przewodnik, Warszawa 1999
- Pietrow N., *Stalinowski kat Polski Iwan Sierow*, Warszawa 2013
- Pisuliński J., *Przesiedlenie ludności ukraińskiej z Polski do USRR w latach 1944–1947*, Rzeszów 2009
- Plochy S. M., *Jałta. Cena pokoju*, Poznań 2011
- Podhajecki A., *OUN i UPA pod skrzydłami III Rzeszy*, Warszawa 2013
- Podhorodecki L., *Dzieje Lwowa*, Warszawa 1993
- Podolecki F., *Lwowska Dyrekcja Poczty i Telegrafów. Placówki pocztowe czynne w latach 1918–1939*, Namysłów 2013
- Poliszczuk W., *Falszowanie historii najnowszej Ukrainy: Wołyń 1943 i jego znaczenie*, Toronto–Warszawa 1996
- Poliszczuk W., *Gorzka prawda: zbrodnicość OUN – UPA (spowiedź Ukraińca)*, Toronto 1995
- Poliszczuk W., *Ideologia nacjonalizmu ukraińskiego*, Toronto 1996
- *Polska–Ukraina. Z prof. Zdzisławem Najderem rozmawia Hanna Antos*, „Karta” 2009, nr 58, s. 124–132.

- *Polska–Ukraina. Trudne pytania*, t. 1–11, Warszawa 1998–2009
- *Położenie ludności polskiej na terytorium ZSRR i wschodnich ziemiach II Rzeczypospolitej w czasie II wojny światowej*, Toruń 1990
- *Politechnika Lwowska 1844–1995*, Wrocław 1993
- Popławski Z., *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844–1945*, Wrocław 1992
- Potocki R., *Polityka państwa polskiego wobec zagadnienia ukraińskiego w latach 1930–1939*, Lublin 2003
- *Polityka państwa polskiego wobec zagadnienia ukraińskiego w latach 1930–1939*, Lublin 2003
- Potyrała B., Szlufik W., *Who is who? Trzygwiazdkowi generałowie i admirałowie radzieckich sił zbrojnych z lat 1940–1991*, Częstochowa 2001
- Przeniosło M., *Droga naukowa Stefana Banacha (okres międzywojenny)*, [w:] *Znani i nieznani międzywojennego Lwowa. Studia i materiały*, pod. red. M. Przeniosło i L. Michalskiej–Brachy, Kielce 2007, s. 35–52.
- Przygoński A., *Stalin i powstanie warszawskie*, Warszawa 1994
- Pytlarczyk K., *Materiały archiwalne dotyczące działalności kulturalno–oświatowej Związku Patriotów Polskich w ZSRR w latach 1943–1947*, „Biuletyn Informacyjny Studiów z Dziejów Stosunków Polsko – Radzieckich”, Październik–Grudzień 1966
- Prus E., *Atamania UPA: tragedia Kresów*, Wrocław 1996
- Prus E., *Władysław świętojurski. Rzec o biskupie Andrzeju Szepetyckim (1865–1944)*, Warszawa 1985
- Prus E., *Stepan Bandera 1909–1959. Symbol zbrodni i okrucieństwa*, Warszawa 2004
- Prus E., *Z dziejów współpracy nacjonalistów ukraińskich z Niemcami w okresie II wojny światowej i okupacji*, Katowice 1985
- Raczynski E., Zenczykowski T., *Od Genewy do Jalty. Rozmowy radiowe*, Lublin – Londyn 1991
- Rachwański E., Kowel. Przewodnik historyczny, Wrocław 2004
- Radziejowski J., *Komunistyczna Partia Zachodniej Ukrainy 1919–1929. Węzłowe problemy ideologiczne*, Kraków 1976
- Rąkowski G., *Ukraińskie Karpaty i Podkarpacie. Część wschodnia. Przewodnik krajoznawczo–turystyczny po Ukrainie Zachodniej*, część IV, Pruszków 2014
- Reizes–Dzieduszycki J., *Książka i biblioteka w działalności polskich towarzystw naukowych młodzieży akademickiej we Lwowie w okresie autonomii galicyjskiej*, Katowice 2005
- Riedl T., *Chodząc po Lwowie*, Pelplin 2007
- Riedl T., *Lwów w pamięci i fotografii*, Wrocław 2002
- Riedl T., *O Lwowie i lwowskim piśmiennictwie*, Pelplin 2013
- Rogalski M., *Lwowscy kapłani w dziele odbudowy kościołów wrocławskich*, [w:] *Wrocław–Lwów, Lwów–Wrocław. Historia i współczesność*, pod red. D. Nespiak, M. Orzeł, Wrocław 2002
- Rogowski J., *Listopad 1918 r. we Lwowie*, [w:] *W szesnastą rocznicę*, Lwów 1934
- Romanowski W., *Bandera. Terrorysta z Galicji*, Warszawa 2012
- Ruchniewicz K., *Lwowskie tradycje Uniwersytetu Wrocławskiego*, [w:] *Wrocław–Lwów, Lwów–Wrocław. Historia i współczesność*, pod red. D. Nespiak, M. Orzeł, Wrocław 2002
- Rutkowski T., *Adam Bromberg i „encyklopedyści”. Kartka z dziejów inteligencji w PRL*, Warszawa 2010
- Sacewicz K., *Centralna prasa Polski Podziemnej wobec komunistów polskich 1939–1945*, Warszawa 2009
- Sanojca K., *Relacje polsko–ukraińskie w szkolnictwie państwowym południowo–wschodnich województw Drugiej Rzeczypospolitej*, Kraków 2013
- Sapa D., *Miedzy polską wyspą a ukraińskim morzem. Kresy Południowo – Wschodnie w polskiej prozie 1918–1988*, Kraków 1998
- Schenk D., *Noc morderców. Kaźń polskich profesorów we Lwowie i holokaust w Galicji Wschodniej*, Kraków 2011
- *Serce wydarte z polskiej piersi. Lwów w poezji*, zebrala i opracowała Danuta B. Łomczewska, Warszawa 1993
- Serczyk W., *Historia Ukrainy*, Wrocław 2001
- Serczyk W., *Semper Fidelis. Dzieje legendy „Niepodległość i Pamięć”* R XIII, nr 3 (24), Warszawa 2006, s. 11–38.
- Siemaszko W., Siemaszko E., *Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939–1945*, Warszawa 2000
- Siemaszko Z. S., *W sowieckim osaczeniu 1939–1943*, [Londyn] 1991
- Siudut G., *Pochodzenie wyznaniowo – narodowościowe ludności Małopolski Wschodniej i Lwowa wedle spisu ludności z 1931 r.*, [w:] *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura*, Studia z dziejów Lwowa pod red. H. W. Żalińskiego i K. Karolczaka, t II, s. 261–280
- Siwicki M., *Dzieje konfliktów polsko–ukraińskich, t.1.*, Warszawa 1992

- Skrzypczak A., *Ruch wydawniczy we Lwowie w latach 1929–1939*, Warszawa 2013
- Smirnow J., *Archidiecezalny Związek Ormian we Lwowie. Historia i działacze*, [w:] *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura*, tom VII, *Urzędy, urzędnicy, instytucje. Studia z dziejów Lwowa*, pod red. K. Karolczuka i Ł. T. Sroki, Kraków 2010, s. 468–483.
- Sołtys M. E., *Tylko we Lwowie. Dzieje życia i działalność Mieczysława i Adama Sołtysów*, Wrocław 2008
- Sowa A., *Kronika 1939 roku*, Warszawa 2000
- Sowa A., *Stosunki polsko–ukraińskie 1939–1947. Zarys problematyki*, Kraków 1998
- Starnawski J., *Sylwetki lwowskich historyków literatury*, Łódź 1997
- Stryjek T., *Europejskość Dmytro Donicowa, czyli o cechach szczególnych ideologii ukraińskiego nacjonalizmu*, [w:] *Antypolska akcja OUN–UPA 1943–1944. Fakty i interpretacje*, pod .red. G. Motyki i D. Libionki, Warszawa 2002, s. 19–32.
- Stryjek T., *Ukraińska idea narodowa okresu międzywojennego. Analiza wybranych koncepcji*, Wrocław 2000
- Sycz M., *Spółdzielczość ukraińska w Galicji w okresie II wojny światowej*, Warszawa 1997
- Syzdek E., *Deklaracja Ideowa Związku Patriotów Polskich*, Lublin 1983
- Syzdek E., *Działalność Wandy Wasilewskiej w latach drugiej wojny światowej*, Warszawa 1981
- Syzdek E., *Uwagi o literaturze historycznej dotyczącej Związku Patriotów Polskich w ZSRR*, „Z pola walki” 1973, nr 1
- Szawłowski R., *Wojna polsko–sowiecka 1939, t. 1 Monografia*, Warszawa 1995
- Szczesniak A. B., Szota W. Z., *Droga donikąd. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce*, Warszawa 1973
- Szeremeta B., *ZWZ–AK zwalczany przez NKWD we Lwowie 1939–1941*, Wrocław 1998
- Szetenicki W., *Arcybiskup – wygnaniec. Eugeniusz Baziak. Metropolita Lwowski*, Kraków 1989
- Szul D., *Tajny teatr młodzieżowy Lwów – Sodaliskowo 1942–1945*, „*Nasza Przyszłość*” 1971, t. XXXVI
- Szuliński J., *Teatr Miejski we Lwowie*, Warszawa 2002
- Szumski J., *Sowietyzacja Zachodniej Białorusi 1944–1953. Propaganda i edukacja w służbie ideologii*, Kraków 2010
- Szporluk R., *Zachodni wymiar kształtowania się współczesnej Ukrainy*, Warszawa 2004
- Świątek L., *Zbiórka książek we Lwowie dla bibliotek w Polsce w latach 1945–1946*, [w:] *Kraków–Lwów. Książki–czasopisma–biblioteki XIX i XX wieku*, tom VI, część 1, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 2003
- Świerad M., *Wesoła Lwowska Fala. Z zagadnień historii polskiej radiofonii*, [w:] *Zeszyty Kulturoznawcze Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Lwów 2006, zeszyt IV, Kraków 2006
- Tebinka J., „*Wielka Brytania dotrzyma lokalnie swego słowa*”. *Winston S. Churchill a Polska*, Warszawa 2013
- Teodorowicz M., *Oświata polska w walce o przetrwanie w latach drugiej wojny światowej*, Olsztyn 1997
- Teodorowicz–Todorowski T., *Udział pracowników naukowych Politechniki Lwowskiej w powstaniu Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej*, [w:] *Wszechnica Górnośląska*, t. II, *Udział Lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, Katowice–Opole–Cieszyn 1991, s. 51–54.
- Tokarski J., *Lwów i okolice*, Bielsko–Biała 2005
- Torzecki R., *Kontakty polsko–ukraińskie na tle problemu ukraińskiego w polityce polskiego rządu emigracyjnego i podziemia (1939–1944)*, „*Dzieje Najnowsze*” 1981, nr 1–2, s. 310–345
- Torzecki R., *Kwestia ukraińska w polityce III Rzeszy (1933–1945)*, Warszawa 1972
- Torzecki R., *Kwestia ukraińska w Polsce w latach 1923–1929*, Kraków 1989
- Torzecki R., *Polacy i Ukraińcy: sprawa ukraińska w czasie II wojny światowej na terenie II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1993
- Treła E., *Edukacja dzieci polskich w Związku Radzieckim w latach 1941–1946*, Warszawa 1983
- Treła–Mazur E., *Bagaż kresowych doświadczeń*, [w:] *Kresowanie na Śląsku Opolskim*, pod. red. M. Kalczyńskiej, Opole 2011
- Treła–Mazur E., *Losy Polaków i dzieci polskich w ZSRR latach 1941–1946 (z uwzględnieniem procesów repatriacji)*, [w:] *Mniejszości polskie i Polonia w ZSRR*, pod red. H. Kubiaka, T. Palecznego, J. Rokickiego, M. Wawrykiewicz, Kraków 1992
- Treła–Mazur E., *Polscy duchowni rzymskokatoliccy w dobie sowietyzacji Małopolski Wschodniej*, [w:] *Duchowieństwo polskie w latach niepodległości 1918 – 1939 i w okresie II wojny światowej*, pod red. J. Gapysa, M. B. Markowskiego, Kielce 2006
- Treła–Mazur E., *Sowiecki system oświatowy na ziemiach wschodniej Polski na przykładzie Wydziału Oświaty Ludowej we Lwowie (1939–1940)*, [w:] *Okupacja sowiecka ziem polskich 1939–1941*, pod red. P. Chmielowca, Rzeszów–Warszawa 2005

- Trela-Mazur E., *Sowietyzacja oświaty w Małopolsce Wschodniej pod radziecką okupacją 1939–1941*, Kielce 1998
- Trela-Mazur E., *Specyfika działalności kulturalno-oświatowej Związku Patriotów Polskich w ZSRR na Ukrainie*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu 1985, Historia XXII
- Treszkowa J., *Zabójstwo Ministra B. Pierackiego*, „Lwów i Kresy”. Biuletyn – Kwartalnik Koła Lwowian w Londynie, R. XXVII, nr 55, Kwiecień 1988
- Trojański P., *Liczba, rozmieszczenie oraz struktura wewnętrzna ludności wyznania mojżeszowego w województwie lwowskim w okresie międzywojennym*, [w:] Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura, Studia z dziejów Lwowa pod red. H. W. Żalińskiego i K. Karolczaka, t II
- Truszczak D., Sowa A., *Drogi do niepodległości 1918*, Warszawa 2008
- Trznadel J., *Kolaboranci: Tadeusz Boy-Żeleński i grupa komunistycznych pisarzy we Lwowie 1939–1941*, Komorów 1998
- Trzynadłowski J., *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Zarys dziejów 1817–1967*, Wrocław 1967
- *Ukraina, teraźniejszość i przeszłość*, pod red. M. Karasia i A. Podraży, Kraków 1970
- Urban W., *Droga Krzyżowa Archidiecezji Lwowskiej w latach II wojny światowej 1939–1945*, Wrocław 1983
- Urbanek M., *Broniewski. Miłość, wódka, polityka*, Warszawa 2011
- Urbanek M., *Genialni. Lwowska szkoła matematyczna*, Warszawa 2014
- Walczak M., *Lwów i Wilno. Edukacja dzieci polskich w latach 1939–1945*, Warszawa 2001
- Wasylewski S., *Lwów*, Wrocław 1990
- Wasylikowski J., *Gwara lwowska w powojennej literaturze*, „Rocznik Lwowski” 2005
- Wasylikowski J., *Piosenki lwowskiej ulicy. Antologia*, Wrocław 1987
- Węgierski J., *Armia Krajowa na południowych i wschodnich przedpolach Lwowa*, Kryspinów 1994
- Węgierski J., *Armia Krajowa na zachód od Lwowa*, Kraków 1993
- Węgierski J., *Armia Krajowa w Okręgach Stanisławów i Tarnopol*, Kraków 1996
- Węgierski J., *Armia Krajowa w Zagłębiu Naftowym i na Samborszczyźnie*, Kraków 1993
- Węgierski J., *Lwowska konspiracja narodowa i katolicka 1939–1946*, Kraków 1994
- Węgierski J., *Lwów pod okupacją sowiecką 1939–1941*, Warszawa 1991
- Węgierski J., *Lwów, ulica Łąckiego. Rok 1944*, [w:] *Z dziejów podziemia niepodległościowego (1944-1956). Kolekcja jubileuszowa Jerzego Woźniaka / Zeszyty Historyczne WiN-u.*, 2004, nr 21
- Węgierski J., *Komendy Lwowskiego Obszaru i Okręgu Armii Krajowej 1941–1944*, Kraków 1997
- Węgierski J., *We lwowskiej Armii Krajowej*, Warszawa 1989
- Wiatrowycz W., *Druga wojna polsko-ukraińska 1942–1947*, Warszawa 2013
- Wieliczka-Szarkowa J., *Czarna księga Kresów*, Kraków 2011
- Wieliczka-Szarkowa J., *Wołyń we krwi 1943*, Kraków 2013
- Wierzejski L., *Stanisławów. Gród Rewery*, Wrocław 2000
- Wilczyński W., *Ukraina. Leksykon. Historia, gospodarka, kultura*, Warszawa 2010
- Witkowski W., *Historia administracji w Polsce 1764–1989*, Warszawa 2007
- Włodarkiewicz W., *Lwów 1939*, Warszawa 2003
- Włodarkiewicz W., *Przedmoście Rumuńskie 1939*, Warszawa 2012
- Włodarkiewicz W., *Przed zagładą. Społeczeństwo Wołynia i Małopolski Wschodniej wobec państwa polskiego (1935–1939)*, Warszawa 2013
- Włodek P., Kulewski A., *Lwów. Przewodnik*,
- Wojdyło W., *Stanisław Grabski (1871–1949). Biografia polityczna*, Toruń 2003
- *Wojsko Polskie w ZSRR w 1943 r. wobec powstającego systemu władzy. Udział I. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki w bitwie pod Lenino*, pod red. S. Zwolińskiego, Warszawa 2003
- Wołczański J., *Nieznana korespondencja arcybiskupów metropolitów lwowskich Józefa Bilczewskiego z Andrzejem Szeptyckim w czasie wojny polsko-ukraińskiej 1918–1919*, Lwów–Kraków 1997
- Wołczański J., *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1939*, Kraków 2002
- Wołoszczuk S., *Pokucie – legenda i rzeczywistość*, Wrocław 2000
- Wnuk R., *„Za pierwszego Sowietą”. Polska konspiracja na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej (wrzesień 1939 – czerwiec 1941)*, Warszawa 2007
- Wynnyczuk J., *Knajpy Lwowa*, Warszawa 2008
- Wyszczelski L., *Kampania ukraińska 1920 roku*, Warszawa 2009
- Wyszczelski L., *Lwów 1920*, Warszawa 2014
- Wyszczelski L., *Wojna polsko – ukraińska 1919–1920*, tom I–II, Warszawa 2010
- Załoga S. J., *Operacja „Bagration” 1944. Klęska Grupy Armii „Środek”*, Poznań 2011

- Zapalec A., *Ziemia Tarnopolska w okresie pierwszej okupacji sowieckiej (1939–1941)*, Kraków 2006
- Zapalec A., *Źródła dotyczące deportacji obywateli polskich z województwa tarnopolskiego w okresie pierwszej okupacji sowieckiej (1939 – 1941)*, [w:] *Exodus. Deportacje i migracje (wątek wschodni). Stan i perspektywy badań*, Warszawa–Białystok 2008
- Zaremba M., *Wielka trwoga Polska 1944–1947. Ludowa reakcja na kryzys*, Kraków 2012
- Zbiniewicz F., *Geneza Związku Patriotów Polskich w ZSRR i I Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki, maj 1941–czerwiec 1943*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1964, nr 3
- Zbiniewicz F., *Polska lewica demokratyczna w Związku Radzieckim i jej rola w organizowaniu ludowych regularnych sił zbrojnych w ZSRR* [w:] *20 lat Ludowego Wojska Polskiego*, Warszawa 1967
- Zbiniewicz F., *Rola komunistów polskich w organizowaniu i działalności Związku Patriotów Polskich oraz Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR (maj 1942–lipiec 1944 r.)*, „Z pola walki” 1961, nr 4
- *Zbrodnie nacjonalistów ukraińskich dokonane na ludności polskiej na Wołyniu 1939–1945*, oprac. J. Turowski i W. Siemaszko, Warszawa 1990
- Zelenko K., *Stosunki polsko–ukraińskie w II Rzeczypospolitej 1918–1939*, Lublin 1994
- Zima I., *Aleksander Czołowski 1865–1944. Luminarz lwowskiej kultury*, Gdynia 2011
- Zyblikiewicz L., *Stany Zjednoczone i Wielka Brytania wobec układów jałtańskich*, [w:] *Jałta z perspektywy półwiecza. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego w dniach 25–26 października 1994 r.*, pod red. S. S. Niciei, Opole 1995
- Zychowicz P., *Oblęd’44. Czyli jak Polacy zrobili prezent Stalinowi wywołując Powstanie Warszawskie*, Poznań 2013
- Żenczykowski T., *Polska Lubelska 1944*, Warszawa 1990
- Żygulski K., *Repatrianci na Ziemiach Zachodnich. Studium Socjologiczne*, Poznań 1962

Strony internetowe

- Jareńko J., *Współczesny Lwów*, http://www.duszki.pl/kgal/artykuly/2008_03_08/wspolczesny_Lwow.html

Słowniki, encyklopedie

- *Słownik biograficzny duchowieństwa metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego ofiar II wojny światowej*, red. ks. J. Krętosz, M. Pawłowiczowa, Opole 2007
- *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 1 A–K, pod red. J. Chodery i F. Kiryka, Wrocław 2005
- *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 2 L–Ż, pod red. J. Chodery i F. Kiryka, Wrocław 2005

Poezja i proza

- Chigier K., Paisner D., *Dziewczynka w zielonym sweterku*, Warszawa 2011
- Hollanek A., *Wiersze*, „Rocznik Lwowski” 1999, Warszawa 1999, s. 149–153.
- Teplicki Z., *Fatum wschodnich Kresów*, Warszawa 2002
- Schulmeister J., *Piaski płoną*, Warszawa 1988
- Szulc L. J., *Takie małe miasto. Stryj 1934–1944*, Warszawa 1995
- Zakrzewska H., *Dzieci Lwowa*, Gdańsk 1990

Prace niepublikowane

- Orzechowski Ł., *Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo – Wschodnich w Łodzi w latach 1989–2009*. Praca magisterska napisana w Katedrze Historii Europy Wschodniej pod kierunkiem prof. dr hab. Albina Głowackiego, Łódź 2009

WYKAZ TABEL

1. Mieszkańcy Małopolski Wschodniej według powszechnych spisów ludności z 30 września 1921 r. i 9 grudnia 1931 r.	31
2. Województwo tarnopolskie	34
3. Liczba mieszkańców Lwowa według narodowości w latach 1869–1942	36
4. Skład Komitetu Organizacyjnego ZPP we Lwowie (1944)	126
5. Referaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (1944)	130
6. Członkowie ZPP w obwodzie lwowskim (1944–1946)	148
7. Lokale ZPP w zachodnich obwodach USRR	160
8. Dyżury członków ZPP we Lwowie w lokalu przy ul. Legionów	164
9. Środki pozostawione przez Ambasadę Polską w ZSRR	183
10. Zbiórka pieniędzy w Drohobyczu (grudzień 1945 r.)	195
11. Opłaty za wybrane dary angielskiego Czerwonego Krzyża	220
12. Terminy rozdawania darów angielskiego Czerwonego Krzyża (1945)	221
13. Rozdział darów angielskiego Czerwonego Krzyża na poszczególne obwody	226
14. Liczba osób, które skorzystały z pomocy medycznej Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (kwiecień–grudzień 1945)	229
15. Wykaz transportów ze Lwowa z przesiedlanymi do Polski sierotami i półsierotami (1946)	249
16. Zarejestrowane zebrania organizacyjne Wydziału Młodzieżowego (1945)	259
17. Liczba członków Wydziału Młodzieżowego ZPP we Lwowie	260
18. Koła młodzieży we Lwowie (1945)	261
19. Kursy samokształceniowe w Czortkowie (1946)	280
20. Zajęcia dla dzieci ze szkół ponadpodstawowych w Czortkowie (1946)	280
21. Egzamininy dla uczniów szkół ponadpodstawowych w Czortkowie (1946)	281
22. Nauczyciele kursów samokształceniowych w Czortkowie (1946)	281
23. Podział zbieranych przez ZPP książek na kategorie	310
24. Plan finansowo–gospodarczy TMF „Miniatury” (grudzień 1945)	337
25. Dochód z biletów TMF „Miniatury” (1945–1946)	341
26. Terenowe placówki ZPP w zachodnich obwodach USRR (1945–1946)	388
27. Dyżury w lokalu Zarządu Rejonu Kolejowego ZPP (od 22 października 1945)	393
28. Liczba członków Zarządu Rejonu Kolejowego ZPP we Lwowie (1945–1946)	395
29. Sekcje Zarządu Rejonu Kolejowego ZPP (luty 1946)	399

30. Przydział aktywistów ZPP do przedsiębiorstw lwowskich (maj 1946 r.)	402
31. Dyżury w lokalu Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego (od 28 lipca 1945 r.)	404
32. Osoby odpowiedzialne za koła młodzieży w rejonie szewczenkowskim (1945)	407
33. Listy składkowe rejonu szewczenkowskiego (luty 1946 r.)	409
34. Zysk z „wieczorynki” w rejonie szewczenkowskim	410
35. Zysk z imprez zorganizowanych w rejonie szewczenkowskim	410
36. Liczba członków ZPP w rejonie stalinowskim we Lwowie (1945–1946)	412
37. Sekcje i kółka Zarządu Rejonu Stalinowskiego ZPP (1946 r.)	418
38. Finanse KOS w Borysławiu (styczeń–marzec 1946 r.)	422
39. Pełnomocnicy grup zawodowych ZPP w Borysławiu (1946)	424
40. Sprawozdanie kasowe ZPP w Samborze (czerwiec–sierpień 1945 r.)	429
41. Liczba Polaków – potencjalnych przesiedleńców z zachodnich obwodów USRR (1944–1946)	455
42. Liczba Polaków – potencjalnych przesiedleńców z Wołynia (1944–1945)	457
43. Liczba zarejestrowanych na wyjazd osób we Lwowie po ogłoszeniu postanowień jałtańskich	475
44. Liczba osób przygotowanych do wyjazdu z obwodu stanisławowskiego po ogłoszeniu postanowień jałtańskich	475
45. Liczba zarejestrowanych na wyjazd do Polski w Czortkowie po ogłoszeniu postanowień jałtańskich	476
46. Liczba osób zarejestrowanych i nie zarejestrowanych na wyjazd do Polski w maju 1945 r. (według danych S. Ecksteina)	480
47. Wykaz Polaków zarejestrowanych i przesiedlonych z rejonu administracyjnego Złoty Potok (Rejonowe Pełnomocnictwo w Czortkowie) za 1945 r.	511
48. Zestawienie liczbowe Polaków, którzy pozostali w zachodnich obwodach USRR	514

WYKAZ ANEKSÓW

I – KADRY

I/1 – Biogramy wybranych członków, aktywistów, sympatyków i osób związanych z zarządami ZPP w zachodnich obwodach USRR	549
I/2 – Pracownicy Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (1944–1946)	612
I/3 – Przewodniczący Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (1944–1946)	616
I/4 – Zastępcy przewodniczącego ZPP we Lwowie (1944–1946)	616
I/5 – Sekretarze odpowiedzialni ZPP we Lwowie (1944–1946)	616
I/6. Przewodniczący Wydziału Kulturalno–Oświatowego Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (22 IX 1944 – 10 VII 1946)	616
I/7. Przedstawiciele ZG we Lwowie 1944–1946	616
I/8 – Pracownicy Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego ZPP (1945–1946)	617
I/9 – Zarząd KOS Rejonu Szewczenkowskiego ZPP (1945–1946)	618
I/10 – Pracownicy Zarządu Rejonu Czerwonoarmiejskiego ZPP (1945–1946)	618
I/11 – Pracownicy Zarządu Rejonu Stalinowskiego ZPP (1945–1946)	619
I/12 – Pracownicy Zarządu Rejonu Kolejowego ZPP (1945–1946)	619
I/13 – Pracownicy Zarządu Rejonowego ZPP w Sokolnikach (1945–1946)	619
I/14 – Pracownicy Zarządu Rejonowego ZPP w Kamionce Bużańskiej (1945–1946)	620
I/15 – Pracownicy Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie (1945–1946)	620
I/16 – Pracownicy Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu (1945–1946)	621
I/17 – Pracownicy Zarządu Miejskiego ZPP w Drohobyczu (1945–1946)	621
I/18 – Pracownicy Zarządu Rejonowego ZPP w Boryslawiu (1945–1946)	622
I/19 – Pracownicy Zarządu Rejonowego ZPP w Samborze (1945–1946)	623
I/20 – Pracownicy Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie (1945–1946)	623
I/21 – Odnutowani w protokołach członkowie ZPP w Czortkowie nie wchodzący w skład Zarządu Obwodowego (1945–1946)	625
I/22 – Odnutowani w protokołach członkowie ZPP w Stanisławowie nie wchodzący w skład Zarządu Obwodowego (1945–1946)	626
I/23 – Pracownicy przedszkoli ZPP w Stanisławowie (1945–1946)	628
I/24 – Odnutowani w protokołach członkowie ZPP nie wchodzący w skład Zarządu Rejonu Kolejowego (1945–1946)	629
I/25 – Odnutowani w protokołach członkowie ZPP nie wchodzący w skład Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego (1945–1946)	631

I/26 – Odnoszeni w protokołach członkowie ZPP w obwodzie lwowskim	632
I/27 – Pracownicy TMF „Miniatury” we Lwowie	634
I/28 – Pracownicy Opery we Lwowie przesiedleni wraz z TMF „Miniatury”	636
I/29 – Pracownicy Filharmonii we Lwowie przesiedleni wraz z TMF „Miniatury”	638
I/30 – Pracownicy Konserwatorium we Lwowie przesiedleni wraz z TMF „Miniatury” ...	638
I/31 – Wynagrodzenie pracowników ZPP we Lwowie (1945)	639
I/32 – Pobory etatowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie (październik 1945)	640
I/33 – Sekcje ZPP we Lwowie (1945–1946)	641

II – OPIEKA SPOŁECZNA

II/1 – Sprawozdanie kasowe Wydziału Opieki Społecznej Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (sierpień 1945 r.)	643
II/2 – Sprawozdanie kasowe Wydziału Opieki Społecznej Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (listopad 1945 r.)	644
II/3 – Sprawozdanie kasowe Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu od 1 kwietnia do 15 sierpnia 1945 r.	645
II/4 – Budżet KOS w Drohobyczu (1945–1946)	646
II/5 – Sprawozdanie finansowe Zarządu Obwodowego w Czortkowie (lipiec 1945)	646
II/6 – Sprawozdanie kasowe Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie (wrzesień 1945 – styczeń 1946 r.)	647
II/7 – Liczba osób w Schronisku ZPP nr 1 we Lwowie (kwiecień–listopad 1945)	648
II/8 – Liczba udzielonych noclegów i wydanych posiłków w Schronisku ZPP nr 1 we Lwowie (kwiecień–październik 1945)	648
II/9 – Osoby mieszkające w Schronisku nr 2 we Lwowie (1945–1946)	649
II/10 – Pomoc doraźna WOS ZPP we Lwowie (kwiecień–grudzień 1945)	651
II/11 – Bilans pracy stołówek ZPP we Lwowie (1945–1946)	652
II/12 – Bilans pracy stołówek ZPP w Stanisławowie (lipiec–wrzesień 1945 r.)	653
II/13 – Obiady w Stołówce nr 1 ZPP w Stanisławowie (30 VII–29 VIII 1945)	654
II/14 – Obiady w Stołówce nr 2 ZPP w Stanisławowie (30 VII–29 VIII 1945)	655
II/15 – Osoby które skorzystały z doraźnej pomocy Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego ZPP we Lwowie (grudzień 1945 r. – maj 1946 r.)	656
II/16 – Osoby które skorzystały z doraźnej pomocy Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie (sierpień–wrzesień 1945 r.)	658

II/17 – Osoby które skorzystały z doraźnej zapomogi Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu (listopad 1945 r. – luty 1946 r.)	659
II/18 – Osoby które skorzystały z doraźnej zapomogi Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie (lipiec–sierpień 1945)	661
II/19 – Wykaz sierot uczęszczających do przedszkoli Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie	661

III – KULTURA I OŚWIATA

III/1 – Przedstawienia zorganizowane przez TMF „Miniatury” (1945–1946)	663
III/2 – Plan pracy Wydziału Młodzieżowego ZPP we Lwowie za grudzień 1945 r.	666
III/3 – Młodzież uczęszczająca na zajęcia Koła Dramatycznego Zarządu Rejonu Kolejowego we Lwowie w listopadzie 1945 r.	669
III/4 – Spotkania z mieszkańcami Lwowa zorganizowane przez Zarząd Rejonu Szewczenkowskiego ZPP (1945)	669
III/5 – Spotkania z mieszkańcami Lwowa zorganizowane przez Zarząd Rejonu Kolejowego ZPP (1945–1946)	672
III/6 – Spotkania z mieszkańcami zorganizowane przez Sekcję Kulturalno–Oświatową ZPP w rejonie stalinowskim i czerwonoarmiejskim (luty–marzec 1946 r.)	673
III/7 – Spotkania z mieszkańcami ziemi tarnopolskiej zorganizowane przez Wydział Kulturalno–Oświatowego ZPP w Czortkowie (1945–1946)	674
III/8 – Audycje radiowe ZPP w styczniu 1945 r.	675
III/9 – Audycje radiowe ZPP w maju 1945 r.	676

IV – PRZESIEDLENIE

IV/1 – Lista zakładów przemysłowych z terenów Zachodniej Ukrainy objętych przesiedleniem na Ziemię Zachodnie	677
--	-----

WYKAZ ILUSTRACJI

1. „Wolna Polska” nr 1, s. 1	683
2. Pierwsza strona legitymacji członkowskiej ZPP w ZSRR	683
3. Pieczętka Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie	684
4. Zarząd Obwodowy ZPP we Lwowie	684
5. Zarząd Obwodowy ZPP w Drohobyczu	685
6. Przewodniczący ZPP we Lwowie – prof. Stanisław Mazur	685
7. Poczekalnia ambulatorium ZPP we Lwowie	686
8. Stołówka ZPP we Lwowie	686
9. Odezwa do mieszkańców Lwowa wzywająca do pomocy Warszawie	687
10. Zaproszenie na odczyty ZPP	687

ANEKSY

ANEKS I/1 – Biogramy wybranych członków, aktywistów, sympatyków i osób związanych z zarządami obwodowymi ZPP w zachodnich obwodach USRR

AMAN MARIA (? - ?) – od sierpnia 1945 r. kierownicza Komisji Opieki Społecznej Rejonu Czerwonoarmiejskiego ZPP we Lwowie z pensją 800 rubli miesięcznie. W październiku 1945 r. stała na czele Referatu Prawnego oraz referatu Poszukiwania Rodzin przy Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie. Zwolniona z pracy 15 listopada 1945 r. w związku z planowanym wyjazdem do Polski. Po jego przełożeniu, ponownie zatrudniona.

(Źródło: Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), zespół akt: Związek Patriotów Polskich w ZSRR 1943–1946 (dalej: ZPP w ZSRR), sygn. 1313, Zarządzenie prof. Mazura z 16 XI 1945 r., k. 62; sygn. 1304, Sprawozdanie referenta prawnego i osób zaginionych od 15 X do 31 XII 1945 r., k. 116).

ANTONIEWICZ HELENA (? – ?) – od 1 października 1944 r. woźna w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie. Ponownie zatrudniona na tym samym stanowisku przez ZG od 1 lutego 1945 r., nie podjęła jednak pracy.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 98 ZG ZPP z 22 XI 1944 r., s. 16a; Rozkaz dzienny nr 15 ZG ZPP z 2 III 1945 r., s. 23, 23a).

BAJON KAZIMIERZ MICHAŁ (17.09.1889 - ?) – urodził się we Lwowie. Po ukończeniu szkoły średniej odbył czteroletnią praktykę zecerską jako „kwalifikowany towarzysz sztuki drukarskiej”. Nie podjął jednak pracy w zawodzie podporządkowując swoje życie pracy aktorskiej. Karierę rozpoczął we Lwowie w Teatrze Ludowym, następnie „Colloseum”, Teatrze „Wodewilowym” i Teatrze „Ul”. W okresie międzywojennym pracował jako dyrektor, reżyser i aktor w teatrach w Warszawie, Łodzi, Częstochowie, Bydgoszczy i Białymstoku. W 1939 r. powrócił do Lwowa. W czasie okupacji niemieckiej prowadził sklep i bufet. Po wyzwoleniu miasta przez Armię Czerwoną został aktorem Teatru Miniatur we Lwowskiej Filharmonii. Od stycznia 1945 r. pracował w Państwowym Polskim Teatrze we Lwowie. Do ZPP został przyjęty po 1 czerwca 1945 r. Jego nazwisko znalazło się na liście przesiedlonych z dnia 14 lutego 1946 r.

(Źródło: Biblioteka Uniwersytetu im Adama Mickiewicza (dalej: BAM), rkps 3507, Życiorys k. 39; rkps. 3508, Wykaz pracowników Teatru Małych Form Miniatury, k. 84–85).

BANAŚ STANISŁAW (? - ?) – duchowny katolicki. Zastępca przewodniczącego KOS w Drohobyczu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 85, Notatka ws. pracy ks. Stanisława Banasia, nlb.).

BANACH STEFAN (26.03.1892 – 31.08.1945) – urodził się w Krakowie, jako nieślubne dziecko Stefana Greczka i Katarzyny Banach. W 1910 r. rozpoczął studia a Uniwersytecie Jagiellońskim i Politechnice Lwowskiej. W chwili wybuchu I wojny światowej przerwał naukę i powrócił do Krakowa. Tam spotkał prof. H. Steinhaus, z którym rozpoczął współpracę. Po zakończeniu wojny powrócił do Lwowa. Pomimo niedokończonych studiów został od 1920 r. asystentem prof. Łomnickiego oraz dopuszczono go do egzaminów doktorskich. W 1922 r. zaprezentował doktorat poświęcony operacjom liniowym, opublikowany w „Fundamenta Mathematicae”. Tego samego roku habilitował się, uzyskując tytuł profesora UJK. Wraz z H. Steinhausem stworzył lwowską szkołę matematyczną, do której należał m.in. jego przyjaciel Stanisław Mazur, późniejszy przewodniczący Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie. Znany i ceniony na całym świecie, mocno związany z Lwowem. Odrzucił ofertę pracy na dowolnie wybranej przez siebie uczelni w Stanach Zjednoczonych. Od jesieni 1941 r. do lipca 1944 r. był, podobnie jak większość lwowskiej inteligencji, karmicielem wszy w Lwowskim Instytucie Bakteriologicznym prof. Rudolfa Weigla. Pod koniec 1944 r., pomimo propozycji złożonej mu przez prof. S. Mazura, nie zdecydował się zostać członkiem ZPP, oficjalnie ze względu stan zdrowia. Wiedział, że nie podoła kolejnym obowiązkom. Jak zauważyli jego najbliżsi współpracownicy, widać było po nim „ciężki ślad”, jaki zostawiła wojna, lata spędzone pod okupacją i liczne choroby. Wydaje się być bardzo prawdopodobne, że w początkowym okresie prof. Mazur radził się go w wielu sprawach. Ostatnim politycznym zaangażowaniem prof. Banacha był udział we Wszechsłowińskim Komitecie Antyfaszystowskim, zainspirowanym z Moskwy. Z początkiem 1945 r. zachorował (rozpoznano u niego raka płuc). Nie doczekał wyjazdu do Polski, zmarł we Lwowie w 1945 r. Spoczywa w grobowcu Riedlów na cmentarzu Łyczakowskim.

(Źródło: S. Mazur, *Wspomnienia matematyka z okresu wojny*, „Kultura i Społeczeństwo” 1978, t. XXII, nr 3, s. 23–26; S. S. Nicieja, *Ogród snu i pamięci. Dzieje Cmentarza Łyczakowskiego we Lwowie oraz ludzi tam spoczywających 1786–2010*, Opole 2010, s. 270; M. Przeniosło, *Droga naukowa Stefana Banacha (okres międzywojenny)*, [w:] *Znani i nieznani międzywojennego Lwowa. Studia i materiały*, pod. red. M. Przeniosło i L. Michalskiej-Brachy, Kielce 2007, s. 35–52; *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 1 A–K, pod red. J. Chodery i F. Kiryka, Wrocław 2005, s. 44; R. Duda, *Lwowska szkoła matematyczna*, Wrocław 2007, s. 200–202; M. Urbanek, *Genialni. Lwowska szkoła matematyczna*, Warszawa 2014, passim; J. Wynnyczuk, *Knajpy Lwowa*, Warszawa 2008, s. 450).

BARSKA HELENA (1911 – ?) – urodziła się w Stanisławowie. Posiadała wykształcenie średnie. Zamężna. Od 1945 r. wychowawczyni w przedszkolu (grupa 7) przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 25).

BIELIŃSKI ZDZISŁAW (1908 – 8.02.1945) – urodził się we Lwowie. Pracował jako docent fizjologii na Uniwersytecie Lwowskim. Wraz z żoną Zofią, która asystowała przy jego badaniach, mieszkali przy ulicy Czarnieckiego 28. Ich mieszkanie w okresie międzywojennym stało się miejscem spotkań dla polskich, ukraińskich oraz żydowskich intelektualistów o lewicowych poglądach, którzy walczyli z antysemityzmem oraz wszelkimi przejawami nietolerancji, prezentowanymi przez Narodową Demokrację. Na parterze budynku od czasu ponownego wkroczenia Sowietów mieszkał arcybiskup Eugeniusz Baziak oraz siostry boromeuszki. W czasie okupacji niemieckiej Bieliński został zatrudniony w szpitalu miejskim, gdzie oddano mu pod opiekę dwie tzw. sale żydowskie. Swoich pacjentów – Żydów, przywożonych z obozu pracy przy ul. Janowskiej, przetrzymywał dłużej niż wymagał tego faktyczny stan ich zdrowia, umiejętnie przygotowywał na kontrole gestapo, pozorując ich ciężką chorobę. Od maja 1943 r. wyprowadzał ludzi z getta, zakładając im fikcyjne karty choroby oraz umieszczając na swoim oddziale – do czasu znalezienia bezpiecznej kryjówki w mieście. Otworzył prywatny gabinet, który służył m.in. do ratowania Żydów, pomimo ciągłego inwigilowania przez sąsiada – ukraińskiego policjanta. Wśród osób, którym pomogli Bielińscy, byli m.in. doktor Józef Izidor Vogel i jego syna Alfred, prawnik i ekonomista Seweryn Bruh-Żurawicki oraz jego żona Janina, profesor Adolf Beck, Anna i David Fisher, Grosman. Bieliński udostępniał swoje mieszkanie także Obwodowemu Komitetowi PPR, dowództwu Obwodu GL i Radzie Wojskowej ORP Zachodnich Obwodów Ukrainy (na zebrania i kontakty organizacyjne). Wykonywał wiele odpowiedzialnych zadań, zleconych mu przez kierownictwo lwowskiego podziemia. 1 października 1944 r. zatrudniony w charakterze przewodniczącego zastępcy przewodniczącego Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z pensją 1000 rubli miesięcznie.

Wieczorem 8 lutego 1945 r. do domu Bielińskich przyszedł nieznany im, młody oficer, ubrany w polski mundur. Dostarczył tajemniczą paczkę, w której znajdować się miały rzekomo preparaty od znajomego doktora z Lublina. Przesyłka okazała się bombą, która zabiła Zdzisława, a Zofię poważnie raniła. Żona po wyjściu ze szpitala – przeniosła się z Lwowa do Warszawy. Pracowała w Instytucie Higieny Żywności. Nie wyszła powtórnie za mąż. 21 września 1989 r. Zdzisław i Zofia Bielińscy zostali uhonorowani tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Zdzisław Bieliński został oficjalnie zwolniony z pracy w ZPP od 1 lutego 1945 r. w „związku z jego tragiczną śmiercią”. W materiałach archiwalnych ZPP zachowały się dokumenty świadczące o licznych niezapłaconych podatkach przez Z. Bielińską w okresie międzywojennym.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1312, S. Chanachowicz, Pamięci Zdzisława Bielińskiego k. 4–6; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 90 ZG ZPP z 25 X 1944 r., s. 14; Rozkaz dzienny nr 15 ZG ZPP z 2 III 1945 r., s. 23a; sygn. 2307, Sprawozdanie instruktorów ZG ZPP S. Anioła i F. Habera z lustracji pracy Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie dokonanej w czasie od 20 II do 8 III 1945 r., k. 39; BAM, rkps. 3510, Telegramy związane ze śmiercią Z. Bielińskiego (j. rosyjski), k. 73–80; rkps. 2656, Notatki w sprawie niezapłaconych podatków Z. Bielińskiej, pisma z Izby Skarbowej, k. 35–42; E. Kuryluk, *Frascati. Apoteza topografii*, Kraków 2009, s. 176–184; P. Włodek, A. Kulewski, *Lwów. Przewodnik*, Pruszków 2006, s. 322; G. Motyka, *Od rzezi wołyńskiej do akcji „Wisła”*. *Konflikt polsko-ukraiński 1943–1947*, Kraków 2011, s. 383; *Księga Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, Ratujący Żydów podczas Holocaustu*, pod. red. I. Gutman, Kraków 2009; M. Juchniewicz, *Polacy w radzieckim ruchu podziemnym i partyzanckim 1941–1944*, Warszawa 1973, s. 339; S. S. Nicieja, *Ogród snu i pamięci. Dzieje Cmentarza Łyczakowskiego we Lwowie oraz ludzi tam spoczywających 1786–2010*, Opole 2010, s. 275; S. Bizuń, *Historia krzyżem znaczone. Wspomnienia z życia Kościoła Katolickiego na Ziemi Lwowskiej 1939–1945*, Lublin 1994, s. 253;; G. Motyka, *Na białych Polaków oblawa. Wojska NKWD w walce z polskim podziemiem 1944–1953*, Kraków 2014, s. 140).

BILLER ZOFIA (? – ?) – Pracowała w ZPP od października 1943 r. do 1 sierpnia 1946 r. Początkowo była członkiem Zarządu Obwodowego w Bucharze (do sierpnia 1944 r.), następnie przewodniczącą Zarządu Obwodowego w Kaszka–Darii (od września 1944 r. do 1 marca 1945 r.). W marcu 1945 r. mianowana instruktorem ZG ZPP na Zachodnią Ukrainę (w maju 1945 r. objęła identyczną funkcję na Litewską SRR) z pensją 1200 rubli miesięcznie. Od 13 do 31 marca pozostawała „w rozporządzeniu” Zarządu Głównego. Po raz pierwszy wydelegowana do Lwowa 6 czerwca 1945 r.. Pomiędzy 18 czerwca a 20 sierpnia 1945 r. odwiedziła Lwów, Stanisławów, Łuck, Czortków, Drohobycz, Równe, Kowel i Tarnopol. 13 września 1945 r. wróciła do Wydziału Organizacyjnego ZG, „pozostając do jego dyspozycji”. Ponownie od 18 września do 30 listopada wydelegowana do „Lwowa, Stanisławowa, Czortkowa, Tarnopola i Drohobycza”. Pracowała do 1 sierpnia 1946 r. Sekretarz generalny ZG ZPP Juskiewicz w wydanym jej zaświadczeniu napisał: „Z obowiązków swych wywiązywała się sumiennie. Swą aktywną, pełną inicjatyw działalnością postawiła pracę na wysokim poziomie ideowym (...). Należała do odpowiedzialnych pracowników Zarządów Głównego. Została zwolniona w związku z wyjazdem do kraju”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 287, Pismo kierownika Wydziału Personalnego ZG ZPP Zilberszmidta do Zarządu republikańskiego w Wilnie w sprawie Zofii Biller, k. 20; Zaświadczenie Zofii Biller, k. 21; sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 51 ZG ZPP z 13 III 1945 r., s. 65a; Rozkaz dzienny nr 56 ZG ZPP z 19 III 1945 r., s. 66a; Rozkaz dzienny nr 115 ZG ZPP z 8 VI 1945 r., s. 81; Rozkaz dzienny nr 121 ZG ZPP z 18 VI 1945 r., s. 82; Rozkaz dzienny nr 185 ZG ZPP z 11 IX 1945 r., s. 95; Rozkaz dzienny nr 189 ZG ZPP z 19 VI 1945 r., s. 96).

BIK MARIAN (? – ?) – Rejonowy Pełnomocnik ds. Ewakuacji w Stanisławowie. 7 czerwca 1945 r. dokooptowany do Zarządu Obwodowego ZPP. Pod koniec miesiąca złożył rezygnację z pracy w ZPP, która jednak nie została przyjęta przez Zarząd Obwodowy. Bik miał podjąć wówczas pracę w Komisji Mieszanej, jednak taka zmiana miejsca pracy „miała przynieść więcej szkód niż pożytku”. Wraz z końcem 1945 r. przeniesiony do pracy we lwowskim Zarządzie Obwodowym.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1351, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 25 IV 1945 r., k. 78; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 22 XII 1945 r., s. 134; sygn. 166, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 25 IV 1945 r., k. 52; AAN, Rejonowy Pełnomocnik we Lwowie, sygn. 51, Zaświadczenie dla Mariana Bika (j. rosyjski), k. 12; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do Delegata ZG S. Ecksteina z 14 VI 1945 r., k. 1).

BOGOWSKA JANINA (1898 – ?) – urodziła się we Lwowie, córka Juliana. Ukończyła szkołę średnią. W okresie międzywojennym pracowała jako biuralistka w Inspektoracie Szkolnym w Stanisławowie. Niezamężna. W ZPP od 1945 r. Przy Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie pracowała w sekcjach opieki społecznej oraz kulturalno-oświatowej.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 9).

BOREJ KAROLINA (1907 - ?) – urodziła się w Stanisławowie. Wykształcenie niższe. W okresie międzywojennym pracowała jako maszynistka w Izbie Skarbowej w Stanisławowie. Od 1945 r. zatrudniona jako obieraczka w kuchni przy Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 10).

BRAJA ANDRZEJ (7.11.1901 – ?) – urodził się w Nadolu (powiat Krosno), syn Tomasza. Ukończył siedem klas szkoły powszechnej oraz dwa lata szkoły wiertniczej. Po przeprowadzce do Borysławia (zamieszkał przy ulicy Huculskiej 18) zatrudniony na stanowisku wiertacza. Od 1945 r. w ZPP (legitymacja 6600029), członek Zarządu Rejonowego w Borysławiu. Żonaty, jedno dziecko.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Andrzeja Braja, k. 18).

BRYCZKOWSKI MIECZYSLAW (1863–1947) – ksiądz kanonik we wsi Zubrzyca pod Lwowem. Przewodniczący Komitetu Przesiedleńczego wsi Zubrzyca, powołanego przez ZPP. W Niedzielę Palmową 1946 r. przybył wraz ze swoimi parafianami do Wielichowa (niemiecka nazwa Augustwalde, od 1948 r. Wielgowo, po 1954 r. włączone do Szczecina), odprawiając tego dnia wzruszające nabożeństwo, które pozostało na długo w pamięci obecnych. W Wielichowie nauczał w małej, drewniano-murowanej poniemieckiej kapliczce przy ulicy Miczurina (obecnie księdza Bryczkowskiego). Zaopiekował się także małym kościółkiem, który później został zburzony – z braku miejsca dla wiernych. Pochowany na miejscowym

cmentarzu. Pośmiertnie odznaczony tytułem „Zasłużony dla Szkoły Podstawowej nr 13 w Szczecinie”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1311, Sprawozdanie z zebrania Polaków wsi Zubrzyca z dnia 6 III 1946 r., k. 54; Kwestia wyboru Komitetów Transportowych w Zubrzycy 11 III 1946 r., k. 55; M. Jakubowska, *Moje miejsce na ziemi – historia powojennego Wielgowa*, http://wielgowo.pl/?page_id=176).

BRZOZA JAN (WOROBIEC JÓZEF) (10.12.1900–27.11.1970) – urodził się we Lwowie w rodzinie robotniczej. Z zawodu cieśla. W 1929 r. eksternistycznie zdał maturę. W 1933 r. wydał pierwszą pracę – „*Pamiętniki bezrobotnego*”, które zostały nagrodzone przez Instytut Gospodarstwa Społecznego w Warszawie. Od 1933 r. był członek Lwowskiego Oddziału Związku Zawodowego Pisarzy Polskich. Od lat 30. XX w. związany z Komunistyczną Partią Zachodniej Ukrainy.

Współpracował z lwowską filią zespołu literackiego „Przedmieście”. W latach 1939–1941 był członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy; w latach 1944–1945 redaktorem działu kulturalnego lwowskiego „Czerwonego Sztandaru”. 1 października 1944 r. zatrudniony we lwowskim Zarządzie Obwodowym ZPP w charakterze instruktora. Za niewykorzystany urlop w 1944 r. otrzymał 800 rubli. W 1945 r. osiadł na Śląsku. W latach 1945–1947 redaktor działu kulturalnego katowickiej „Trybuny Robotniczej”, następnie (1947–1956) prezes oddziału ZLP (do 1949 r. ZZLP) w Katowicach, związany z regionalnymi instytucjami (kierownik redakcji literackiej Rozgłośni Katowickiej Polskiego Radia). W 1948 r. otrzymał Nagrodę Miasta Katowic za całokształt twórczości literackiej. Wydał m.in. „*Powrót z Ameryki*” (1966), „*Moje przygody literackie*” (1967), „*Przyszedł dobry dzień*” (1971). Zmarł w Ostrowie k. Myszkowa.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Etaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie k. 6; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 98 ZG ZPP z 22 XI 1944 r., s. 16a; sygn. 1313, Zarządzenie S. Mazura z 12 VIII 1945 r., k. 72; *Polscy pisarze współcześni. Informator 1944–1970*, oprac. L. M. Bartelski, Warszawa 1972, s. 41–42; M. Fazan, *Jan Brzoza*, [w:] tegoż, *Znani i nieznani katowiczanie*, Katowice 1980; *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 4, Warszawa 2001, s. 525; W. Macia, *Literatura Polski Ludowej 1944–1964*, Warszawa 1973, s. 471; J. Trznadel, *Kolaboranci: Tadeusz Boy-Żeleński i grupa komunistycznych pisarzy we Lwowie 1939–1941*, Komorów 1998, s. 231).

CHANACHOWICZ SAUL (1912 – ?) – Urodził się w Łodzi. Jego ojciec był „drogista”. W 1932 r. ukończył łódzkie II Męskie Gimnazjum i złożył dokumenty na studia (Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego). Nauki nie rozpoczął, bowiem w sierpniu 1932 r. został aresztowany za przynależność do KZMP i skazany na rok więzienia oraz 10 lat pozbawienia

praw obywatelskich. Po opuszczeniu aresztu (w sierpniu 1933 r.) nie mógł już rozpocząć studiów. Podejmował się różnych prac (urzędnik bankowy w latach 1933–1936, sprzedawca w punkcie aptecznym 1936–1939) oraz dorabiał jako korepetytor.

W listopadzie 1939 r. uciekł spod okupacji niemieckiej z Łodzi do Lwowa. Od stycznia 1940 r. do maja 1941 r. pracował we Lwowskim Oddziale Banku. Ponadto był członkiem komitetu miejskiego, kierownikiem sekcji kulturalno-oświatowej, członkiem kolegium redakcyjnego rejonowej gazety oraz agitatore. W kwietniu 1941 r. wyjechał do jednego z sanatoriów na Krymie, gdzie zastał go wybuch wojny niemiecko-radzieckiej. Od sierpnia do października 1941 r. mieszkał w obwodzie stalingradzkim, a od listopada 1941 r. do listopada 1944 r. w południowym Kazachstanie, gdzie pracował jako nauczyciel, a następnie dyrektor Polskiej Szkoły nr 6. Zorganizował tam ZPP pełniąc funkcję przewodniczącego Zarządu Rejonowego. Od grudnia 1944 r. we Lwowie, objął funkcję referenta spraw administracyjnych Zarządu Obwodowego. 28 marca 1945 r. złożył prośbę o rezygnację w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2307, Życiorys Saula Chanachowicza z 29 XII 1944 r., k. 60; sygn. 1303, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z dnia 28 III 1945 r., k. 29, 125; sygn. 1312, S. Chanachowicz, Pamięci Zdzisława Bielińskiego, k. 4–6; sygn. 141, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 7 I 1945 r., k. 34).

CHUTKOWSKA JANINA (? – ?) Wstąpiła do ZPP w 1945 r. Od 15 czerwca do połowy grudnia pracowała jako pełnomocnik Rejonu Kolejowego na Dworcu Głównym we Lwowie. (Źródło: BAM, Rkps 3510, Zaświadczenie Janiny Chutkowskiej z 13 XII 1945 r. k. 52).

CERAŃSKI EDWARD (1882 – ?) – Urodził się w Rzeszowie, syn Andrzeja. Ukończył sześć klas szkoły podstawowej. Po przeprowadzce do Borysławia (zamieszkał przy Schinegger Strasse 5) znalazł pracę jako wiertacz. Żonaty. Od 1945 r. w ZPP (nr legitymacji 66000245). Przewodniczący Zarządu Obwodowego ZPP w Borysławiu. W połowie kwietnia 1946 r. zwolniony z pracy w ZPP z powodu „niezajmowania się sprawami organizacyjnymi”. Jego miejsce zajął Grabowski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Edwarda Cerańskiego, k. 16; sygn. 1283, Protokół nr 51 z posiedzenia zarządu w Drohobyczu z 16 IV 1946 r., s. 86).

CZARNECKI TADEUSZ (1905–30.08.1973) – Przed wojną dyrektor polskiej szkoły w Sokolnikach. Od sierpnia 1945 r. pełnił funkcję sekretarza Zarządu Rejonowego ZPP w Sokolnikach. W grudniu 1945 r., po wyjeździe z Kresów, aktywnie włączył się w działalność Komitetu Reaktywowania Polskiego Związku Szachowego (organizacja powstała w 1946 r., rok później przyjęto do niej także Polski Związek Problemistów). Był współautorem opracowania „*Kodeksu szachowego*” (1947 r.), wydawcą i redaktorem miesięcznika „*Szachy*” (1947–1950). Opublikował około 300 zadań w podręcznikach szachowych. Był autorem wielu prac popularyzujących szachy, sędzią międzynarodowym oraz wielokrotnym mistrzem Polski w dziale trzychodówek (I i II Championat).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Zarząd Rejonowy ZPP w Sokolnikach, k. 7; BAM, rkps 3508, Sprawozdanie z zebrania we wsi Sokolniki w dniu 6 października 1945 r., k. 32).

CZOSNOWSKI SYLWESTER (2.12.1908–4.01.1970) Urodził się w Płocku. Był synem Ignacego i Kamili z Moszczyńskich. W rodzinnym mieście ukończył szkołę muzyczną. Następnie kształcił się w konserwatoriach w Wilnie i Katowicach. W 1932 r. współpracował ze Stowarzyszeniem Polska Opera Ludowa. W latach 1933–1936 nauczał w konserwatorium wileńskim, współpracował z tamtejszym Teatrem Miejskim, a także był dyrygentem Wileńskiej Orkiestry Kameralnej. W 1936 r. wyjechał do Paryża, aby uzupełnić studia muzyczne. Współpracował tam ze Stowarzyszeniem Młodych Muzyków Polaków. We Francji zorganizował zespół wokально–taneczny, z którym koncertował po Europie. Po powrocie do kraju został dyrektorem szkoły muzycznej w Brześciu nad Bugiem, gdzie zorganizował chór i orkiestrę symfoniczną. Po wybuchu wojny znalazł się we Lwowie. W latach 1940–1941 był profesorem w tamtejszym konserwatorium. Jednocześnie pełnił rolę, wraz z J. Mundem, kierownika muzycznego Polskiego Teatru Dramatycznego. Był autorem muzyki do przedstawienia „*Krakowiacy i Górale*”, ostatniej premiery przed wkroczeniem wojsk niemieckich. W czasie okupacji hitlerowskiej pracował w fabryce marmolady. Po ponownym wkroczeniu Sowietów do Lwowa przywrócony na stanowisko kierownika muzycznego i dyrygenta Polskiego Teatru Dramatycznego. Jednocześnie pełnił funkcję wykładowcy w studium przy teatrze. W tym okresie napisał, bądź opracował, muzykę do przedstawień: „*Burmistrz Stylmondu*”, „*Cały dzień bez kłamstwa*”,

„Mąż i żona”, „Misja Mr Perkinsa do kraju bolszewików”, „Moja siostra i ja”, „Wesele”. W sierpniu 1945 r. zorganizował we Lwowie zespół estradowy pod nazwą Teatr Małych Form „Miniatury” Związku Patriotów Polskich, którego otwarcie nastąpiło 13 listopada 1945 r.. Prowadził go w sezonie 1945/46. Jego zespół niemalże w całości wyjechał w czerwcu 1946 r. do Szczecina, gdzie od 1 września przejął siedzibę przy ul. Swarożycza, zmieniając nazwę teatru na Komedia Muzyczna. Był w nim dyrektorem, kierownikiem artystycznym i dyrygentem do 20 września 1948 r. (w październiku 1947 r. zmieniono jego nazwę na Teatr Polski), kiedy to uległ ciężkiemu wypadkowi, w którym stracił nogę. Po długotrwałym leczeniu przeniósł się do Warszawy, gdzie w latach 1950–1952 był kierownikiem Ludowego Teatru Muzycznego oraz dyrygentem orkiestry symfonicznej Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego. Następnie pracował jako dyrygent w Zespole Pieśni i Tańca Wojska Polskiego (1952–1954), w Teatrze Muzycznym na Pradze (1958–1959), w Centralnym Zespole Artystycznym Wojska Polskiego (1962–1970). Zmarł w Warszawie.

(Źródło: BAM, rkps. 3508, Wykaz pracowników Teatru Małych Form Miniatury, k. 84–85; *Słownik biograficzny teatru polskiego*, t. 2: 1900–1980, Warszawa 1994, s. 139–140; *Encyklopedia muzyczna PWN*, t. 1, Kraków 1984, s. 321).

CZOPP ROMAN (1.11.1924 – ?) – Urodził się w Przemyślu, syn Michała. Ukończył tu siedem klas szkoły powszechnej oraz „*trzy klasy przemysłowe*” (zawód: „*skrawacz maszynowy*”). Po wybuchu wojny przybył do Borysławia (zamieszkał przy ul. Mickiewicza 76). W ZPP od 1945 r., zatrudniony jako kierownik świetlicy. Kawaler. (Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Romana Czoppa, k. 21).

DĄBKOWSKI PRZEMYSŁAW (23.02.1877–18.12.1950) – Urodził się we Lwowie jako

syn Bonifacego Korczaka–Dąbkowskiego (inżyniera, uczestnika powstania styczniowego) i Heleny z Krassowskich. Uczęszczał do gimnazjów w Stryju i Lwowie. W latach 1895–1899 studiował prawo na Uniwersytecie we Lwowie, następnie w Berlinie (1903–1904) i Paryżu (1907–1908). W 1906 r. uzyskał habilitację, a w 1910 r. tytuł profesora nadzwyczajnego. Na Uniwersytecie we Lwowie kierował katedrami Historii Prawa Niemieckiego (1916–1919) oraz Dawnego Prawa Polskiego (1920–1939). Trzykrotnie w okresie międzywojennym pełnił funkcję dziekana. W czasie

pierwszej okupacji sowieckiej Lwowa kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa. W czasie okupacji niemieckiej od listopada 1941 r. wykładał w uruchomionej we Lwowie filii krakowskiego Instytutu Niemieckiej Pracy na Wschodzie (*Institut für Deutsche Ostarbeit*).

Od sierpnia 1944 r. aż do swojej śmierci (nie zdecydował się opuścić rodzinnego miasta, chociaż był rozpatrywany jako kandydat do objęcia Katedry Historii Prawa Polskiego na Uniwersytecie Warszawskim, Poznańskim oraz Katolickim Uniwersytecie Lubelskim) pracował naukowo w Katedrze Historii na Uniwersytecie im. Iwana Franki. Od 1944 r. kierownik sekcji naukowej przy Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie. Zmarł we Lwowie. Pochowany w grobowcu Krzeczunowiczów na cmentarzu Łyczakowskim.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Etaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie k. 6; R. Nowacki, *Przemysław Dąbkowski (1877–1950). Profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza*, Opole 2002, passim).

DĄBROWIECKA KRYSTYNA (1922–2006) – Po mężu Krystyna Dąbrowiecka–Borysowska. Urodziła się we Lwowie. Absolwentka Wydziału Malarstwa (dyplom uzyskała w pracowni Stanisława Borysowskiego, swojego przyszłego męża). Okres II wojny światowej spędziła we Lwowie, gdzie jej mąż był członkiem Związku Radzieckich Artystów Ukrainy i utrzymywał się przy życiu jako kierownik spółdzielni. W 1945 r. pełniła funkcję skarbnika Wydziału Młodzieżowego Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie.

W 1958 r. została członkiem „Grupy Toruńskiej”. Począwszy od 1961 r. uczestniczyła w licznych wystawach indywidualnych i zbiorowych, m.in. BWA w Toruniu, BWA w Bydgoszczy i ZPAP w Gdańsku, w Ogólnopolskiej Wystawie Plastyków w Radomiu, Festiwalu Polskiego Malarstwa w Sopocie, wystawie marynistycznej w Warszawie. Swoje prace wystawiała także w Niemczech, Francji i Anglii.

(Źródło: ZPP w ZSRR, sygn. 142, Sprawozdanie Wydziału Młodzieżowego ZPP we Lwowie od 17 IX do 5 XII 1945 r., k. 13–14).

DESZCZÓŁKA STANISŁAWA (1895 – ?) – Urodziła się w Birczy, w powiecie Dobromil, córka Antoniego. Ukończyła szkołę średnią. Do Stanisławowa przybyła w 1918 r. przez Gorlice. Zamieszkała przy ul. Józefa 2 (po 1939 r. ul. Pionierska). Do 1929 r. pracowała w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, następnie w Urzędzie Miejskim. Za czasów okupacji niemieckiej była buchalterką w Polskim Komitecie Opiekuńczym. Do ZPP wstąpiła w kwietniu 1945 r., jednak nigdy nie była „wyznawczynią” ideologii Związku. Zatrudniona jako buchalterka w sekcji opieki społecznej Zarządu Obwodowego w Stanisławowie. Od października 1945 r. pełniła także funkcję skarbnika Zarządu. Jak zauważono w charakterystyce jej osoby, została zatrudniona ze względu na fakt, że w całym Stanisławowie, przez wyjazdy do Polski, nie było ani jednego buchaltera, tak pracowitego, który swoje obowiązki wykonywałby bez zarzutu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Stanisławy Deszczółki, k.4, Podanie o przyjęcie do ZPP, k. 33, Charakterystyka dokonana przez Romana Wulczeka z 7 II 1946 r., k. 32; sygn. 166,

Etaty ZPP w Stanisławowie k. 20; Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 r., k. 10; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 r., k. 11).

DEPUSZKO STANISŁAWA (1895 – ?) – Córka Antoniego. Od 1 października 1945 r. buchalter–rewizor Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z pensją 700 rubli miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 80 ZG ZPP z 27 X 1945 r., s. 42).

DĘBICKA HELENA (25.04.1922 – ?) – Urodziła się we Lwowie. Ukończyła szkołę powszechną oraz gimnazjum (w 1941 r.). W czasie okupacji niemieckiej zatrudniona w pracowni wyrobów artystycznych we Lwowie. Po wyzwoleniu miasta przez Sowieców pracowała w Związku Artystów. Od 1 listopada 1944 r. kierowniczką klubu przy Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie z pensją 500 rubli. Zwolniona z pracy 12 września 1945 r. w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Życiorys k. 44, Prośba o zwolnienie z pracy w ZPP k. 41; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 98 ZG ZPP z 22 XI 1944 r., s. 16a).

DĘBICKA IRENA (18.07.1910 – ?) – Urodziła się we Lwowie, gdzie ukończyła Seminarium Nauczycielskie. Od 1933 r. do wybuchu wojny wychowawczyni w lwowskim przedszkolu. W latach 1939–1941 bez pracy z powodu choroby. W okresie okupacji niemieckiej ponownie przedszkolanka. Od września 1944 r. pracownik artystyczny w Związku Artystów Plastyków. 8 września 1945 r. przyjęta do ZPP. Działała w Wydziale Kulturalno–Oświatowym. Uwzględniono jej nazwisko na tzw. liście likwidacyjnej. Zwolniona z pracy 1 czerwca 1946 r. – w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Życiorys k. 43, Podanie o przyjęcie do ZPP k. 42; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Pismo Ireny Dębickiej do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z prośbą o zwolnienie z pracy, k. 39).

DOBROWIECKI JANUSZ (1.03.1928 – ?) – Urodził się we Lwowie, mieszkał przy ul. Okólskiego 4. Od 1 października 1945 r. przyjęty jako woźny do Wydziału Opieki Społecznej Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Pismo kierownika WOS Ignacego Reymana do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 2 X 1945 r., k. 43),

DOBROWIECKA KRYSTYNA (? - ?) – Zatrudniona 1 września 1945 r. jako sekretarka w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie – na bezpośredni rozkaz przewodniczącego prof. S. Mazura. Jej nazwisko zostało po raz ostatni uwzględnione na liście żywnościowej z 21 grudnia 1945 r.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Rozkaz Stanisława Mazura o zatrudnieniu k. 40; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Rozkaz nr 4 podpisany przez S. Mazura, k. 75).

DOBROWOLSKA MARIA (? – ?) – Pedagog. W okresie międzywojennym wraz z mężem „pomagała KPP w Warszawie”. Męża zastrzelili Niemcy po 1941 r. Od 1945 r. kierownik kancelarii Rejonowego Pełnomocnika Rządu RP ds. Ewakuacji Ludności Polskiej w Stanisławowie. Scharakteryzowana przez S. Ecksteina jako „nadzwyczaj szczerą i oddaną demokratka”. Polecona na członka Zarządu Obwodowego ZPP jako gwarant „bliższej współpracy Związku z Rejonowym Pełnomocnikiem”. 3 października 1945 r., po wyjeździe K. Różyckiego, objęła Wydział Kulturalno–Oświatowy w Stanisławowie. Z końcem 1945 r. przeniesiona do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2307, Charakterystyka Marii Dobrowolskiej dokonana przez S. Eksteina (bez daty), k. 61; sygn. 1351, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 22 XII 1945 r., s. 134; sygn. 166, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 6; Pismo do ZG ZPP informujące o składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 II 1945 r. (k. rosyjski), k. 16; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 8; AAN, Rejonowy Pełnomocnik w Stanisławowie, sygn. 9, Zestawienie osób pracujących w Rejonowym Pełnomocnictwie w Stanisławowie, k. 1; Wykaz pracowników na dzień 16 VIII 1945 r., k. 21; AAN, Rejonowy Pełnomocnik we Lwowie, sygn. 51, Wykaz pracowników Rejonowego Pełnomocnika we Lwowie, k. 10).

DOMOSŁAWSKI ZBIGNIEW (8.11.1922 – ?) – Urodził się w Kopyczyńcach (woj. tarnopolskie), gdzie ukończył sześć klas szkoły podstawowej. W 1935 r. przybył do Lwowa. W 1941 r. ukończył dziesiątą klasę. Od 1942 r. uczęszczał na kursy handlowe. Pracował także jako technik budowlany na kolei. Od września 1944 r. do lutego 1945 r. przebywał w szpitalu. Przyjęty do ZPP 4 maja 1945 r. Pracował do czasu likwidacji placówki we Lwowie. W 1946 r. wyjechał na Śląsk. Absolwent Akademii Medycznej we Wrocławiu, w której w latach 1951–1958 był starszym asystentem III Kliniki Chorób Wewnętrznych. Następnie, w latach 1958–1987, ordynator Oddziału Chorób Wewnętrznych Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Jeleniej Górze i kierownik Zakładu Historii Medycyny i Farmacji AM we Wrocławiu (1988–1993). Od lat 90. XX w. profesor zwyczajny w Kolegium Karkonoskim – Państwowej Szkole Zawodowej w Jeleniej Górze. Jest autorem ponad 600 publikacji naukowych i popularno–naukowych z zakresu: medycyny wewnętrznej, kardiologii, historii medycyny i granicznych problemów z zakresu filozofii, etyki i literatury. Członek Komisji Historycznej i Filozofii Medycyny Polskiej Akademii Nauk.

(Źródło: BAM, rkps 3507, Kwestionariusz osobowy, k. 46; Z. Domosławski, *Mój Lwów, pamiątnik czasów wojny*, Jelenia Góra 2009, passim).

DONAT ALBIN (1.03.1905 – ?) – Urodził się w Drohobyczu, syn starszego konduktora Kolei Państwowych. W 1920 r. „zaagitowany przez burżuazyjną propagandę” wstąpił do Armii Ochotniczej (240 pp.), z którą walczył na froncie, gdzie „zetknął się z rzeczywistością inną niż głosiła wroga propaganda”. Od tego czasu „skręcał coraz bardziej na lewo”, będąc więziony kolejno: w Drohobyczu, Borysławiu, Krynicy, Nowym Sączu i Lwowie. W roku szkolnym 1925/1926 ukończył Państwowe Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Drohobyczu. W latach 1926–1929 studiował humanistykę na UJK we Lwowie, ale studiów ostatecznie nie ukończył. W latach 1923–1933 studiował muzykę we lwowskim konwersatorium. W latach 1931–1933 był członkiem KPZU (aż do jej rozwiązania). W tym czasie redagował „proletariacko–rewolucyjne” pismo „Ukraina” wychodzące początkowo w Drohobyczu, a następnie we Lwowie. W okresie okupacji niemieckiej był ulicznym sprzedawcą gazet. Po wyzwoleniu miasta przez Armię Czerwoną został muzykiem w Filharmonii Lwowskiej. 1 października 1944 r. zatrudniony w charakterze odpowiedzialnego sekretarza Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z pensją 1000 rubli. Zwolniony ze stanowiska przez ZG ZPP od dnia 1 lutego 1945 r. Podczas posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie 28 marca 1945 r. został jednogłośnie wybrany referentem ds. organizacyjnych.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Etaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 6; sygn. 1303, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z dnia 28 III 1945 r., k. 29; sygn. 2307, Życiorys Albina Donata, k. 62; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 90 ZG ZPP z 25 X 1944 r., s. 14; Rozkaz dzienny nr 15 ZG ZPP z 2 III 1945 r., s. 23a; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Drohobyczu za rok szkolny 1928/29 z uwzględnieniem dziesięciolecia 1918–1928*, s. 25).

DUDA CZESŁAW (? – ?) – Wstąpił do ZPP w 1945 r. Zatrudniony od 15 grudnia 1945 r. w charakterze dozorca domu Wydziału Opieki Społecznej (pensja 300 rubli miesięcznie).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, Pismo kierownika WOS do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 22 XII 1945 r., k. 47).

DUDA LUDMIŁA (? – ?) – Od 1 grudnia 1945 r. kasjerka Wydziału Opieki Społecznej Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie. Była upoważniona do wszelkich wpłat i wypłat kasowych.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Pismo kierownika WOS Ignacego Reymana do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 1 XII 1945 r., k. 44).

DUDEK JAN (? – ?) – W ZPP od 1945 r. Do 12 czerwca 1946 r., kiedy to wyjechał do Polski, pełnił funkcję sekretarza rejonu szewczenkowskiego ZPP we Lwowie.

(Źródło: BAM, rkps 3507, Prośba Jana Dudka o zwolnienie z pracy, k. 47).

DYDYK BRONISŁAWA (28.10.1903 – ?) – urodziła się we wsi Kozina (pow. Stanisławów). Ukończyła jedną klasę szkoły podstawowej. W okresie międzywojennym prowadziła gospodarstwo domowe, po wybuchu wojny „samotna”. Od 1945 r. „pracownik fizyczny” w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Bronisławy Dydyk, k. 16).

DYMEK RUDOLF (7.08.1895 – ?) – Urodził się w Żurawicy (powiat Przemyśl), syn Franciszka. Ukończył szkołę średnią, zdając maturę. W 1918 r. przeprowadził się do Samboru (zamieszkał przy ul. Sobińskiego 3). W okresie międzywojennym pracował tam jako asesor kolejowy oraz kierownik spedycji towarowej. W ZPP od 1945 r. (legitymacja nr 66572), pełnił funkcję przewodniczący Rejonowego Zarządu w Samborze. Żonaty, posiadał jedno dziecko.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Rudolfa Dymka, k. 15).

DZIEDZIŃSKI WINCENTY (? – ?) – Członek i jeden z założycieli ZPP we Lwowie, obecny na posiedzeniu organizacyjnym. Zatrudniony na stanowisku kierownika ekspedycji w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie 1 października 1944 r. Tytułem wynagrodzenia urlopowego za rok 1944 otrzymał 500 rubli. Zwolnił się 15 sierpnia 1945 r., decydując na wyjazd do Polski. W pracy wykazywał się aktywnością, sumiennością i dużą inicjatywą.

(Źródło: BAM, rkps 3507, Prośba Wincentego Dziedzińskiego o zwolnienie z pracy k. 48; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1312, Charakterystyka Wincentego Dziedzińskiego z 21 IX 1945 r., k. 3; sygn. 1303, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 13 X 1944 r., k. 2; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 98 ZG ZPP z 22 XI 1944 r., s. 16a; sygn. 1313, Zarządzenie S. Mazura z 12 VIII 1945 r., k. 72).

ECKSTEIN (EKSZTAJN, EKSZTEIN) KLARA (? - ?) – Żona Szymona Ecksteina. Od 4 do 10 maja 1945 r. przebywała w Moskwie na wezwanie ZG ZPP. Tego dnia wydelegowana do Lwowa, gdzie miała przebywać do 25 czerwca 1945 r.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 88 ZG ZPP z 4 V 1945 r., s. 76; Rozkaz dzienny nr 88a ZG ZPP z 5 V 1945 r., s. 76a).

ECKSTEIN (EKSZTAJN, EKSZTEIN) SZYMON (1906–1981) – Właściwe nazwisko Dobrzyński. Urodził się w Stanisławowie. Od 1922 r. należał do KZMP (KZMZU), od 1924 r. do KPP (KPZU). Niemalże od razu został funkcjonariuszem partyjnym. Wielokrotnie aresztowany i więziony. Był jedną z osób oskarżonych w procesie łuckim, podczas którego skazany na 7 lat więzienia. W lutym 1937 r. trafił do Berezy Kartuskiej. Od 1 września 1944 r. zatrudniony jako przewodniczący Zarządu Obwodowego ZPP w Taszkencie. Zwolniony z pracy 1 grudnia 1944 r. Początkowo od 4 do 31 grudnia 1944 r.

miał „pozostawać w rozporządzeniach zarządu”. Od 11 grudnia 1944 r. do 1 marca 1945 r. pracował jako „tłumacz redakcji radio” z pensją 800 rubli miesięcznie. Od 15 grudnia 1944 r. do 1 lutego 1945 r. wydelegowany przez ZG do Stanisławowa i Kijowa. W połowie lutego 1945 r. otrzymał od ZG pomoc materialną. Następnie zatrudniony jako instruktor Wydziału Organizacyjnego ZG, początkowo z pensją 1000 rubli miesięcznie (z dniem 1 marca 1945 r. 1200 rubli miesięcznie). Od 27 marca do 20 kwietnia 1945 r. wydelegowany do Taszkienu, jednak nie od razu tam pojechał. W dniach od 30 kwietnia do 4 maja 1945 r. przebywał w Moskwie. Od 10 maja do 25 czerwca 1945 r. wydelegowany do Lwowa. Od 15 czerwca 1945 r. zatrudniony jako przedstawiciel ZG ZPP we Lwowie z pensją 1200 rubli miesięcznie. 20 lipca wrócił ze swojej pierwszej podróży służbowej. 23 lipca, na prośbę Agencji Prasowej „Polpress”, rozpoczął także pracę korespondenta (w zamian schorowanej A. Daszewskiej). Od 31 lipca do 31 sierpnia 1945 r. ponownie wydelegowany do Lwowa, Stanisławowa i Drohobycza. Figuruje na liście osób zatrudnionych przez ZG ZPP w 1946 r. W owym czasie miał pełnić również funkcję zastępcy Rejonowego Pełnomocnika ds. Ewakuacji Ludności Polskiej we Lwowie. Na początku stycznia 1946 r. był kandydatem na sekretarza Konsulatu Generalnego w Kijowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 77 ZG ZPP z 14 IX 1944 r., s. 10a; Rozkaz dzienny nr 104 ZG ZPP z 8 XII 1944 r., s. 18; Rozkaz dzienny nr 43 ZG ZPP z 8 VI 1945 r., s. 31a; sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 356 ZG ZPP z 4 XII 1944 r., s. 51a; Rozkaz dzienny nr 380 ZG ZPP z 11 XII 1944 r., s. 52a; Rozkaz dzienny nr 26 ZG ZPP z 6 II 1945 r., s. 60a; Rozkaz dzienny nr 56 ZG ZPP z 19 III 1945 r., s. 66a; Rozkaz dzienny nr 59 ZG ZPP z 23 III 1945 r., s. 68; Rozkaz dzienny nr 61 ZG ZPP z 26 III 1945 r., s. 68; Rozkaz dzienny nr 88 ZG ZPP z 4 V 1945 r., s. 76; Rozkaz dzienny nr 88a ZG ZPP z 5 V 1945 r., s. 76a; Rozkaz dzienny nr 145 ZG ZPP z 20 VII 1945 r., s. 86; Rozkaz dzienny nr 153 ZG ZPP z 30 VII 1945 r., s. 87a; sygn. 2276, Etaty ZG ZPP w ZSRR na 1946 r., k. 8; BAM, rkps. 3514-2, Pismo Kierownika Agencji „Polpress” do Daszewskiej z 23 VII 1945 r., k. 1; *Polska–ZSRR. Struktury podległości...*, s. 140; *Bereziacy*, pod red. L. Pasternaka, Warszawa 1965, s. 458; W. Materski, *Dyplomacja Polski „lubelskiej” lipiec 1944 – marzec 1947*, Warszawa 2007, s. 115).

ETTINGER JÓZEF (? – ?) – Pracował w ZPP od 1 marca do 31 lipca 1946 r. jako zastępca kierownika Wydziału Kulturalno–Oświatowego Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z pensją 800 rubli miesięcznie. Ze swoich obowiązków „wywiązywał się sumiennie (...). Wykazał się w pracy jako szczerzy demokrat”. Zwolniony w związku z wyjazdem do kraju.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 287, Zaświadczenie Józefa Ettingera, k. 59; sygn. 1313, Pismo odpowiedzialnego sekretarza Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie do buchalterii ZPP z 13 IV 1946 r., k. 56).

FEDYK JAN WILHELM (27.05.1902–9.05.1978) – Urodził się we Lwowie, gdzie w latach 1908–1912 uczęszczał do Szkoły Powszechnej im. A. Mickiewicza, a następnie do VIII Gimnazjum (25 maja 1920 r. zdał maturę). Na przełomie lat 1918/1919 brał udział w obronie Lwowa, przebywając w Pułku im. króla Jana Sobieskiego, uformowanym w Cytadeli.

Po zwolnieniu z wojska służył kilka miesięcy w biurze żandarmerii polowej. W latach 1920–1922 studiował filologię polską na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Lwowskiego. Przerwał studia ze względów materialnych i podjął pracę jako kierownik kancelarii w zarządzie dóbr E. Weissmanna w Starzyskach koło Jaworowa (lipiec 1923 – sierpień 1927). Po zebraniu odpowiednich funduszy, wpisał się ponownie na studia, pracując pod opieką prof. J. Kleinera. 12 listopada 1932 r. obronił pracę doktorską pt. *Norwid i pozytywizm*. Na podstawie zdanego wcześniej rygorozum dopuszczono go do uproszczonego egzaminu magisterskiego z filozofii w zakresie filologii polskiej, który zdał 13 czerwca 1934 r. na Wydziale Humanistycznym UJK. Swoją działalność zawodową rozpoczął od pracy w klubie BBWR w Szkle. Po powrocie do Lwowa brał czynny udział w pracach oddziału Związku Strzeleckiego im. Piątka-Herwina. Od listopada 1934 do stycznia 1938 r. był referentem propagandy i prasy w Komendzie VI Okręgu Związku Strzeleckiego, redagując stałą kolumnę strzelecką „Reduty”, pt. *Życie strzeleckie VI. Okręgu*. W latach 1935–1936 odbył praktykę przedegzaminacyjną z języka polskiego w VII Gimnazjum im. T. Kościuszki we Lwowie. Po jej ukończeniu i zdaniu 28 października 1936 r. egzaminu dla nauczycieli szkół średnich, został od 1 września 1936 r. nauczycielem języka polskiego i historii w Gimnazjum Kupieckim i Liceum Handlowym Towarzystwa Szkoły Handlowej we Lwowie. Po kampanii wrześniowej pozostał we Lwowie, podejmując od 23 września 1939 r. pracę w poprzednim miejscu pracy. 12 lipca 1940 r. zwolniono go z powodu reorganizacji szkoły. Nie wiemy, co się z nim działo w okresie okupacji niemieckiej Lwowa. Od 1 września 1944 r. zatrudniony jako kierownik katedry geografii i przyrodoznawstwa Instytutu Doskonalenia Nauczycieli we Lwowie. Do ZPP został przyjęty 1 lutego 1945 r. Zwalnił się z pracy instruktora w Zarządzie Obwodowym we Lwowie 15 września 1945 r. – z powodu wyjazdu do Polski. 15 października 1945 r. przybył do Rzeszowa, przywożąc pokaźną liczbę książek z Biblioteki Uniwersytetu Lwowskiego. W latach 1945–1946 był nauczycielem w Miejskim Koedukacyjnym Gimnazjum i Liceum im. Tadeusza Kościuszki w Sokołowie Małopolskim oraz nauczycielem Państwowego Gimnazjum i Liceum w Kolbuszowej. Od 1 września 1947 r. pełnił obowiązki dyrektora szkoły w Sokołowie. W mieście zaangażował się w pracę m.in. Rady Miejskiej, Komitetu Obrońców Pokoju oraz Komitetu Gminnego PZPR. Od 1 września 1951 r., decyzją Wydziału Oświaty PWRN w Rzeszowie objął stanowisko p.o. dyrektora LO im. J. Słowackiego w Przemyśle. Ze względu na kiepskie warunki lokalowe oraz liczne choroby w rodzinie, przymusową przeprowadzkę przyjął z dużym niezadowoleniem. Od 1 września 1959 r. do końca sierpnia 1970 r. wykładowca w Studium Nauczycielskim w Przemyśle. W tym czasie pracował społecznie m.in. w ramach Towarzystwa Literackiego im.

A. Mickiewicza oraz Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Po śmierci żony – Józefy Bauer (zmarła 6 lipca 1969 r.) umieszczony w Domu Spokojnej Starości w Wysocku koło Leżajska, gdzie zmarł. Pochowany na Cmentarzu Głównym w Przemyślu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Rozkaz nr 19 podpisany przez S. Mazura, k. 73; BAM, rkps. 3507, Kwestionariusz osobowy k. 50, Życiorys k. 49; T. Pudłocki, *Jan Fedyk – dyrektor i naukowiec*, „Nasz Przemysł” 2008, nr 12, s. 42).

FEDYN PAULINA (1920 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie. Ukończyła siedem klas szkoły podstawowej. W okresie międzywojennym pracowała jako gospodyni w Łądku Szlacheckim (pow. Stanisławów). W ZPP od 1945 r. Pracowała jako sprzątaczką w sekcji opieki społecznej Zarządu Obwodowego w Stanisławowie. Posiadała legitymację partyzanta radzieckiego (nr 3673), wydaną przez Milicję 24 stycznia 1945 r.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 6).

FICHTEL BOLESŁAW (? – ?) – Zatrudniony jako „pomocnik lekarski” w ambulatorium przy Wydziale Opieki Społecznej ZPP we Lwowie. Zwolniony z pracy 10 czerwca 1946 r. – w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Pismo kierownika WOS Ignacego Reymana do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 10 VI 1946 r., k. 31).

FIRGANKE ZOFIA (1901 - ?) – Urodziła się w Stanisławowie. Posiadała wykształcenie średnie. Żona dyrektora gimnazjum w Stanisławowie. W ZPP od 1945 r. Pracowała jako kierowniczką przedszkola numer 1 przy ul. Kołłątaja 63.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 28).

FRYMAR TADEUSZ (? – ?) – W początkowym okresie działalności członek Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie. Jego nazwisko widnieje w protokołach z października 1944 r. Zatrudniony od 1 listopada 1944 r. jako referent prawny Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z pensją 800 rubli miesięcznie. W grudniu 1944 r. kandydat Zarządu Obwodowego na stanowisko stałego delegata przy PKWN w Lublinie. Z dniem 1 grudnia 1944 r. został zwolniony ze stanowiska referenta prasowego.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1303, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z dnia 13 X 1944 r., k. 2; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie w dniu 8 XII 1944 r., k. 7; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 98 ZG ZPP z 22 XI 1944 r., s. 16a; Rozkaz dzienny nr 104 ZG ZPP z 8 XII 1944 r., s. 17a).

GADOMSKA JÓZEFA (? – ?) – Zatrudniona w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie 1 maja 1945 r. jako robotnica. Następnie sanitariuszka w Ambulatorium ZPP. Zwolniona z pracy 25 maja 1946 r. – w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Pismo kierownika WOS Ignacego Reymana do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 25 V 1946 r., k. 33).

GRSZON MAJTELES (1912 – ?) – Urodził się w Wolbromiu. Od 1929 r. należał do KPP. W 1937 r. więziony w Berezie Kartuskiej. Od 1945 r. członek Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie.

(Źródło: *Bereziacy*, pod red. L. Pasternaka, Warszawa 1965, s. 461.)

GĘBARKA HELENA (15.06.1911 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Stanisława. Mieszkała przy ul. Lelewela 3. Posiadała wykształcenie średnie, niezamężna. W ZPP od 1945 r., od 28 lipca pracowała jako wychowawczyni w przedszkolu nr 1. (Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 25; sygn. 1352, Karta służbowa Heleny Gębarskiej, k. 1440).

GRABOWSKA EUGENIA (1889 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie. Ukończyła siedem klas szkoły podstawowej. Podczas działań wojennych straciła męża. Samotnie wychowywała córeczkę. Od 1945 r. pracowała jako niania w przedszkolu przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 24).

GRAFF STANISŁAWA (1888 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Stanisława. Posiadała wykształcenie średnie. Niezamężna. W okresie międzywojennym pracowała jako opiekunka dzieci. W ZPP od 1945 r., kierowniczką przedszkola przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 21).

GROMADZKI MARIAN (? – ?) – Przed wybuchem wojny ślusarz na kolei, działacz Związku Zawodowego Kolejarzy (ZZK) i Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (TUR). Według instruktora ZG ZPP, S. Ecksteina, „nie skompromitował się podczas okupacji niemieckiej”. Po wkroczeniu Armii Czerwonej ponownie podjął pracę na kolei. Przyjęty do ZPP 1 lipca 1945 r. na stanowisko buchaltera–rewizora w stanisławowskim Zarządzie Obwodowym z pensją 700 rubli miesięcznie. Zrezygnował z tej pracy 29 sierpnia – w związku z wyjazdem do Polski. W ramach zapomogi otrzymał 600 rb oraz z dary od angielskiego Czerwonego Krzyża („1 konserwę mięsną, 2 puszki mleka skondensowanego, 1 puszkę kakao, 2 czekolady większe, 1 paczkę cukru, 1 paczkę herbaty oraz owoce według norm dla wojskowych”).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2309, Charakterystyka Mariana Gromadzkiego dokonana przez S. Ecksteina z dnia 7 II 1945 r., k. 155; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 52 ZG ZPP z 13 VII 1945 r., s. 34; Rozkaz dzienny nr 80 ZG ZPP z 27 X 1945 r., s. 42; sygn. 1351, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 21 II 1945 r., k. 57; Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 IX 1945 r. (rękopis), s. 116; sygn. 166, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 9; Pismo do ZG ZPP informujące o składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 II 1945 r. (k. rosyjski), k. 16; Sprawozdanie instruktora S. Ecksteina z 1 II 1945 r., k. 21–22.; Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 21 II 1945 r., k. 31; Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 29 VIII 1945 r., k. 73–74; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 r., k. 11).

GRYGLASZEWSKI KAZIMIERZ (1914 – ?) – Urodził się we Lwowie, syn Józefa. Posiadał wykształcenie wyższe – magister prawa i nauk dyplomatycznych. Przed wojną pracował jako rzecznik prawny we Lwowie. Żonaty. W czasie wojny znalazł się w Drohobyczu (zamieszkał przy ul. Rewolucji 4a). Od 15 października 1944 r. zatrudniony jako zastępca Rejonowego Pełnomocnika Rządu RP ds. Ewakuacji Polskiej z USRR w Drohobyczu. Od 1 września 1945 r. do 15 września 1946 r. Rejonowy Pełnomocnik w Drohobyczu. W ZPP od marca 1945 r. Był przewodniczącym Komisji Opieki Społecznej Zarządu Obwodowego w Drohobyczu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Kazimierza Gryglaszewskiego, k. 29; AAN, Rejonowy Pełnomocnik w Drohobyczu, sygn. 2, Pismo Rejonowego Pełnomocnika w Drohobyczu do Głównego Pełnomocnika w Łucku z dnia 10 VIII 1946 r., k. 47).

GRZYWA JULIA (10.03.1912 – ?) – Urodziła się w Łysicach (pow. Stanisławów), córka Mateusza. Ukończyła dwie klasy szkoły podstawowej. W okresie międzywojennym pracowała jako kucharka. Zamężna, posiadała czwórkę dzieci. Od 1945 r. zatrudniona jako „robotnica fizyczna” w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 18).

HALUSZEK ADAM (? – ?) – Zatrudniony w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie 1 października 1944 r. Zwolnił się 23 sierpnia 1945 r., decydując się na wyjazd do Polski. Postanowił odszukać swoją rodzinę w Warszawie, którą Niemcy wyrzucili z mieszkania podczas powstania w 1944 r.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Prośba Adama Haluszka o zwolnienie z pracy, k. 55).

HAŁAJKIEWICZ JAN (? – ?) – Urodził się we Lwowie, prezes Czerwonego Krzyża Rejonu Szewczenkowskiego, od lipca 1945 r. członek ZPP, w sierpniu dokooptowany do Zarządu Rejonowego. Został przewodniczącym Sekcji Kulturalno–Oświatowej.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1309, Protokół Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego ZPP z 8 VIII 1945 r., k. 4).

HAŁUSZCZAK ANNA (1902 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Cypriana. Wykształcenie niższe. W okresie międzywojennym prowadziła gospodarstwo domowe oraz pracowała jako pomoc kuchenna. Od 1945 r. zatrudniona w charakterze „pracownika fizycznego” w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 13).

HNATKOWSKI JAN (1908 – ?) – Urodził się we Lwowie. Ukończył szkołę powszechną. Od 1925 r. zatrudniony jako ekspedient w firmie cukierniczej. W okresie pierwszej okupacji sowieckiej Lwowa był subiektem w sklepie. W latach 1941–1944 pracował jako zaopatrzeniowiec („zakupujący”) na Uniwersytecie. We wrześniu 1944 r. powołany do Armii Czerwonej. Szybko zwolniony decyzją komisji lekarskiej. 20 stycznia 1945 r. przyjęty do ZPP. Od 1 lutego 1945 r. zatrudniony w charakterze referenta gospodarczego Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z pensją 500 rubli miesięcznie. Figuruje na listach sprzed 30 czerwca 1945 r.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Kwestionariusz osobowy k. 52; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Lwowskiego Zarządu Obwodowego ZPP za miesiąc luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP z 20 I 1945 r., k. 36).

HOFFMANN KAZIMIERZ (1909 - ?) – urodził się w Jarosławiu, syn Franciszka i Julii z domu Masłowskiej. W rodzinnym mieście ukończył szkołę powszechną, gimnazjum oraz szkołę średnią, zdając maturę. Jednocześnie od piątej klasy pracował w warsztacie introligatorskim ojca. W roku szkolnym 1928/1929 zapisał się do Wyższej Szkoły Handlowej we Lwowie. Po roku powrócił do pracy w zakładzie ojca. W roku szkolnym 1930/1931 ponownie podjął naukę, tym razem w Państwowym Instytucie Robót Ręcznych w Warszawie. Od drugiego semestru II roku nauki przyuczał dzieci do zawodu introligatora. 1 września 1932 r. objął posadę nauczyciela, początkowo w Państwowym Gimnazjum w Stryju. Od 1 września 1945 r. został przeniesiony do Państwowego Gimnazjum w Samborze. 30 października 1935 r. złożył pedagogiczny egzamin na nauczyciela szkół średnich. 2 lutego 1936 r. przeniesiony do Państwowego Gimnazjum w Drohobyczu (zamieszkał przy ul. Listopada 21), gdzie pracował do 1 września 1939 r. Wówczas podjął pracę w Szkole Średniej nr 12 (do czasu zajęcia Drohobycza przez Niemców). Do 15 grudnia 1941 r. bezrobotny, następnie podejmuje pracę jako magazynier w zakładach, a od 1 lutego 1942 r. nauczyciel w Szkole Handlowej. Z powodu małych zarobków przez cały okres okupacji dorabiał, wykonując drewniane sandały. Od 7 sierpnia 1945 r. (dzień wyzwolenia miasta przez Armię Czerwoną) zatrudniony jako nauczyciel w drohobyckiej Szkole Średniej nr 6.

Od 7 września 1939 r. żonaty ze Stanisławą ze Szczepańskich, posiadał dwójkę dzieci. W ZPP od 31 marca 1945 r. Od 1 października pracował jako referent imprezowy w Zarządzie Obwodowym w Drohobyczu. Legitymował się paszportem nr 600170, wydanym w Drohobyczu 29 grudnia 1944 r. Ppor. Łuczenko określił go jako „rozumnego, politycznie zorientowanego”. Zauważył, że „nie jest mówcą, ale w pracy zadaniowej będzie bardzo potrzebny”. W przyszłej pracy Zarządu Obwodowego „będzie przede wszystkim dbał o demokratyczne oblicze organizacji”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Kazimierza Hoffmana, k. 40; sygn. 2304, Życiorys Kazimierza Hoffmana, k. 139; Charakterystyka Kazimierza Hoffmana dokonana przez ppor. Łuczenkę, k. 139a; sygn. 1283, Protokół nr 3 z Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z dnia 30.03.1945 r. k. 2; *Kronika ZPP – Zagłębie Naftowe ożywia się*, „Wolna Polska” 1945, nr 21, s. 4.)

HOLLANEK ADAM (4.10.1922–28.07.1998) – Urodził się we Lwowie przy ul. Reja 10. Ukończył III Gimnazjum im. Stefana Batorego. W szkole zorganizował koło literackie i teatralne oraz założył szkolną gazetkę „Nurtem Skafandra”. W czasie okupacji Lwowa karmił wszy w Instytucie Badań nad Tyfusem Plamistym i Wirusami prof. Rudolfa Weigla. Po zdaniu egzaminu dojrzałości studiował w Studiu Aktorskim Teatru Polskiego, uczestniczył w konspiracyjnych wieczorach literackich. Po zajęciu Lwowa przez Armię Czerwoną, współpracując z teatrem, zorganizował pierwsze po wojnie wystawienie „Warszawianki” Wyspiańskiego. Wówczas opublikował swoje pierwsze teksty w „Żołnierzu Polskim”. Od 1 listopada 1944 r. zatrudniony na stanowisku referenta radiowego Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z pensją 800 rubli miesięcznie. Za niewykorzystany urlop w 1944 r. otrzymał 800 rubli. Pod koniec 1945 r. wyjechał do matki do Krakowa (jego ojciec i brat zginęli w powstaniu warszawskim). Rozpoczął studia na anglistyce na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz podjął pracę jako dyrektor programowy Polskiego Radia w Krakowie. W następnych latach publikował pod licznymi pseudonimami, m.in. w „Gazecie Krakowskiej”, „Dzienniku Polskim” oraz „Trybunie Ludu”. Założyciel wielu czasopism: tygodnika „Zdarzenia” (1956), miesięcznika „Fantastyka” (1982) – pierwszego tego typu w całym bloku wschodnim, miesięcznika „Nie z tej ziemi” (1990). Był autorem ponad 30 powieści i książek popularnonaukowych, m.in. „Katastrofa na Słońcu Antarktydy” (1958). Pod koniec życia aktywnie wspierał i uczestniczył w działaniach Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów

Wschodnich. Zmarł na wakacjach w Zakopanem, pochowany na Starych Powązkach w Warszawie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 98 ZG ZPP z 22 XI 1944 r., s. 16a; sygn. 1313, Zarządzenie S. Mazura z 12 VIII 1945 r., k. 72; A. Hollanek, *Ja z Łyczakowa*, Kraków 1991, passim; Idem, *Wiersze*, „Rocznik Lwowski” 1999, s. 149–153; A. i E. Hollankowie, *I zobaczyć miasto Lwów...*, Rzeszów 1990, s. 5–7.)

HORNUNG ZBIGNIEW MARIAN (23.01.1903–22.07.1981) – Urodził się we Lwowie. Ukończył historię sztuki na UJK. W okresie międzywojennym konserwator okręgowy we Lwowie. W latach 1939–1944 kierownik Oddziału Malarstwa Zachodnioeuropejskiego Lwowskiej Galerii Obrazów. Po ponownym zajęciu Lwowa przez Armię Czerwoną został jej wicedyrektorem. Brał aktywny udział w akcji wywożenia polskich zabytków i zbiorów sztuki do powojennej Polski. Współpracował w tym z Zarządem Obwodowym ZPP we Lwowie. W 1946 r. opuścił miasto. W Polsce był m.in. kierownikiem Centralnego Biura Inwentaryzacji Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki, dyrektorem Muzeum Śląskiego we Wrocławiu, kierownikiem Katedry Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego oraz wykładowcą na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zmarł we Wrocławiu.

(Źródło: *Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994. Materiały do biografii*, pod red. S. Kalemby, Toruń 1995, s. 268; M. Przyłęcki, *Hornung Zbigniew*, [w:] *Polski słownik biograficzny konserwatorów zabytków*, z. 1, Poznań 2000, s. 26–27.)

HUBISZ JAN (1924 – ?) – Urodził się w Sokolnikach koło Lwowa. Był synem sołtysa. W ZPP od 1945 r. Pełnił funkcję przewodniczącego Zarządu Rejonowego w Sokolnikach. W 1953 r. zamieszkał w Krakowie. Zawodowy kierowca.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Zarząd Rejonowy ZPP w Sokolnikach, k. 7; BAM, rkps 3508, Sprawozdanie z zebrania we wsi Sokolniki w dniu 6 października 1945 r., k. 32.)

JAGIELSKA KAZIMIERA (1895 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie. Posiadała wykształcenie średnie. W okresie międzywojennym pracowała jako referent gospodarczy. Zameżna, dwójka dzieci. Od 1945 r. przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie pełniła rolę pomocnicy referentki gospodarczej.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 27).

JANKOWSKA HELENA (1901 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Eustachego. Od dzieciństwa mieszkała przy ul. Krasińskiego 5. Ukończyła szkołę średnią. Do ZPP wstąpiła w 1945 r. Pełniła funkcję informatora w sekcji opieki społecznej Zarządu Obwodowego w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 8).

JAROSZ ANNA (? - ?) urodziła się we Lwowie, córka Grzegorza. Mieszkała przy ul. Dwernickiego 50/10. W ZPP od 1 lutego 1945 r., pracowała jako sekretarz radiowy i sekretarz techniczny z pensją 500 rb miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Lwowskiego Zarządu Obwodowego ZPP za miesiąc luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3; Lista pracowników Zarządu Obwodowego ZPP za sierpień 1945 r., k. 4–5; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 15 ZG ZPP z 2 III 1945 r., s. 23).

JUKNIEWICZ FRANCISZEK (1907 – ?) – Urodził się we Lwowie, gdzie ukończył gimnazjum (1923–1931) i studia na UJK (1931–1935). Następnie pod kierunkiem prof. Franciszka Bujaka w Zakładzie Historii Społecznej i Gospodarczej przygotował doktorat nt. klęsk elementarnych w Polsce. Wyniki swoich prac publikował we „Wsi i Państwie”. Podczas okupacji niemieckiej zatrudniony w Institut für Deutsche Ostarbeit. Po ponownym wkroczeniu Sowietów docent w Katedrze Ekonomii Politycznej. W latach 1945–1946 przewodniczący Wydziału Kulturalno–Oświatowego ZPP we Lwowie, a następnie przewodniczącym Komisji Likwidacyjnej ZPP.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Etaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie k. 6; J. Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret kresowej uczelni*, Kraków 2007, s. 131, 168; M. Matwiejów, *Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948*, Wrocław 1996, s. 262).

JURASEK MARIA (? – ?) – Żona Tadeusza Juraska. 1 października 1944 r. przyjęta do pracy w charakterze sekretarza technicznego Biura Prawnego z pensją 750 rb miesięcznie. 13 listopada 1944 r. zwolniona z pracy redaktora wydawniczego w ZG ZPP, w związku z wyjazdem do Lwowa.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 279 ZG ZPP z 31 VIII 1944 r., s. 26; Rozkaz dzienny nr 339 ZG ZPP z 13 XI 1944 r., s. 48).

JURASEK TADEUSZ (? – ?) – Od 3 do 31 października 1944 r. wydelegowany przez ZG ZPP do Lwowa i Czortkowa w podróż służbową. 13 listopada 1944 r. zwolniony z pracy kierownika sekcji pomocy rodzinom inwalidom w opiece społecznej ZG ZPP, w związku z wyjazdem do Lwowa.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 306 ZG ZPP z 2 X 1944 r., s. 37a; Rozkaz dzienny nr 339 ZG ZPP z 13 XI 1944 r., s. 48).

JURASZ HENRYK (19.01.1903 – ?) – Urodził się w Borysławiu, syn Mikołaja. Ukończył pięć klas szkoły ludowej. W swoim kwestionariuszu osobowym, w rubryce zawód wpisał „asystent”. Zatrudniony w borysławskiej kopalni jako wiertacz. Mieszkał przy ul. Polnej 5, Żonaty, trójka dzieci. W ZPP od 1945 r. (legitymacja nr 6600077).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Henryka Jurasza, k. 17).

JÓZEFOWICZ WŁADYSŁAW (? – ?) – Urodził się we Lwowie. Określony jako „człowiek o nieskazitelnym charakterze i prawdziwy demokrat”. Członek KOS Rejonu Szewczenkowskiego, którego w kwietniu 1946 r. został przewodniczącym (w zastępstwie Wojciecha Dąbrowskiego).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1309, Protokół Zarządu KOS Rejonu Szewczenkowskiego z 12 I 1946 r., k. 60–62; Protokół Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego ZPP z 26 IV 1946 r., k. 34).

KAJZER FRANCISZEK (? – ?) – Urodził się we Lwowie. W 1924 r. jego nazwisko figurowało w spisie nauczycieli tego miasta. Od 9 grudnia 1945 r. działacz opieki społecznej w rejonie czerwonoarmiejskim.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1307, Spotkanie organizacyjne członków sekcji opieki społecznej rejonu czerwonoarmiejskiego we Lwowie dnia 9 XII 1945 r., k. 16).

KAMIŃSKA ANNA (5.05.1907 – ?) – Urodziła się w Brzeżanach. W latach 1924–1930 studiowała filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po uzyskaniu dyplomu zatrudniona w państwowym gimnazjum w Tarnopolu. Następnie pracowała w Stryju i we Lwowie (od 1936 r.). Od stycznia 1945 r. została dyrektorką szkoły oraz wykładowczynią języka niemieckiego i literatury niemieckiej na UJK. Do ZPP przyjęta 1 października 1945 r. Na liście z 19 października tegoż roku uwzględniona jako kierowniczka sekcji młodzieżowej oraz pracownik Wydziału Kulturalno-Oświatowego.

(Źródło: BAM, Rkps 3507, Życiorys k. 55, Kwestionariusz osobowy k. 56; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Etyaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie k. 6).

KASICA BRONISŁAWA (? – ?) – Córką Michała. W ZPP od 1945 r. Zatrudniona na posiedzeniu Zarządu Obwodowego ZPP 21 lutego 1945 r. W połowie sierpnia, na wniosek dr Kecka, postanowiono podnieść jej pobory z 200 do 350 rubli. Pomimo tego, wraz z końcem sierpnia tego roku zrezygnowała z pracy biurowej w Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie i przeszła do Komisji Ewakuacyjnej. Jej miejsce zajął Leszek Wierzejski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1351, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 21 II 1945 r., k. 57; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 22 VIII 1945 r. (rękopis), s. 115; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 IX 1945 r. (rękopis), s. 116; sygn. 166, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP z 13 X 1945 r., k. 10; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w

Stanisławowie z 21 II 1945 r., k. 31; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 22 VIII 1945 r., k. 71; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 29 VIII 1945 r., k. 73; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP z 13 X 1945 r., k. 11).

KASIEL (? – ?) – przyjęty 1 lipca 1945 r. do pracy jako sekretarz techniczny Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z płacą 400 rb miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 52 ZG ZPP z 13 VII 1945 r., s. 34).

KECK TADEUSZ (? – ?) – Urodził się w Stanisławowie. Znany przedwojenny lekarz na oddziale bakteriologicznym tamtejszego szpitala. Prywatnie mąż nauczycielki Stanisławy Keck (1912–2012), zięć Wiktora Gatnikiewicza – prezesa Związku Nauczycielstwa Polskiego w Stanisławowie. W 1945 r. zaangażowany w prace społeczne na rzecz ZPP. Po wyjeździe z Kresów, osiedlił się w Opolu. Ojciec Krystyny Leszczyńskiej – znanej śląskiej bizneswoman.

(Źródło: S. Nicieja, *Stanisławów – Stolica Pokucia*,

<http://www.nto.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100226/REPORTAZ/367229988>).

KĘDZIERSKI HENRYK (27.01.1899–03.1956) – Urodził się w Skowiatynie (powiat borszczowski, województwo tarnopolskie). Jego ojciec, Piotr, był ogrodnikiem u właściciela wsi. Następnie jego rodzice musieli stale zmieniać miejsce zamieszkania, tam gdzie ojciec znajdował pracę. Uczęszczał do szkół: w Skowiatynie, Ułaszkwcach, Samborze, Tarnopolu, Buczaczu i Czortkowie. W czasie I wojny światowej służył w armii austro-węgierskiej. Służbę zakończył w stopniu plutonowego po rozpadzie Austro-Węgier. W 1920 r. ukończył z wyróżnieniem Seminarium Nauczycielskie w Czortkowie, a rok później rozpoczął pracę jako nauczyciel w Ułaszkwcach. W 1928 r. ukończył Wyższe Kursy Nauczycielskie we Lwowie w grupie geograficzno-przyrodniczej. W latach 1922–1924 pracował w Jagielnicy (pow. Czortków), następnie jako kierownik szkoły w latach 1924–1926 w Korowie (pow. Czortków) oraz w latach 1926–1933 w Słobódce Dżuryńskiej (pow. Czortków). W 1934 r. przeniesiony do Chocimierza (pow. Tłumacz, województwo stanisławowskie), gdzie pracował do 1944 r. W międzywojennej Polsce należał do Związku Nauczycielstwa Polskiego, a w 1940 r. przyjęty do organizacji zawodowej pracowników szkolnych. Chociaż nigdy nie był w żadnej partii politycznej, „podejrzewany o należenie do ludzi sympatyzujących z komunistami, co (...) sprawiło mu wiele przykrości”.

Wybuch niemieckiej bomby 28 kwietnia 1944 r. zabił mu żonę i ciężko ranił syna. Od tego momentu, jak napisał w życiorysie, „został sam z pięciorgiem sierot, które z trudem wychowuje”. Jego matka zmarła bowiem w 1926 r., ojciec w 1941 r., starsi bracia również już nie żyli, a najmłodszy brat wstąpił w 1944 r. do Armii Czerwonej.

Od 15 maja 1945 r. pełnił funkcję odpowiedzialnego sekretarza Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z pensją 750 rubli miesięcznie. W tym czasie wielokrotnie prowadził spotkania dla rodziców, dzieci i nauczycieli, podczas których „rozwijał program związkowy, dając jasny przegląd pracy stojącej przed nimi w dziele odbudowy silnej, niepodległej i demokratycznej Polski, do której się wybierają”. Instruktor ZG ZPP określił go jako demokratę, który cieszy się sławą i jest ceniony przez Sowietów. Jego stosunek do władzy został określony jako „przyjazny”. Instruktor podkreślił, że „jest mniej zdolny niż Szybejko”, zauważając, że nieco przybiły go wszystkie sprawy rodzinne.

28 września 1946 r. wybrany do Zarządu Związku Nauczycielstwa Polskiego Oddział w Świdnicy. W tym czasie był nauczycielem w miejscowym Gimnazjum i Liceum dla Dorosłych, szybko stając się „prawą ręką” dyrektora szkoły. 1 września 1949 r. awansował na dyrektora Szkoły Przemysłowej i Gimnazjum Elektrycznego w Świdnicy.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2304, Życiorys Henryka Kędzińskiego, k. 110; sygn. 1358, Sprawozdanie z działalności Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie po 16 sierpnia 1945 r., k. 32–38; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 43 ZG ZPP z 8 VI 1945 r., s. 31a).

KISIEL ZENON (1905 – ?) – Urodził się w Piotrkowie Trybunalskim, syn Jana. Wykształcenie średnie. W okresie międzywojennym zajmował stanowiska biurowe w różnych instytucjach. W latach trzydziestych XX wieku przybył z Kalisza do Drohobycza (zamieszkał ul. Śnieżna 56), obejmując stanowisko kierownika Biura Funduszu Pracy.

Od 23 stycznia 1945 r. zatrudniony w Rejonowym Pełnomocnictwie. Od 1 września 1945 r. pełnił funkcję zastępcy Rejonowego Pełnomocnika Rządu RP ds. Ewakuacji Polskiej z USRR w Drohobyczu – Kazimierza Gryglaszewskiego. W marcu 1945 r. wstąpił do ZPP, zostając członkiem drohobyskiego Zarządu Obwodowego.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Zenona Kisiela, k. 30; AAN, Rejonowy Pełnomocnik w Drohobyczu, sygn. 2, Pismo Rejonowego Pełnomocnika w Drohobyczu do Głównego Pełnomocnika w Łucku z 10 VIII 1946 r. k. 47).

KISZKO ŁUCJA (1928 – ?) – Urodziła się we Lwowie. W 1942 r. ukończyła siedem klas szkoły podstawowej. Po zajęciu miasta przez Armię Czerwoną rozpoczęła naukę w szkole rzemieślniczej. Następnie wyjechała do Kijowa, gdzie wstąpiła do ZPP. W niejasnych

okolicznościach powróciła do Lwowa, podejmując pracę w tamtejszym Zarządzie Obwodowym. Po raz ostatni na liście pracowników figuruje 21 grudnia 1945 r.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Kwestionariusz osobowy, k. 57).

KMITA STANISŁAW (? – ?) – Zatrudniony od 1 listopada 1944 r. na stanowisku kasjera Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z pensją 500 rubli miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 98 ZG ZPP z 22 XI 1944 r., s. 16a).

KOBYLNIĄ MICHAŁ (1901 – ?) urodził się we Lwowie. Ukończył cztery klasy szkoły podstawowej. Przyjęty w poczet członków ZPP we Lwowie 27 maja 1945 r.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Kwestionariusz osobowy, k. 77).

KOCH-WIĘCKOWSKA EWELINA (2.01.1897–9.11.1979) – urodziła się we Lwowie. Zawodu aktorskiego uczyła się w Teatrze Nowym we Lwowie. Początkowo występowała na scenie pod panińskim nazwiskiem swojej matki. W latach 1912–1914 grała w łódzkich teatrach: Popularnym i Polskim oraz warszawskim Teatrze Bagatela. W czasie I wojny światowej na pewien czas wycofała się ze sceny, poślubiając prawnika Leona Więckiego. Od sezonu 1925/1926 występowała na scenach lwowskiego Teatru Miejskiego a w latach 1928-1938 – na prowincji, nie angażując się na stałe do żadnego zespołu. W sezonie 1938/1939 w Teatrze Wielkim we Lwowie. W czasie II wojny światowej, w sezonie 1939/1940 oraz 1944/1945, była aktorką Polskiego Teatru Dramatycznego. W 1945 r. nie wyjechała z miasta, zostając aktorką Teatru Małych Form przy Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie. We czerwcu 1946 r. wraz z grupą aktorów pod kierunkiem S. Czosnowskiego przybyła do Szczecina, gdzie pracowała kolejno w Teatrze Komedii Muzycznej oraz Teatrze Polskim (1946-48), a od stycznia 1949 r. do czerwca 1970 r. w połączonych Teatrach Dramatycznych.

(Źródło: BAM, rkps. 3508, *Wykaz pracowników Teatru Małych Form Miniatury*, k. 84–85; *Słownik Biograficzny Teatru Polskiego 1900-1980 t. II*, PWN Warszawa 1994).

KONASZEWSKI KAZIMIERZ (? – ?) – W ZPP od 1 czerwca 1945 r. do czerwca 1946 r. Początkowo pełnił funkcję administratora budynku należącego do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, następnie kierownika Schroniska nr 1 przy ul. Kleparowskiej oraz sekretarza Rejonu Kolejowego ZPP. Sumienny i pracowity, przez rok swojej pracy (do 1 czerwca 1946 r.) nie miał ani jednego dnia urlopu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Etaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie k. 6; sygn. 1313, Prośba K. Konaszewskiego do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 28 V 1946 r. o wypłacenie zaległego

świadczenia urlopowego, k. 34; Prośba K. Konaszewskiego do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 22 V 1946 r. o zwolnienie z pracy w związku z wyjazdem do Polski, k. 35; Pismo I. Reymana do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie w sprawie K. Konaszewskiego, k. 64.)

KONICKI BRONISŁAW (? – ?) – W ZPP od 1945 r. Pełnił bezinteresownie funkcję członka KOS w Czortkowie, aż do swego wyjazdu do Polski 5 września 1945 r. Doceniony przez aktywistów poprzez wystawienie niezwykle pozytywnej opinii.

(Źródło: Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 1 IX 1945 r., k. 14).

KOPCZYŃSKI JANUSZ (? – ?) – Członek ZPP we Lwowie. Od sierpnia 1945 r. sekretarz Zarządu Rejonu Stalinowskiego, następnie (od 4 maja 1946 r.) kierownik Wydziału Opieki Społecznej ZPP we Lwowie. 31 maja 1946 r. złożył podanie o rezygnację z pracy – w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Pismo J. Kopczyńskiego do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 31 V 1946 r., k. 37; sygn. 141, Pracownicy ZPP we Lwowie w sierpniu 1945 r., k. 4; Skład personalny Zarządu Rejonu Stalinowskiego (bez daty), k. 6).

KOSIBA RYSZARD (27.04.1923 – ?) – Urodził się w Borysławiu, syn Antoniego. Ukończył siedem klas szkoły powszechnej oraz jedną technikum (wyuczony zawód: monter). W czasie wojny zatrudniony jako uczeń w zakładach naftowych, mieszkał przy ul. Zimorowica 40. Od 1945 r. w ZPP (legitymacja nr 6600086). Kawaler.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Ryszarda Kosiby, k. 20).

KOSMOLSKA HONORATA (? – ?) – Urodziła się we Lwowie, córka Pawła. Mieszkała przy ul. Limanowskiego 8/14. W ZPP od 1 lutego 1945 r., pracowała jako kurier (goniec) z pensją 300 rubli miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Lwowskiego Zarządu Obwodowego ZPP za miesiąc luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3; Lista pracowników Zarządu Obwodowego ZPP za sierpień 1945 r., k. 4–5; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 15 ZG ZPP z 2 III 1945 r., s. 23).

KOSS HELENA (? – ?) – W ZPP od 1945 r. Pracowała do 18 grudnia jako referent gospodarczy z wynagrodzeniem 800 rb miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, Pismo prof. Mazura do buchalterii ZPP z 23 I 1946 r., k. 44).

KOSTEK JUSTYN (? – 1958) – Bernardyn, ksiądz proboszcz w parafii Sichów. Funkcję tę objął po ks. Gabrielu Telesforze – katechecie i duszpasterzu młodzieży, w 1939 r. Swoją posługę pełnił przez cały okres wojny. Przewodniczący Komitetów Przesiedleńczych wsi Sichów oraz Pasieki Zubrzyckie. W maju 1946 r. przesiedlony na Ziemie Zachodnie, gdzie otrzymał stanowisko wikariusza w parafii św. Wawrzyńca we wrocławskiej dzielnicy Żerniki. Po wojnie Stanisław Hreczuch wspominał:

„Pamiętam ks. Kostka. Byłem ministrantem w kościele św. Wawrzyńca we Wrocławiu-Żernikach, a do tego kościoła na nabożeństwa ks. Kostek dojeżdżał konną bryczką z pobliskiego Jerzmanowa, gdzie przy tamtejszym kościele miał plebanię. Wtedy Jerzmanów i Żerniki tworzyły jedną parafię. Opowiadali nam rodzice, jak ks. Kostek przyjechał razem z nimi z Sichowa jednym dużym transportem w kwietniu 1946 r. i osiedlili się właśnie w tych okolicach. A ja w czerwcu 1946 r. zostałem przez ks. Kostka ochrzczony w żernickim kościele. Jak pamiętam, ks. Kostek był bardzo szanowany i lubiany przez swoich krajan. Był zapraszany na chrzciny, wesela (lubił tańczyć, sam to widziałem) i na inne rodzinne uroczystości”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1311, *Sprawozdanie z zebrania Polaków wsi Sichów z dnia 26 II 1946 r.*, k. 35; *Sprawozdanie z zebrania mieszkańców wsi Sichów z dnia 26 II 1946 r.*, k. 36; M. Rogalski, *Lwowscy kapłani w dziele odbudowy kościołów wrocławskich*, [w:] Wrocław-Lwów, Lwów-Wrocław. Historia i współczesność, pod. red. D. Nespiak i M. Orzeł, Wrocław 2002, s. 112–113; S. Ferenz, *Pasieki Zubrzyckie w nowopowstałej parafii Sichów*, <http://naszekresy.blogspot.com/2009/10/pasieki-zubrzyckie-w-nowopowstaej.html>).

KOTOPKA STANISŁAW (? – ?) – Chłop. W okresie międzywojennym działacz ludowym i przewodniczący koła „Wici” wsi Ksawerówka. W 1945 roku znalazł się w Stanisławowie uciekając przed „bandami ukraińskimi”. Instruktor ZG ZPP S. Eckstein polecił go na członka Zarządu Obwodowego, ale zaznaczył, że „nie nadaje się on do samodzielnej pracy”. Miał być również „zarozumiały”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2309, Charakterystyka Stanisława Kotopki dokonana przez S. Eksteina, k. 156; Ibidem, sygn. 1351, Protokół z II posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 17 I 1945 r., k. 42; sygn. 166, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 r., k. 10; Pismo do ZG ZPP informujące o składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 II 1945 r. (k. rosyjski), k. 16; Sprawozdanie instruktora Szymona Eksteina z 1 II 1945 r., k. 21–22; Protokół z II posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 17 I 1945 r., k. 25; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 r., k. 11).

KONOPKA WŁADYSŁAWA (? – ?) – Sprzątaczką. Przyjęta do pracy w Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie od 1 lipca 1945 r. z pensją 300 rubli miesięcznie. Zwolniona z pracy 1 października 1945 r. – w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 52 ZG ZPP z 13 VII 1945 r., s. 34; Rozkaz dzienny nr 80 ZG ZPP z 27 X 1945 r., s. 42).

KOWALSKI WACŁAW (1893 – ?) – Urodził się we wsi Wołoszcza (pow. Drohobycz), syn Stefana. Ukończył szkołę powszechną oraz trzy klasy gimnazjum. Od 1920 r. w Drohobyczu (zamieszkał przy ul. Śnieżnej 58). W okresie międzywojennym pracował jako „Urzędnik Skarbowy w IX st. służ. w Drohobyczu”. Żonaty, dwójka dzieci. Od 1945 r. w ZPP – zatrudniony jako buchalter i referent organizacyjny. Legitymował się paszportem nr 667852, wystawionym przez II Oddział Milicji w Drohobyczu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Wacława Kowalskiego, k. 26).

KOZIARSKI GERWAZY (? – ?) – Urodził się we Lwowie, syn Apoloniusza. W ZPP od 1945 r. pracował jako służący Schroniska nr 1 przy ulicy Kleparowskiej 15.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie za luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3).

KOZŁOWSKA JADWIGA (1918 – ?) – Urodziła się w wsi Markowce (pow. Tłumacz), córka Józefa. Ukończyła osiem klas gimnazjum starego typu. Przed wojną pracowała jako wychowawczyni w przedszkolu oraz kasjerka w aptece. W ZPP od 1945 r. Pełniła rolę „siły pomocniczej” w przedszkolu (ul. Kołłątaja 63) przy Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Jadwigi Kozłowskiej, k. 12).

KRZECZKOWSKA HELENA (1892 – ?) – Urodziła się w Belzie (pow. Sokal), córka Stanisława. Ukończyła siedem klas szkoły podstawowej. W 1900 r. przybyła do Stanisławowa z Kołomyi. Od 10 lipca 1945 r. wychowawczyni w przedszkolu (grupa 8) przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie. Miała na utrzymaniu dwie córki (Zofię i Jadwigę).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy k. 23; sygn. 1352, Karta służbowa Heleny Krzeczowskiej, k. 1439).

KRYŃSKI ZENON (? – ?) – Członek ZPP od 1944 r. Od 1 maja 1944 r. zatrudniony w charakterze przewodniczącego Tymczasowego Zarządu Obwodowego ZPP w Czałowie z pensją 800 rubli miesięcznie. 15 czerwca wezwany do Moskwy „w celach organizacyjnych” i przebywał tam za zgodą ZG do 1 sierpnia 1944 r. Od 8 do 15 stycznia 1945 r. „pozostawał w rozporządzeniach ZG ZPP”. Od 10 lipca 1945 r. przeniesiony z Czałowa na stanowisko instruktora ZG ZPP z pensją 1000 rubli miesięcznie. Od 10 do 19 lipca „pozostawał w

rozporządzeniach ZG ZPP”. Od 19 lipca do 1 sierpnia 1945 r. wydelegowany jako instruktor ZG do Lwowa. Oficjalnie od 1 sierpnia 1945 r. objął funkcję odpowiedzialnego sekretarza lwowskiego Zarządu Obwodowego z pensją 1000 rubli miesięcznie. We wrześniu 1945 r. otrzymał rekompensatę za niewykorzystany czterotygodniowy urlop.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 43 ZG ZPP z 22 V 1944 r., s. 1; Rozkaz dzienny nr 58 ZG ZPP z 27 VII 1945 r., s. 35; Rozkaz dzienny nr 67 ZG ZPP z 6 IX 1945 r., s. 38; sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 225 ZG ZPP z 17 VI 1944 r., s. 8; Rozkaz dzienny nr 6 ZG ZPP z 8 I 1945 r., s. 57; Rozkaz dzienny nr 115 ZG ZPP z 8 VI 1945 r., s. 81; Rozkaz dzienny nr 138 ZG ZPP z 10 VII 1945 r., s. 85; Rozkaz dzienny nr 141 ZG ZPP z 14 VII 1945 r., s. 85a; Rozkaz dzienny nr 143 ZG ZPP z 17 VII 1945 r., s. 85a).

KRZCIEL HELENA (20.03.1902 – ?) – Urodziła się w Bielkowicach (pow. Stanisławów), córka Pawła. Po przyjeździe do Stanisławowa, zamieszkała przy ul. Nowy Świat 45. Ukończyła siedem klas szkoły podstawowej. W okresie międzywojennym pracowała jako kierownik kuchni. Od 1945 r. pełniła taką samą rolę w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 19).

KUPIDŁOWSKI HENRYK (1912 – ?) – Urodził się we Lwowie. Ukończył dwie klasy gimnazjum. W okresie międzywojennym pracował jako elektromechanik. Przyjęty w poczet członków ZPP rejonu kolejowego we Lwowie 27 maja 1945 r.

(Źródło: BAM, Rkps 3507, Kwestionariusz osobowy, k. 78).

LACHOWICZ BOLESŁAW (6.04.1900 – ?) – Urodził się w Drohobyczu w rodzinie rzemieślniczej, syn Władysława. Tamże ukończył szkołę średnią oraz rozpoczął pracę jako buchalter w Zarządzie Pełnomocnika Ludowego Komisariatu Rezerw w Drohobyczu. Żonaty od 1920 r. W okresie międzywojennym pełnił funkcję sekretarza Oddziału Związku Górników w Drohobyczu oraz prezesa klubu sportowego pod patronatem Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (TUR). Od 1916 r. do 31 grudnia 1939 r. pracował w rafinerii Galicja w Drohobyczu. Od 1 kwietnia do 15 września 1945 r. zastępca przewodniczącego Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu. Był też obwodowym instruktorem Związku Pracowników Młynarstwa w Drohobyczu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2304, Życiorys Bolesława Lachowicza, k. 140; sygn. 1283, Protokół nr 3 z posiedzenia zarządu ZPP w Drohobyczu z dnia 30.03.1945 r. k. 2; Protokół nr 29 z posiedzenia zarządu w Drohobyczu z 3 IX 1945 r., s. 28.; sygn. 219, Pismo do ZG ZPP informujące o składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z 28 IV 1945 r. (k. rosyjski), k. 3; Telegram ZG ZPP z 27 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 5; Telegram ZG ZPP z 2 VII 1945 r. (j. rosyjski), k. 6; Telegram ZG ZPP informujący o zatwierdzeniu . Lachowicza z 25 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 9; Pismo ZG ZPP zatwierdzające tymczasowy Zarząd Obwodowy ZPP w Drohobyczu z 19 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 10; Telegram ZG ZPP z 26 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 12; Pismo Zarządu Obwodowego w Drohobyczu do ZG ZPP w Moskwie z dnia 27 X 1945 r., k. 33–34; Prośba Bolesława Lachowicza do ZG ZPP o przyjęcie go w poczet członków, k. 35; sygn. 2307, Pismo Zofii Biller do Wydziału Organizacyjnego ZG ZPP z 20 IX 1945 r., k. 50; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 30 ZG ZPP z 28 IV

1945 r., s. 28; Rozkaz dzienny nr 71 ZG ZPP z 21 IX 1945 r., s. 39a; *Kronika ZPP – Zagłębie Naftowe ożywia się*, „Wolna Polska” 1945, nr 21, s. 4; *Lwów i Wilno w ekstraklasie. Dzieje polskiego futbolu kresowego*, Katowice 1997, s. 108–110).

LANG LEOPOLD (? – ?) – Sekretarz Zarządu Rejonu Kolejowego ZPP we Lwowie.

Funkcję sprawował od 14 sierpnia 1945 r. do 30 kwietnia 1946 r.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1311, Sprawozdanie z zebrania obywatelskiego wsi Sokolniki z dnia 11 III 1946 r., k. 38; sygn. 1303, Protokół z posiedzenia Lwowskiego Obwodowego zarządu ZPP z dnia 14 lipca 1945 r., k. 123; sygn. 1308, Sprawozdanie Zarządu Rejonu Kolejowego za miesiąc luty 1946 r., k. 8; sygn. 141, Skład personalny Zarządu Rejonu Kolejowego (bez daty), k. 7).

LÄNGAUER DONAT (1905–1945) – pochodził z Łotwy, skąd w 1929 r. przybył do Lwowa. W 1932 r. uzyskał doktorat na Politechnice Lwowskiej. Rok później wykładał technologię przemysłu solnego na Wydziale Chemicznym. Od 1933 r. rozpoczął działalność konspiracyjną – założył na uczelni komórkę komunistyczną. Po wkroczeniu w 1944 r. Armii Czerwonej do Lwowa przygotował listę osób z Politechniki, które należało aresztować. Zostały one w styczniu 1945 r. deportowane do Krasnodaru. Längauera zastrzelono na mocy wyroku sądu podziemnej Organizacji NIE. Zginął na Cmentarzu Łyczakowskim, tuż przy grobie swojego jedenastoletniego syna, wcześniej również zabitego w niewyjaśnionych okolicznościach.

Jego teczka osobowa znajduje się w Muzeum Historii Politechniki Lwowskiej. Według badających losy Längauera ukraińskich historyków, powód morderstwa był zupełnie inny. Chemik, jako jeden z nielicznych naukowców, w 1944 r. od razu zaakceptował wykładanie w języku ukraińskim, co miało nie spodobać się polskim „szowinistom”.

(Źródło: D. W. Langauer, „Czerwony Sztandar” 1945, nr 63 (700), k. 2; Z. Popławski, *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844–1945*, Wrocław 1992, s. 295; J. Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret kresowej uczelni*, Kraków 2007, s. 171; G. Hryciuk, *Sprawa Lwowa...*, s. 127; Strona internetowa Muzeum Historii Politechniki Lwowskiej <http://lp.edu.ua/index.php?id=2556&L=2;>).

LAUFERSWEILLER ANNA (14.07.1895 – ?) – Urodziła się w Zbarażu, córka Janusza. Ukończyła szkołę powszechną oraz gimnazjum w Buczaczu. W 1906 r. przeprowadziła się do Drohobycza, gdzie zdała maturę. Absolwentka Seminarium Nauczycielskiego w Samborze. Zamężna. Od 1915 r. pracowała jako nauczycielka, początkowo w Drohobyczu, następnie aż do 1941 r. w Szkole nr 8 w Borysławiu. Podczas okupacji niemieckiej prowadziła gospodarstwo domowe u inż. Borowicza. W 1944 r., po wkroczeniu Armii Czerwonej została ponownie zatrudniona w szkolnictwie (Szkoła nr 6 w Drohobyczu). Musiała wówczas także opiekować się matką – staruszką oraz niezdolnym do pracy bratem (mieszkali w domu Wojtowska Góra 62). Od 1 kwietnia 1945 r. pełniła funkcję sekretarza odpowiedzialnego

Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z pensją 750 rubli miesięcznie. Legitymowała się paszportem nr 617151, wystawionym przez II Oddział Milicji w Drohobyczu. Instruktor ZG ZPP określił ją mianem „szczerzej demokratki, bardzo pracowitej”. Chociaż nie posiadała wszystkich cech, którymi powinien odznaczać się referent, otrzymała od ppor. Łuczenki niezwykle pozytywną ocenę („w ZPP będzie pożyteczna, a w kraju potrzebna”).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2304, Życiorys Anny Laufersweiller, k. 141; Opinia o Annie Laufersweiller ppor. Łuczenki, k. 141a; sygn. 219, Pismo do ZG ZPP informujące o składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z 28 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 3; Pismo ZG ZPP zatwierdzające tymczasowy Zarząd Obwodowy ZPP w Drohobyczu z 19 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 10; Telegram ZG ZPP z 26 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 12; Zaświadczenie ZG ZPP informujące, że A. Laufersweiller była członkiem Zarządu ZPP w Drohobyczu po 1 VII 1945 r. (j. rosyjski), k. 13; Kwestionariusz osobowy Anny Laufersweiller, k. 24; Kwestionariusz osobowy Anny Laufersweiller z dnia 31 marca 1945 r., k. 37; sygn. 1283, Protokół nr 3 z posiedzenia zarządu ZPP w Drohobyczu z dnia 30.03.1945 r., k. 2; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 30 ZG ZPP z 28 IV 1945 r., s. 28; *Kronika ZPP – Zagłębie Naftowe ożywia się*, „Wolna Polska” 1945, nr 21, s. 4).

LECHICKI CZESŁAW (30.03.1906–2001) – Urodził się we Lwowie, syn Franciszka (radcy skarbowego) i Jadwigi z Kleinertów (nauczycielki muzyki). W latach 1924–1929 studiował filozofię na Uniwersytecie we Lwowie. Napisał wówczas, pomyślaną jako rozprawa doktorska, pracę „*Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze*”.

W efekcie przeprowadzonej zmiany ustawy o stopniach naukowych uzyskał za nią jedynie magisterium. Kłopoty administracyjne, związane z zatrudnieniem go na Uniwersytecie, spowodowały, że szybko zrezygnował z ubiegania się o stopnie naukowe. Rozpoczął pracę jako publicysta Kościoła katolickiego. W latach 1924–1939 w prasie ukazało się 660 tekstów jego autorstwa (w tym 410 artykułów w oraz 250 tzw. drobiazgów prasowych). W 1928 r. wydał książkę „*Kościół Ormiański w Polsce*”. Od lipca 1940 r. zastępował proboszcza ewangelickiego we Lwowie (aresztowanego i wywiezionego przez Sowietów). W okresie okupacji niemieckiej nauczyciel religii ewangelickiej, przygotowujący do chrztu 70 Żydów szukających u ewangelików schronienia przed zagładą. W latach 1944–1946 utrzymywał się z korepetycji. Współpracował z sekcją kulturalno-oświatową Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie. Był wielokrotnym prelegentem na spotkaniach aktywu oraz sympatyków Związku. W czerwcu 1946 r. jednym z ostatnich transportów repatriacyjnym wyjechał do Krakowa.

(Źródło: S. Dziki, M. Gloger, *Czesław Lechicki (1906-2001). Religioznawca, prasoznawca*; „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2001, t. IV, z. 2(8), s. 115-116).

LENKO PIOTR (26.06.1900 – ?) – Urodził się w Borysławiu, syn Jakuba. Ukończył osiem klas szkoły ludowej oraz dwie „klasy przemysłowe” (zawód wyuczony: kowal). Żonaty, czworo dzieci (2 córki, 2 synów). W czasie II wojny światowej bezrobotny. Przeniósł się do Drohobycza (zamieszkał przy ul. K. Marksa). W kwestionariuszu na pytanie, od kiedy jest w ZPP oraz jaką funkcję pełni, odpowiedział: „Wie prezes”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Piotra Lenko, k. 23).

LEWANDOWSKI ADAM (15.05.1913 – ?) – Urodził się w Stanisławowie. Ukończył sześć klas szkoły średniej. W okresie międzywojennym urzędnik. W czasie wojny gospodarz domu. Do ZPP wstąpił w 1945 r, przyjęty do pracy w miejsce Emila Loebensteina 31 grudnia. W Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie pełnił funkcję administratora. Odszedł z pracy na własną prośbę w lutym 1946 r.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy k. 5; sygn. 1351, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 19 XII 1945 r., s. 134; Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 20 II 1946 r., s. 138).

LEWANDOWSKI LEON (? – ?) – Urodził się we Lwowie, mieszkał przy ul. Wiśniowieckich. Na początku stycznia 1945 r. mianowany odpowiedzialnym sekretarzem – po udzieleniu dwutygodniowego urlopu Albinowi Donatowi. Jego pierwszą decyzją było przekazanie akcji pomocy Warszawie Antoniemu Stupakowi.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 7 I 1945 r., k. 34).

LEWANDOWSKI MICHAŁ (? - ?) Ksiądz. W okresie międzywojennym kapelan 14 Pułku Ułanów Jazłowieckich – oddziału kawalerii Wojska Polskiego. Miał spory autorytet i poważanie wśród mieszkańców Lwowa. Wykorzystany przez działaczy Związku. Jako gość pojawiał się na posiedzeniu Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie 21 listopada 1944 r. W grudniu działacze powołali go na członka Zarządu i zaproponowali etat instruktora. Otrzymał także zadanie prowadzenia placówki przy ul. Bielowskiego. W zachowanych telegramach Zarządu Głównego ZPP z początków 1945 r., które zatwierdzały skład etatowy placówki lwowskiej, nazwisko ks. Lewandowskiego już nie figuruje.

(Źródło: BAM, rkps. 3508, k. 1–5; rkps. 3507, Telegram Zarządu Głównego. Skład Zarządu Obwodowego we Lwowie w kwietniu 1945 r., k. 5–6; M. Jagielska, *Materiały Związku Patriotów Polskich okręgu lwowskiego w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Biblioteka” 1999, nr 3, s. 8).

LIPIŃSKA WALERIA (1902 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Stanisława. Wykształcenie niższe. Przed wojną urzędnik państwowy w Inspektoracie Rolnym w Stanisławowie. Zameężna, posiadała jedno dziecko. W ZPP od 1945 r. pełniła funkcję inkasenta w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 11).

LIPIŃSKI WITOLD ANDRZEJ (30.11.1886–27.09.1955) – Doktor nauk lekarskich, specjalista w zakresie mikrobiologii lekarskiej i epidemiologii. W latach 1925–1939 ordynator oddziału zakaźnego Państwowego Szpitala Powszechnego we Lwowie. W okresie okupacji niemieckiej epidemiolog Miejskiego Urzędu we Lwowie. Po ponownym wkroczeniu wojsk sowieckich do Lwowa powrócił na stanowisko ordynatora. W 1945 r. pomagał działaczom Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie jako wolontariusz. Zaangażował się m.in. w zbiórkę funduszy na potrzeby Związku.

(Źródło: BAM, rkps 3526, Notatka Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (bez daty), k. 116; Z. Albert, *Lwowski wydział lekarski w czasie okupacji hitlerowskiej 1941–1944*, Wrocław 1975, s. 107).

LOEBENSTEIN EMIL (1894 – ?) – Syn Jana. Członek ZPP od 1945 r. Wykształcenie wyższe. Przyjęty do pracy 1 października 1945 r. w miejsce Stanisława Konopki. Z końcem roku zwolniony z Zarządu Obwodowego w Stanisławowie – w związku z wyjazdem do kraju. Wcześniej zawieszony w prawach członka „na skutek nieporozumienia co do ostatecznego terminu ewakuacji, co wywołało nieprzyjemny incydent pomiędzy Przedstawicielstwem Ukraińskim a Zarządem Obwodowym”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1351, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 19 XII 1945 r., s. 134; sygn. 166, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 10; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 11; AAN, Rejonowy Pełnomocnik w Stanisławowie, sygn. 6, Pismo Rejonowego Pełnomocnika w Stanisławowie do Głównego Pełnomocnika w Łucku w sprawie E. Loebensteina z 16 VIII 1946 r., k. 27).

LUFT–LOTAR HENRYK (30.08.1901–5.11.1979) – Urodził się we Lwowie w rodzinie żydowskiej (ojciec Maurycy). W latach 1923–1925 kształcił się w szkole dramatycznej Franciszka Frączkowskiego przy konserwatorium lwowskim. Następnie rozpoczął pracę jako aktor i reżyser w Teatrze Reduta w Rzeszowie. W okresie międzywojennym występował także w teatrze objazdowym (1926 r.), był aktorem i inspicjentem w Teatrze „Wikt” (1927 r.), reżyserem w Studiu Dramatycznym „Maska” we Lwowie (1928–1936) oraz we lwowskim Towarzystwie Literacko-Artystycznym (1936–1939). Tuż przed wybuchem wojny pracował jako reżyser i asystent reżysera w Teatrze „Goset” we Lwowie. W 1941 r., kierował kółkiem dramatycznym w Pałacu Pionierów w ZSRR. W 1942 r. był robotnikiem w Uzbeckim Teatrze ZSRR, a w 1944 r. kierownikiem artystycznym, reżyserem i aktorem w teatrze Związku Patriotów Polskich w Bucharze. W 1945 r. został, przez instruktorkę ZG Zofię Biller, skierowany do Lwowa, gdzie rozpoczął pracę reżysera i aktora w Teatrze Małych Form Miniatury przy ZPP. Od 14 do 30 września 1945 r. pozostawał w „rozporządzeniu Zarządu Głównego”. 15 września 1945 r. wstępnie przyjęty na stanowisko instruktora Wydziału Organizacyjnego ZG ZPP z siedzibą we Lwowie z pensją 800 rb miesięcznie. Od 19 września

do 17 października 1945 r. przebywał we Lwowie. Oficjalnie przyjęty do ZPP od 1 listopada 1945 r. W 1946 r. wyjechał do Szczecina, gdzie objął stanowisko reżysera w Teatrze Polskim. W późniejszym okresie pracował także w teatrach w Bielsku-Białej, Jeleniej Górze, Grudziądzu, Rzeszowie i Częstochowie. Zmarł w 1979 r. Pochowany na cmentarzu żydowskim w Bielsku-Białej.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 80 ZG ZPP z 27 X 1945 r., s. 42; sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 173 ZG ZPP z 27 VIII 1945 r., s. 92; Rozkaz dzienny nr 189 ZG ZPP z 19 VI 1945 r., s. 96; Rozkaz dzienny nr 190 ZG ZPP z 20 IX 1945 r., s. 96a.; BAM, rkps 3514/2, Pismo ZG ZPP do S. Eksteina k. 8; rkps. 3508, Wykaz pracowników Teatru Małych Form Miniatury, k. 84–85; rkps. 3514-2, Pismo Dodiuka do S. Eksteina w sprawie udzielenia pomocy H. Luftowi we Lwowie, k. 8; J. Proszek, *Cmentarz żydowski w Bielsku-Białej*, Bielsko-Biała 2002, s. 228).

ŁOSYNÓW JÓZEFA (1899 – ?) – Urodziła się w Chełmówce (pow. Stanisławów), córka Dymitra. Wykształcenie niższe. Od 1945 r. zatrudniona jako pomoc w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 15).

MARCINOWSKA LEONIA (1931 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Jana. Ukończyła cztery klasy szkoły podstawowej. Dzieciństwo spędziła z rodziną w Kąkolnikach. Po przeprowadzce do Stanisławowa mieszkała z matką. Od 1945 r. „robotnica” w przedszkolu przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 22).

MARCZAK HELENA (? – ?) – W ZPP od 1945 r. Od 1 września sekretarz techniczny Komitetu Opieki Społecznej Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie. Na tym stanowisku zastąpiła Domicelę Koźluk.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Etaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie k. 6; sygn. 1313, Rozkaz nr 5 podpisany przez S. Mazura, k. 74).

MARGULIES DAWID (? – ?) – W okresie międzywojennym lekarz Polikliniki w Czortkowie. Od 1945 r. członek Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1358, Sprawozdanie z działalności Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie po 16 sierpnia 1945 r., k. 32–38).

MAZUR STANISŁAW MIECZYŚLAW (1.01.1905–5.11.1981) – Urodził się we Lwowie w rodzinie robotniczej Tomasza i Anieli z Zawrotniaków. Po ukończeniu szkoły powszechnej (1911–1915) oraz Gimnazjum im. J. Kochanowskiego (1915–1923) rozpoczął studia matematyczne na Wydziale Filozoficznym (od 1925 r. Matematyczno-Przyrodniczy) UJK. Kontynuował je w latach 1928–1929 na Uniwersytecie w Paryżu, gdzie uczestniczył w wykładach wybitnych matematyków, m.in. Emila Borela, Jacquesa Salomona Hadamarda (jego idee miały wielki wpływ na powstanie analizy funkcjonalnej) i Henriego Leona Lebesgue’a. Po powrocie do Lwowa, od 1930 r. był członkiem Polskiego Towarzystwa Matematycznego oraz młodszym asystentem w II Katedrze Analizy Matematycznej prof. H. Steinhausa. W 1932 r. uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie pracy *„O szeregach warunkowo sumowanych”*. Od 1933 r. starszy asystent w I Katedrze Analizy Matematycznej prof. Łomnickiego. W 1936 r. habilitował się z matematyki, przedstawiając pracę *„O zbiorach i funkcjonatach wypukłych w przestrzeniach liniowych”*. Został wówczas zatrudniony jako adiunkt II Katedry Matematyki Politechniki Lwowskiej prof. W. Stośka oraz wstąpił do Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Członek Komitetu Redakcyjnego międzynarodowego czasopisma *„Studia Mathematica”*. W latach 1936–1939 adiunkt i docent II Katedry Matematyki Politechniki Lwowskiej, ale nie należał do Rady Wydziałowej. Po wybuchu II wojny światowej, w latach 1939–1941 i 1944–1946 profesor nadzwyczajny, kierownik Katedry Geometrii Uniwersytetu Lwowskiego.

Prezentował poglądy lewicowe. W latach 30. XX w. członek Komunistycznej Partii Polski. W latach 1939–1941 należał do Związku Zawodowego Pracowników Szkół Wyższych (w 1940 r. wszedł do Prezydium Komitetu Obwodowego tego Związku). W 1939 r. deputowanym Ukraińskiego Zgromadzenia Ludowego, a rok później radny Rady Miejskiej we Lwowie. 1 października 1944 r. przyjęty do ZPP. Przewodniczący Zarządu Obwodowego we Lwowie z pensją 1200 rubli miesięcznie. 18 listopada 1944 r., podczas posiedzenia ZG ZPP w gmachu PKWN w Lublinie dokooptowany do Zarządu Głównego. Bardzo mocno zaangażowany w pracę Związku, której poświęcał każdą wolną chwilę (wypłacono mu 1200 rubli za niewykorzystany urlop w 1944 r.). 1 maja 1945 r. zrezygnował z pracy na Uniwersytecie Lwowskim (katedrę objął po nim S. M. Nikolski). W październiku 1945 r., w związku z odłożeniem terminu wyjazdu, przywrócony do pracy. W sprawozdaniu ZPP znalazł się enigmatyczny zapis, że „w maju 1946 roku pożegnaliśmy przewodniczącego Zarządu Obwodowego prof. Mazura, który wyjechał do Polski”.

W kwietniu 1946 r. objął kierownictwo nowo utworzonej Katedry Matematyki II Uniwersytetu Łódzkiego. Pełnił je do 1948 r., kiedy to został zatrudniony na Uniwersytecie

Warszawskim (najpierw jako kierownik II Katedry Matematyki, następnie Katedry Analizy Matematycznej – 1952–1969. W latach 1964–1969 dyrektor Instytutu Matematyki Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1947 r. członek PAU, od 1952 r. – PAN.

Był wspaniałym wykładowcą akademickim, zawsze dostępnym dla swoich studentów i asystentów. Wiele osób twierdziło, że notatki z jego wykładów można od razu kierować do druku. Cechował się specyficznym, bardzo zjadliwym, poczuciem humoru. Do historii przeszło wręczenie przez niego publicznie żywej gęsi, obiecanej w Księdze Szkockiej, młodemu matematykowi za rozwiązanie problemu sprzed lat. Poseł na Sejm PRL I kadencji z ramienia PZPR (z okręgu Lublin). Jego żona Krystyna również była członkiem ZPP. Ojciec dwóch córek – Barbary i Krystyny (znanej tancerki i choreografki).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1303, Sprawozdanie z prac Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie za IV–V 1946 r., k. 77; sygn. 1313, Zarządzenie S. Mazura z 12 VIII 1945 r., k. 72; Lista składek członkowskich ZPP we Lwowie za VI 1945 r., k. 220; sygn. 2307, Odręczny życiorys Stanisława Mazura napisany 13 XI 1944 r., k. 63; List prof. Mazura do Moskwy z 21 I 1945 r., k. 32; sygn. 2275, Protokół posiedzenia ZG ZPP z 18 XI 1944 r., k. 1–2; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 90 ZG ZPP z 25 X 1944 r., s. 14; BAM, rkps. 2656, Notatka informująca o stanowisku prof. Mazura w strukturze Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (bez daty, j. rosyjski), k. 1; AUŁ, sygn. 1766, Karta personalna Stanisława Mazura z 20 IV 1946 r., k. nlb; *Lwowski naukowy kolektyw matematyków*, „Czerwony Sztandar” 1945, nr 3 (640), s. 3; J. Kowalczyk, *Organizacja życia naukowego w dwudziestoleciu międzywojennym we Lwowie* [w:] *Lwów i Lwowianie. Pamiątki – Wspomnienia – Relacje*, cz. 3, oprac. J. Kowalczyk, Kraków 2011, s. 388; *Uniwersytet Łódzki 1945–1970*, red. A. Kłosowska, Łódź 1970, s. 87; *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 2 L–Ż, pod red. J. Chodery i F. Kiryka, Wrocław 2005, s. 941; R. Duda, *Lwowska szkoła matematyczna*, Wrocław 2007, s. 169, 210; J. Wynnyczuk, *Knajpy Lwowa*, Warszawa 2008, s. 472; K. Mazurówna, *Burzliwe życie tancerki*, Warszawa 2010, s. 6–39).

MICHNA ZOFIA (1927 – ?) – Urodziła się we Lwowie, siostra Bogusławy (żony Sylwestra Czosnowskiego, dyrektora TMF Miniatury). W sezonie artystycznym 1945/1946 pracowała w teatrze ZPP jako aktorka i tancerka. Po wojnie wraz z zespołem wyjechała do Szczecina. W roku akademickim 1946/1947 podjęła naukę na Uniwersytecie w Poznaniu.

(Źródło: BAM, rkps. 3906295, Z. Michna – Wspomnienia z czasów okupacji niemieckiej, k. 1–6; rkps. 3508, Wykaz pracowników Teatru Małych Form Miniatury, k. 84–85; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1311, Zebranie pracowników polskiego Teatru Dramatycznego we Lwowie w dniu 16 czerwca 1945 r., k. 39; APS, UWS, sygn. 5038, Lista pracowników TMF „Miniatury” we Lwowie zatwierdzona przez Radę Teatralną z 12 V 1946 r., k. 157–163; AAN, Rejonowy Pełnomocnik Rządu ds. Ewakuacji Ludności we Lwowie, sygn. 17, Lista transportowa nr 1 pracowników TMF „Miniatury” i ich rodzin z 5 VI 1946 r., k. 31–36).

MIĘDZYBRODZKA STEFANIA (? – ?) – Referentka gospodarcza w Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie. Od 1 grudnia 1945 r. jej pobory zostały podniesione do 650 rubli.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1351, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 15 XI 1945 r., k. 130).

MIŚ JAN (? – ?) – Syn Jakuba. Odpowiedzialny sekretarz Zarządu ZPP w Borysławiu. 10 grudnia 1945 r. pozbawiony części uprawnień na rzecz P. Sieńki. Zwolniony decyzją Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z dniem 2 stycznia 1946 r. za nienależyte wypełnianie obowiązków.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1283, Protokół nr 37 z posiedzenia zarządu w Drohobyczu z 10 XII 1945 r., s. 47; Wypis z uchwały Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z 2 I 1946 r., s. 50).

MORSKI WIESŁAW (1926 – ?) – Urodził się w Drohobyczu, syn Leona (mieszkali przy ul. Śnieżnej 12). Ukończył siedem klas szkoły powszechnej i jedną gimnazjum. Ranny podczas wojny (w kwestionariuszu w rubryce zawód wpisał: „*inwalida wojenny*”). W ZPP od 1945 r., przewodniczący Koła Młodych.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Wiesława Morskiego, k. 28).

MOROZ KRYSTYNA (? – ?) – Córka Karola. Od 1 września 1945 r. sprzątaczką w Zarządzie Obwodowym ZPP w Czortkowie z pensją 300 rubli miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 74 ZG ZPP z 4 X 1945 r., s. 40).

MRÓZ JAN (? – ?) – Urodził się we Lwowie, syn Józefa. W ZPP od 1945 r. Pracownik Schroniska nr 1 przy ulicy Kleparowskiej, a następnie jego kierownik.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Lwowskiego Zarządu Obwodowego ZPP za miesiąc luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3).

NOWAK EMILIA (1905 – ?) – Urodziła się Potoku Małym (woj. tarnopolskie), córka Jana. Ukończyła szkołę średnią. Do Stanisławowa przybyła w 1913 r. z Czortkowa. W okresie międzywojennym sekretarka w Wojewódzkim Komitecie Pomocy Dzieciom i Młodzieży. W ZPP od 1945 r. Kasjerka i maszynistka w Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Emilii Nowak, k. 7).

NOWAK MARIA (1902 – ?) – Urodziła się w Złotym Potoku (woj. tarnopolskie). W 1913 r. przeprowadziła się z Czortkowa do Stanisławowa, zamieszkała przy ulicy Stalinowskiej Konstytucji 35. Wykształcenie wyższe. Pracowała jako nauczycielka w gimnazjum. W ZPP od 1945 r., w Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie pracowała jako bibliotekarka.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Marii Nowak, k. 30).

NOWAKOWSKA JÓZEFA (? – ?) – Członkini ZPP we Lwowie. Od 1 września 1945 r. kierowniczką kuchni w Wydziale Opieki Społecznej. W pracy „wykazywała się dużą energią, inicjatywą i sumiennością przy organizowaniu kuchni dla repatriantów”. Żona Stanisława Nowakowskiego, kierownika Wydziału Opieki Społecznej ZPP we Lwowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1312, Charakterystyka Józefy Nowakowskiej z 21 IX 1945 r., k. 3; sygn. 1313, Rozkaz nr 3 Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 31 VIII 1945 r., k. 76).

NOWAKOWSKI STANISŁAW (? – ?) – Inżynier. Członek ZPP. Kierownik Wydziału Opieki Społecznej Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie od 1 marca do 30 sierpnia 1945 r. W pracy „wykazywał się dużą inicjatywą i sumiennością”. Zorganizowany przez niego Wydział „zaskarbił sobie w społeczeństwie lwowskim sympatię i poparcie”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1312, Charakterystyka S. Nowakowskiego z dnia 21 IX 1945 r., k. 2).

NOWICKI JAN EWANGELISTA (25.12.1894 – 14.08.1973) – duchowny katolicki. Urodził się w Kołomyi, syn Emila i Sabiny z Gąsiorowskich. W latach 1915–1919 studiował na Wydziale Teologicznym UJK. 29 maja 1919 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1924 r. wyjechał na studia uzupełniające do Rzymu. W 1927 r. obronił doktorat – „Rezygnacja proboszczów w prawie kanonicznym”. Do II wojny światowej wikariusz parafii św. Elżbiety, nauczyciel religii w lwowskich szkołach, wicerektor seminarium duchownego. Od 1937 r. wykładowca UJK. Okres wojny spędził we Lwowie. Od 1945 r. współpracuje z ZPP, m.in. nadzorując pracę schroniska przy parafii św. Elżbiety. Od stycznia 1946 r. roztoczył dodatkową opiekę nad młodzieżą w rejonie kolejowym. Uczestniczył w spotkaniach z dziećmi, odbywającymi się w świetlicy Schroniska nr 2 przy placu Bilczewskiego 5. W pierwszym miesiącu jego podopieczni przygotowali trzy przedstawienia („jasełka”), z których dochód przekazano na cele opieki społecznej. Do końca marca wyreżyserował dziewięć przedstawień amatorskich. Po wyjeździe z Lwowa w 1946 r. rektor seminarium duchownego w Kalwarii Zebrzydowskiej. Od 1950 r. związany z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. W 1964 r. wybrany na wikariusza kapitulnego archidiecezji lwowskiej z siedzibą w Lubaczowie. Od 1968 r. biskup tytularny. Zmarł w Lubaczowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1304, Sprawozdanie Zarządu Rejonu Kolejowego ZPP za styczeń 1946 r., k. 3; Sprawozdanie Zarządu Rejonu Kolejowego ZPP od 1 I do 28 I 1946 r., k. 4; sygn. 142, Sprawozdanie Wydziału Młodzieżowego Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie za styczeń 1946 r., k. 9; sygn. 1308, Sprawozdanie Zarządu Rejonu Kolejowego ZPP za styczeń 1946 r., k. 3; M. Rechowicz, *Jan Ewangelista Nowicki*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, 1978, t. XXIII).

OLRZYCKI KAZIMIERZ (? – ?) – Członek ZPP od 1945 r. Wydelegowany przez Zarząd Obwodowy ZPP w Czortkowie do odbioru kart żywnościowych za kwiecień, maj i czerwiec 1946 r.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1359, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 16 III 1945 r., k. 35).

ORŁOWSKA MARIA (? – ?) – Zatrudniona od 1 lutego 1945 r. w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie jako woźna z pensją 300 rubli miesięcznie (od 1 sierpnia 1945 r. 350 rubli).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 15 ZG ZPP z 2 III 1945 r., s. 23; sygn. 1313, Zarządzenie prof. S. Mazura z 12 VIII 1945 r., k. 72).

PASZULKA JULIAN (1.03.1883 – ?) – Urodził się we wsi Walarz (pow. przemyski), syn Jakuba. Wykształcenie średnie. W 1912 r. przybył do Drohobycza, zamieszkał przy ul. Rynek 9. W okresie międzywojennym majster budowlany, następnie konserwator maszyn do szycia. Żonaty, jedna córka i trzy wnuczki. Od 1945 r. członek ZPP.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy, k. 32).

PAWLAK JÓZEFA (? – ?) – sprzątaczką w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie. Od 1 listopada 1945 r. jej pensja wzrosła z 350 do 450 rb.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Zarządzenie prof. S. Mazura z 12 VIII 1945 r., k. 72; Zarządzenie prof. S. Mazura z 31 XII 1945 r., k. 46).

PIECHOCKI WŁODZIMIERZ (21.01.1898 – ?) – Urodził się we Lwowie. Ukończył szkołę średnią. Od 1923 r. do wybuchu wojny pracował przy wyrębie lasów. W czasie pierwszej okupacji sowieckiej Lwowa zarządca domów. 17 grudnia 1943 r. aresztowany przez gestapo za działalność komunistyczną. Uwolniony po zdobyciu miasta przez Armię Czerwoną. Od stycznia 1945 r. naczelnik wydziału Rejonowego Biura Kartkowego. Przyjęty do ZPP po 15 maja 1945 r. Po raz ostatni figuruje na liście z 21 grudnia 1945 r. De facto w ostatnim okresie, do 5 marca 1946 r., kierownik Komisji Imprez i Sekcji Wydziału Kulturalno–Oświatowego Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie. Uczestniczył jako referent w wielu zebraniach fabrycznych, organizowanych od czerwca do sierpnia 1945 r. celem wyboru delegatów do Komitetu Obywatelskiego przy Komitecie Opieki Społecznej ZPP.

(Źródło: BAM, rkps 3507, Kwestionariusz osobowy k. 58; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Pracownicy Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie w sierpniu 1945 r. k. 6; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1310, Sprawozdanie z zebrania w dniu 25 VII 1945 r. w Zarządzie Domów nr 792 przy ulicy Zborowskich 3, k. 1; sygn. 1304, Sprawozdanie Referatu Kulturalno–Oświatowego ZPP we Lwowie za czas od 1 I do 31 III 1946 r., k. 80).

PIOTROWSKI HIERONIM (? – ?) – Członek ZPP od 1945 r. Od 1 września 1945 r. kierownik Klubu Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z pensją 650 rubli miesięcznie. Od 25 września 1945 r. sekretarz techniczny i buchalter. Od końca października jeden z najbardziej zaufanych członków ZPP, wydający karty żywnościowe na listopad 1945 r., odpowiedzialny za pieniądze (do 1000 rubli) oraz posiadający dostęp do książeczki oszczędnościowej (powyżej 1000 rubli).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1359, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 5 X 1945 r., k. 18; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 26 X 1945 r., k. 20; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 74 ZG ZPP z 4 X 1945 r., s. 40).

PODGÓRSKA JANINA (? – ?) – Urodziła się we Lwowie, córka Piotra. Mieszkała przy ul. Kochanowskiego 83/11. W ZPP od 1945 r. Kierowniczką Sklepu Wydawnictw ZPP we Lwowie.

(AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Lwowskiego Zarządu Obwodowego ZPP za miesiąc luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3).

POLOCZEK ALOJZY (? – ?) – Zatrudniony od 1 grudnia 1944 r. w charakterze instruktora Zarządu Obwodowego ZPP w Dżambule (Kazachska SRR) z pensją 700 rubli miesięcznie. Od 7 do 17 czerwca 1945 r. przebywał w Moskwie. Od 17 czerwca do 1 lipca 1945 r. „pozostawał w rozporządzeniu Zarządu Głównego”. W lipcu 1945 r. przeniesiony na stanowisko instruktora Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z pensją 800 rubli miesięcznie. ZG podjął wówczas również decyzję o „wypłaceniu kosztów translokacji w wysokości jednomiesięcznych poborów i kosztów translokacji dla jego żony, zgodnie z obowiązującą ustawą”. Małżeństwo przebywało we Lwowie od 28 czerwca do 1 sierpnia 1945 r. (instruktor obwodowy z pensją 800 rubli). W grudniu 1945 r. otrzymał wynagrodzenie za niewykorzystany czterotygodniowy urlop. 12 maja 1946 r. złożył podanie o zwolnienie z pracy, „ze względów rodzinnych” oraz o przyspieszony wyjazd do Polski. Za pracę w Dżambule i Lwowie odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 5 ZG ZPP z 24 I 1945 r., s. 20a; Rozkaz dzienny nr 45 ZG ZPP z 25 VI 1945 r., s. 32a ; Rozkaz dzienny nr 67 ZG ZPP z 6 IX 1945 r., s. 38; sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 115 ZG ZPP z 8 VI 1945 r., s. 81; Rozkaz dzienny nr 119 ZG ZPP z 15 VI 1945 r., s. 81a; Rozkaz dzienny nr 126 ZG ZPP z 25 VI 1945 r., s. 83; sygn. 1313, Pismo A. Polaczka do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 12 V 1946 r., k. 36; Zarządzenie S. Mazura w sprawie A. Polaczka, k. 37; *Odnaczenie działaczy ZPP*, „Wolna Polska” 1946, nr 13 (149), s. 1).

POLOCZEK KUMIELEWSKA CZESŁAWA (? – ?) – Żona Alojzego Polaczka. Członek ZPP. Wraz z mężem pracowała początkowo w Dżambule, następnie wydelegowana została do Lwowa.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 119 ZG ZPP z 15 VI 1945 r., s. 81a; Rozkaz dzienny nr 126 ZG ZPP z 25 VI 1945 r., s. 83).

POLAŃSKI BARTŁOMIEJ (? – ?) – Urodził się we Lwowie, syn Tomasza. W ZPP od 1945 r. – pracował jako służący Schroniska nr 1 przy ulicy Kleparowskiej.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Lwowskiego Zarządu Obwodowego ZPP za miesiąc luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3).

POŹNIAK STANISŁAW (? – ?) – Urodził się we Lwowie. Pracował w Fabryce Galanterijnej, od lipca 1945 r. członek ZPP, w sierpniu dokooptowany do Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego i Sekcji Kulturalno–Oświatowej. Po zorganizowaniu w rejonie Sekcji Młodych został jej przewodniczącym.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1309, Protokół z posiedzenia Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego ZPP z 8 VIII 1945 r., k. 4).

PRZYBYLSKI JÓZEF (? – ?) – Urodził się we Lwowie, syn Michała. W ZPP od 1945 r. Pracował jako służący Schroniska nr 1 przy ulicy Kleparowskiej.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie za luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3).

PUSTELNIK KAZIMIERZ (? – ?) – Syn Feliksa. Od 1 lipca 1945 r. sekretarz techniczny, odpowiedzialny za prowadzenie „protokołu czynności i spraw buchalteryjnych” Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie. Od 1 września 1945 r. buchalter – rewizor z pensją 700 rubli miesięcznie. Zwolniony 25 września 1945 r. Pod koniec 1945 r. wyjechał, wraz z żoną Zofią, do Długopola Dolnego na Śląsku, gdzie zorganizował naukę w miejscowej szkole. W pierwszych miesiącach 1946 r. do szkoły uczęszczało 25 uczniów, a zajęcia prowadził tylko Kazimierz Pustelnik.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1358, Sprawozdanie z działalności Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie po 16 VIII 1945 r., k. 32–38; sygn. 1359, Protokół Zarządu Obwodowego w Czortkowie z 10 VII 1945 r., k. 5; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 5 X 1945 r., k. 18; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 74 ZG ZPP z 4 X 1945 r., s. 40).

REYMAN IGNACY (31.07.1905 – ?) – Urodził się we Lwowie. Ukończył szkołę elementarną oraz odbył praktyki w Zakładach Adolfa Wiethego. Od 1921 r. pracował w warsztatach kolejowych pierwszej klasy. W 1925 r. wstąpił do Związku Robotniczego we Lwowie. Do ZPP przyjęty 1 lipca 1945 r. Pracował jako kierownik Wydziału Opieki Społecznej. Był także przewodniczącym rejonu kolejowego. Uwzględniony na liście likwidacyjnej z bonami żywnościowymi z lipca 1946 r.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Kwestionariusz osobowy k. 59; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Pracownicy Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie w sierpniu 1945 r., k. 6).

RĘKAS MICHAŁ (28.09.1895–15.02.1964) – Ksiądz. Urodził się w Łanach Polskich (woj. tarnopolskie). W latach 1904–1914 uczęszczał do Gimnazjum Klasycznego we Lwowie. Ukończył studia teologiczne w Seminarium Duchownym we Lwowie i na Wydziale Teologicznym UJK. W 1918 r. przyjął święcenia kapłańskie. W okresie międzywojennym był wikariuszem w Tarnopolu i Złoczowie, sekretarzem Kapituły Katedralnej, administratorem Wyższego Seminarium Duchownego (1921–1923), kapelanem Zakładu dla Umysłowo Chorych w Kulparkowie oraz kapelanem w Zakładzie św. Łazarza – Domu Ubogich we Lwowie (od 1933 r.). Redagował także czasopisma „Apostolstwo Chorych” i „Gazetę Kościelną”. Przed wybuchem wojny obronił doktorat. W latach 1939–1944 zajął się działalnością charytatywną i społeczną. Od listopada 1941 r. wszedł w skład zarządu Polskiego Komitetu Opiekuńczego we Lwowie, z którego oficjalnie wycofał się 7 stycznia 1943 r. pod naciskiem władz niemieckich. W maju 1944 r., po śmierci ks. Franciszka Koniecznego, został wykładowcą w tajnym Seminarium Duchownym i na konspiracyjnym Wydziale Teologicznym UJK. W 1945 r. wyjechał z Lwowa do Katowic, gdzie został kapelanem szpitalnym. Kontynuował redagowanie „Apostolstwa Chorych”. Zmarł w Katowicach.

(Źródło: J. Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1918–1946. Portret kresowej uczelni*, Kraków 2007, s. 210).

ROGOWSKA FRANCISZKA (20.11.1887 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Franciszka. Ukończyła dwie klasy szkoły podstawowej. W okresie międzywojennym robotnica w różnych zakładach. Zameężna („mąż chory”). Od 1945 r. zatrudniona jako „pracownik fizyczny” w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 17).

RÓŻYCKI KAROL (? – ?) – Przed wojną nauczyciel w gimnazjum oraz dyrektor szkoły felczerskiej w Stanisławowie. W 1940 r. został wybrany do Rady Obwodowej. Za czasów okupacji niemieckiej posiadał własny sklepik. Po ponownym wkroczeniu Armii Czerwonej – dyrektor szkoły polskiej w Stanisławowie. Polecony przez S. Ecksteina na kierownika działu kulturalnego. Scharakteryzowany jako „dość mądry i inteligentny”, ale „nie należy mieć do niego całkowitego zaufania (...) bowiem nie posiadamy o nim żadnych bliższych danych do 1939 r.”. W ZPP od 1945 r. Na koniec sierpnia, w związku z decyzją o wyjeździe do Polski, otrzymał od Zarządu Obwodowego w Stanisławowie zapomogę w kwocie 300 rubli oraz „kilka konserw z akcji rozdawniczej”. Po wojnie osiadł w Opolu. 3 października 1945 r. jego miejsce zajęła Maria Dobrowolska.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2309, Charakterystyka Karola Różyckiego dokonana przez S. Eksteina z 7 lutego 1945 r., k. 157; sygn. 1351, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 22 VIII 1945 r. (rękopis), s. 115; sygn. 166, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 6; Sprawozdanie instruktora Szymona Eksteina z 1 II 1945 r., k. 21–22; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 22 VIII 1945 r., k. 71; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 r., k. 8; S. Nicieja, *Stanisławów – Stolica Pokucia*, <http://www.nto.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100226/REPORTAZ/367229988>).

RUSZKOWSKA MIECZYSLAWA (? – ?) – W ZPP od 1945 r., od 1 czerwca do 1 września sprzedawczyni gazet, m.in. „Wolnej Polski” przy Zarządzie Obwodowym w Czortkowie. Od 1 września sekretarz techniczny z pensją 400 rubli miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1358, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 1 IX 1945 r., k. 14; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 74 ZG ZPP z 4 X 1945 r., s. 40).

RYCZYŃSKA KAROLINA (1889 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Antoniego. Od 18 lipca 1945 r. „pracownica fizyczna” w Przedszkolu nr 6 Zarządu Obwodowego ZPP. Mieszkała przy ulicy Romanowskiego 33.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1352, Karta służbowa Karoliny Ryczyńskiej, k. 1439).

RYNIEWICZ ZOFIA (1892 – ?) – Urodziła się w Zarzeczcu (pow. Stanisławów), córka Maurycego. Ukończyła cztery klasy szkoły podstawowej. W okresie międzywojennym maszynistka. Po wybuchu wojny przeniosła się z Nadwórnej do Stanisławowa. Od 1945 r. referentka społeczna w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 20).

SACKANEK KAZIMIERZ (29.04.1920 – ?) – Urodził się we Lwowie. Ukończył siedem klas szkoły powszechnej. W okresie międzywojennym pracował na kolei w charakterze biuralisty. Podczas wojny ukończył medyczne kursy kwalifikacyjne. W ZPP od 15 kwietnia 1945 r. Pracował na stacji kolejowej Lwów–Podzamcze w charakterze felczera.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Kwestionariusz osobowy, k. 60).

SADOWSKI STANISŁAW (? – ?) – Ksiądz kanonik w parafii Dawidów. Przewodniczący Komitetu Przesiedleńczego wsi Dawidów, powołanego przez ZPP. Po wojnie znalazł się w Legnicy, gdzie w latach 1946–1951 był proboszczem Parafii św. Trójcy, a następnie dziekanem legnickim.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1311, Raport ze zgromadzenia Polaków w Dawidowie i Gonczarach z 3 III 1946 r., k. 7).

SARNULEWICZ FRANCISZEK (1881 – ?) – Urodził się we wsi Babiec, niedaleko Przemyśla. Ukończył sześć klas szkoły podstawowej oraz dwie szkoły zawodowej (jako zawód podał: majster kaflarski). W 1900 r. przeniósł się do Drohobycza (zamieszkał przy ul. Samborskiej 2). Żonaty, dwójka dzieci. W marcu 1945 r. wstąpił do ZPP, członek drohobyckiego Zarządu Obwodowego.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Franciszka Sarnulewicza, k. 31).

SAWYN TEODORA (TEODOZJA) (1892 – ?) – Córka Mateusza. Sprzątaczką w Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie. Zatrudniona od 1 października 1945 r. z pensją 300 rubli miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 166, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 10; Etaty ZPP w Stanisławowie k. 20; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 80 ZG ZPP z 27 X 1945 r., s. 42; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 r., k. 11).

SCHAFF ADAM (10.03.1913–12.11.2006) – Urodził się we Lwowie w zasymilowanej rodzinie żydowskiej. Studiował prawo i ekonomię w Paryżu oraz filozofię na Uniwersytecie we Lwowie. W 1932 r. wstąpił do KPP. Od 1941 r. przebywał w Moskwie. W 1945 r. na Uniwersytecie Moskiewskim uzyskał doktorat z filozofii. W latach 1944–1946 kierował polskim zespołem Radia Moskwa. Był również kierownikiem sekcji prasowo–radiowej przy Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie. W 1948 r. powrócił do Warszawy. Był członkiem Komitetu Centralnego PPR. W 1949 r. pod patronatem KC PZPR założył ideologiczny Instytut Kształcenia Kadr Naukowych. W latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w. był m.in. kierownikiem Instytutu Nauk Społecznych przy KC PZPR, kierownikiem Instytutu Filozoficznego Uniwersytetu Warszawskiego oraz dyrektorem Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. W lipcu 1968 r. wskutek antysemitkiej nagonki usunięty z KC PZPR i odsunięty od wpływu na naukę filozofii w PRL. W 1984 r. został wyrzucony z partii za prezentowanie swoich poglądów poza oficjalnym forum. Zmarł w Warszawie, pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 141, Spis pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie do 15 II 1945 r., sporządzony 20 II 1945 r., k. 1; Spis pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie za luty 1945 r., k. 2; Adresy pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3; Lista pracowników Zarządu Obwodowego ZPP za sierpień 1945 r., k. 4–5; Skład personalny Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (bez daty), k. 6; Etaty Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (bez daty), k. 7).

SCHNEIDER IRENA (1912 – ?) – Urodziła się w Drohobyczu, córka Zygmunta. Siostra Zygmunta – przewodniczącego ZPP w Drohobyczu (niezameżna, mieszkali razem przy ul. św. Jana 16). Ukończyła studia na Wydziale Matematyczno–Przyrodniczym UJK we

Lwowie. Od 1 sierpnia 1941 r. do 1 sierpnia 1945 r. chemiczka w rafinerii „Galicja” w Drohobyczu. Od 1945 r. w ZPP pracowała jako sekretarz techniczny i bibliotekarka.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Ireny Schneider, k. 27).

SCHNEIDER LESZEK (1925–1984) – Syn Zygmunta Schneidera, przewodniczącego Zarządu Obwodowego ZPP. Urodził się w Drohobyczu, gdzie uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły (jego nauczycielem był m.in. Brunon Schulz). Po ponownym wkroczeniu Sowietów zaangażował się w prace Zarządu Obwodowego ZPP Drohobyczu. Od 1950 r. żonaty z Wandą Abrahamowicz.

(Źródło: W. Budzyński, *Miasto Schulza*, b.m.w. 2005, s. 444; Idem, *Uczniowie Schulza*, Warszawa 2011, s. 215).

SCHNEIDER ZYGMUNT (31.08.1884 – ?) – Urodził się we Lwowie, syn Zygmunta. Gimnazjum i szkołę średnią (matura 1903 r.) ukończył w Tarnopolu. Następnie odbył studia na Wydziale Matematyczno–Przyrodniczym UJK we Lwowie (w jednym z kwestionariuszy zapisał, że studia odbył na Wydziale Filozoficznym), gdzie w listopadzie 1908 r. złożył egzamin nauczycielski dla szkół średnich. 2 lutego 1909 r. przyjechał ze Lwowa do Drohobycza (zamieszkał przy ul. św. Jana 16), aby dzień później rozpocząć pracę w Państwowym Gimnazjum nr 3 w Drohobyczu. W czasie I wojny światowej znalazł się w Pradze (Czechy), gdzie od 1 listopada 1914 r. do 1 października 1915 r. był dyrektorem „Gimnazjum dla młodzieży uchodźczej w Pradze”. Pod koniec 1915 r. wrócił do Drohobycza, obejmując posadę nauczyciela w tamtejszym gimnazjum.

Żonaty z Zofią Łańcucką (ślub najprawdopodobniej w 1924 r.), dwójka dzieci (jednym z nich był Leszek Schneider). W okresie międzywojennym (w latach 1925–1937) był dyrektorem polskiego Seminarium Nauczycielskiego w Drohobyczu, a po jego likwidacji nauczycielem matematyki, fizyki, chemii oraz biologii w Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły, gdzie przepracował do wybuchu wojny. Podczas pierwszej okupacji sowieckiej, po aresztowaniu przez NKWD dyrektora placówki Kaniowskiego, został dyrektorem (kierownikiem) szkoły, tzw. dziesięciolatki w roku szk. 1939/1940 oraz 1940/1941. Z relacji młodzieży wyłania się jego obraz jako człowieka „oddanego sprawie wychowania młodzieży, cieszącego się szacunkiem i uznaniem”. 21 czerwca 1941 r., podczas pożegnalnego wieczorku maturzystów, miał w prywatnej rozmowie z uczniami stwierdzić: *„No cóż, moje dzieci, kończy się nasz ostatni wieczór (...). Dokładaliśmy przede wszystkim starań, aby Was wychować na światłych, rozumnych i dzielnych ludzi, abyście byli dobrymi obywatelami w tej przyszłej, wolnej Polsce. Polska nie istnieje dziś na mapie Europy, ale żyje w nas, jej obywatelach..., tych, gdzieś tam*

w żołnierskich mundurach i bez nich, w was, którzy jesteście jej przyszłością i nadzieją. Wierzę, że Polska znów będzie wolna! Wielka i sprawiedliwa! Matka nas wszystkich... (...). Nie lubię tych oficjalnych, pompatycznych przemówień o obowiązku, idei, partii, Stalinie... Chciałem się z Wami pożegnać tak po prostu, życzyć wam szczęścia w życiu i w walce, abyście byli dobrymi obywatelami tej przyszłej Polski..., której ja prawdopodobnie już nie doczekam”. W okresie okupacji niemieckiej współpracował z podziemiem polskim. W 1944 r. (lub w 1945 r.) został aresztowany przez Sowietów i wywieziony do łagru Szachty w Donbasie. Po niecałym roku powrócił do miasta, zostając ponownie dyrektorem polskiej Szkoły Średniej nr 6. Miejscowy Oddział Milicji wystawił mu wówczas paszport nr 667513. Od 1 kwietnia 1945 r. przewodniczący Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z pensją 800 rubli miesięcznie. W swoim życiorysie napisał, że nigdy nie brał udziału w życiu politycznym, a społecznie pracował jedynie w Towarzystwie Szkoły Ludowej, organizując kolonie wakacyjne dla młodzieży. Był również członkiem Towarzystw Kulturalno-Oświatowych i Dobroczynnych, a za czasów okupacji niemieckiej pracował w Polskim Komitecie Opieki. Instruktor ZG ZPP określił go jako „bardzo cenionego, znanego i szanowanego człowieka w Drohobyczu”, „typ demokracji, dobroczyńcy z punktu widzenia opieki społecznej”. Dobre zdanie o nim posiadała również „władza radziecka”. Ppor. Łuczenko zauważył, że nie będzie mu łatwo pracować w ZPP, ze względu na „podeszły wiek”. Po decyzji o wyjeździe został kierownikiem jednego z transportów repatriacyjnych. Osiedlił się na Dolnym Śląsku. W latach 1951–1952 dyrektor Miejskiego Gimnazjum i Liceum Koedukacyjnego im. Adama Mickiewicza w Sulęcinie. Zmarł w Wałbrzychu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2304, Życiorys Zygmunta Schneidera, k. 142; Opinia o Zygmuncie Schneiderze ppor. Łuczenki, k. 142a; sygn. 85, Sprawozdanie Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu od 1 IV do 31 XII 1945 r., k. 42–43; sygn. 219, Pismo do ZG ZPP informujące o składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z 28 IV 1945 r. (k. rosyjski), k. 3; Telegram ZG ZPP z 26 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 4; Telegram ZG ZPP do Z. Schneidera z 20 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 7; Telegram ZG ZPP z 26 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 12; Zaświadczenie ZG ZPP informujące, że Z. Schneider był przewodniczącym Zarządu ZPP w Drohobyczu po 1 VII 1945 r. (j. rosyjski), k. 14; Kwestionariusz osobowy Zygmunta Schneidera, k. 22; Kwestionariusz osobowy Zygmunta Schneidera wypełniony 31 marca 1945 r., k. 36; sygn. 1283, Protokół nr 3 z posiedzenia zarządu ZPP w Drohobyczu z dnia 30.03.1945 r. k. 2; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 30 ZG ZPP z 28 IV 1945 r., s. 28; *Kronika ZPP – Zagłębie Naftowe ożywia się*, „Wolna Polska” 1945, nr 21, s. 4; W. Budzyński, *Miasto Schulza*, b.m.w. 2005, s. 444; Idem, *Uczniowie Schulza*, Warszawa 2011, s. 227).

SIENEK ZOFIA (1889 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Jana. Jej rodzina mieszkała przy ul. Chopina 7. Od 15 lipca 1945 r. kierowniczką Przedszkola nr 7. Posiadała na utrzymaniu jedno dziecko.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1352, Karta służbowa Zofii Sienek, k. 1440).

SIERADZKI LUDWIK (1907 – ?) – Zatrudniony w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie 27 maja 1945 r. Zachowane dokumenty nie pozwalają stwierdzić, jaką funkcję pełnił i do kiedy pracował.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Podanie o przyjęcie do pracy, k. 79).

SIKORSKI MIECZYŚLAW (? – ?) – Według dokumentów ZG ZPP od 1 lutego 1945 r. przewodniczący Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie. De facto jego nazwisko nie występuje w innych wykorzystanych materiałach archiwalnych.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 10 ZG ZPP z 13 II 1945 r., s. 21a).

SKARŻEŃSKA STEFANIA (1904 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie. W okresie międzywojennym prowadziła gospodarstwo domowe. We wrześniu 1939 r. zginął jej mąż. W ZPP od 1945 r. Kierowniczka Przedszkola nr 7 przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie. W listopadzie 1945 r., w związku z wyjazdem do Polski, zostało jej przyznane dofinansowanie w kwocie 200 rubli.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy, k. 26; sygn. 1351, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 15 XI 1945 r., k. 130).

SOKORSKI WŁODZIMIERZ (2.07.1908–3.05.1999) – Pseudonim J. W. Sokal. Syn Michała (nauczyciela) i Katarzyny z Poleskich. W 1918 r. przyjechał do Polski. W latach 1926–1930 studiował na Uniwersytecie Warszawskim, członek Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie” i sekretarz generalny PPS–Lewica. Za swoją działalność polityczną więziony w latach 1931–1936. Członek KPP do momentu jej rozwiązania. Podczas II wojny światowej w ZSRR. Członek Prezydium ZG ZPP (1943–1944). Zastępca dowódcy ds. politycznych Dywizji im. T. Kościuszki. 1 października 1945 r. przyjęty na stanowisko instruktora Wydziału Organizacyjnego ZG ZPP z pensją 1200 rubli miesięcznie. Wydelegowany do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie (4 października – 4 listopada 1945 r.) Po wojnie działacz PZPR, poseł na Sejm (1947–1960), minister kultury i sztuki (1952–1956), przewodniczący Komitetu ds. Radia i Telewizji (1956–1972). Autor licznych wspomnień, dotyczących pobytu w ZSRR, m.in. „*Polacy pod Lenino*” (1971), „*Ludzie i sprawy*” (1977).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 202 ZG ZPP z 3 X 1945 r., s. 98; Rozkaz dzienny nr 203 ZG ZPP z 4 X 1945 r., s. 98; *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 2 L–Ż, pod red. J. Chodery i F. Kiryka, Wrocław 2005, s. 1420).

STANKIEWICZ WŁODZIMIERZ (? – ?) – Działacz ZPP, początkowo instruktor Wydziału Organizacyjnego ZG, następnie przeniesiony z Wołkowysk (obwód grodzieński) do Lwowa. Wydelegowany przez ZG do Lwowa od 15 września 1945 r. Otrzymywał 800 rubli pensji. Od 1 listopada 1945 r. oficjalnie przebywał w Zarządzie Obwodowym we Lwowie, składając do Moskwy informacje o jego poczynaniach. Swoją pracę we Lwowie określił jako „ciężką”, gdyż „nie znał ludzi ani terenu”, a dodatkowo „zapomniał z domu palta (...) i został tylko w letnim płaszczu”. Od grudnia 1945 r. nadzorował Zarząd Rejonu Stalinowskiego, pełniąc funkcję sekretarza.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 80 ZG ZPP z 27 X 1945 r., s. 42; sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 189 ZG ZPP z 19 VI 1945 r., s. 96; Rozkaz dzienny nr 190 ZG ZPP z 20 IX 1945 r., s. 96a; sygn. 2307, List W. Stankiewicza do Dodiuka z 3 XI 1945 r., k. 52–53; 1309, Protokół z posiedzenia Wydziału Organizacyjnego Zarządu Rejonu Szewczenkowskiego ZPP z 11 XII 1945 r., k. 39–40; BAM, Rkps. 3514-2, Pismo Dodiuka do S. Eksteina w sprawie udzielenia pomocy W. Stankiewiczowi we Lwowie, k. 4).

STOCKA MARIA (1926 – ?) – Urodziła się w Kąkolnikach (pow. Rohatyń), córka Rudolfa. Ukończyła dwie klasy szkoły podstawowej. Zamężna, posiadała dwójkę dzieci. W okresie międzywojennym pomoc kucharki. Od 1945 r. jako pomoc w Kuchni nr 1 przy Zarządzie Obwodowym ZPP w Stanisławowie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy k. 14).

STRZELBICKA NATALIA (? – ?) – Zatrudniona w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie po 15 września 1945 r. W podaniu napisała, że zna wszystkie „działy pracy biurowej”. Pracowała do likwidacji placówki we Lwowie.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Podanie o przyjęcie do pracy, k. 62).

STUPAK ANTONI (18.08.1907–1992) – Urodził się w Sokalu, syn Karola i Agnieszki Zatorskiej. Ukończył szkołę średnią. Od 1926 r. zatrudniony jako sekretarz w firmie Steinberg i Ska we Lwowie. Od 1934 r. pracował społecznie „na gruncie klasowych Związków Zawodowych we Lwowie i na prowincji”. W 1936 r. aresztowany, osądzony przez Sąd Okręgowy we Lwowie i skazany na dwa lata więzienia za przynależność do KPZU. Karę odbył w więzieniach we Lwowie i Drohobyczu. Po wyjściu znalazł pracę w Zakładzie prof. Weigla przy karmieniu wszy. W życiorysie stwierdził, że „nie mógł wówczas otrzymać innej posady jako zdekonspirowany działacz KPZU. W Zakładzie prof. Weigla pracował do wkroczenia Niemców w 1941 r. Okres okupacji niemieckiej spędził w ukryciu, wraz ze swoim synem Romanem. Z konspiracji wyszedł dopiero po ponownym wkroczeniu do Lwowa Armii Czerwonej. Znalazł wówczas zatrudnienie w Rejonowej Radzie Deputatów

Pracujących Czerwonoarmiejskiego Rejonu we Lwowie, jako sekretarz odpowiedzialny. We wrześniu 1944 r. przeniósł się do Instytutu Epidemiologii i Mikrobiologii, gdzie pracował do końca lutego 1945 r. Przyjęty na członka ZPP na posiedzeniu Zarządu 28 stycznia 1945 r., a 1 marca zatrudniony jako odpowiedzialny sekretarz w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie. 20 czerwca tegoż roku zwolnił się z pracy bez podania konkretnej przyczyny. Od 22 grudnia 1945 r. do 19 lutego 1947 r. prezydent Legnicy, następnie dyrektor sklepów MHD (Miejski Handel Detaliczny) we Wrocławiu.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2307, Życiorys Antoniego Stupaka, k. 64; sygn. 141, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP z 28 I 1945 r., k. 37; sygn. 1303, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP z 28 I 1945 r. (rękopis), k. 17; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP z 14 II 1945 r. (rękopis), k. 26; BAM, rkps 3507, Prośba o zwolnienie z pracy Antoniego Stupaka, k. 61).

SZECHTER OZJASZ (23.08.1901 – 20.08.1982) – Urodził się w Witkowie Nowym, syn Natana. W okresie międzywojennym aktywny działacz ruchu komunistycznego. We Lwowie czynny w komunistycznej młodzieżowej grupie samokształceniowej. Krótco studiował w Wiedniu. Po powrocie do kraju był m.in. okręgowym sekretarzem Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy w Stanisławowie. W ZPP od 1944 r. Początkowo pracował jako instruktor Wydziału Organizacyjnego Zarządu Obwodowego w Namanganie (Uzbecka SRR). Od 15 września 1945 r. instruktor Wydziału Organizacyjnego ZG ZPP z płacą 750 rubli miesięcznie. Od 1 listopada 1945 r. przeniesiony do lwowskiego Zarządu Obwodowego ZPP, jako kierownik sekcji prasowo–radiowej (do 18 lutego 1946 r). Na polecenie KC PPR przybył do Polski. Pracował jako kierownik Wydziału Prasowego Centralnej Rady Związków Zawodowych. W powojennej Polsce był członkiem PZPR, zastępcą redaktora naczelnego „Głosu Pracy” oraz redaktorem w wydawnictwie „Książka i Wiedza”. W latach 60. związał się ze środowiskami opozycyjnymi. Od 1968 r. inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa. Zmarł w 1982 r., pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1304, Sprawozdanie Referatu Kulturalno–Oświatowego ZPP we Lwowie za czas od 1 I do 31 III 1946 r., k. 80; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 80 ZG ZPP z 27 X 1945 r., s. 42).

SZEMADZKI MARIAN (? – ?) – W okresie międzywojennym ślusarz na kolei. Wieloletni działacz Związku Zawodowego Kolejarzy (ZZK) i Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (TUR). Według instruktora ZG ZPP, S. Ecksteina, „nie skompromitował się podczas okupacji niemieckiej”. Po ponownym zajęciu Zachodniej Ukrainy przez Armię Czerwoną zatrudniony na kolei. Polecony na członka Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie (od 7 lutego 1945 r.) – z racji licznych znajomości w środowisku („znają do wszyscy kolejarze”).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2309, Notatka S. Ecksteina dotycząca Mariana Szemudzkiego, k. 155).

SZIRMAK BOLESŁAW (? – ?) – Główny buchalter Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie. 28 marca 1945 r. złożył rezygnację w związku z wyjazdem do Polski. Pozostawione przez niego księgi i agendy przejęła specjalna komisja powołana przez prof. S. Mazura, w skład której weszli A. Stupak oraz S. Kmita.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1303, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z dnia 28 III 1945 r., k. 29, 125).

SZNEK ZYGFRYD (16.11.1909 – 18.05.1989) – Urodził się we Lwowie. Od 17 sierpnia do 30 września 1944 r. przebywał w „podróży służbowej” w Moskwie. 1 października 1944 r. zatrudniony na stanowisku kierownika sekcji ogólnej Biura Badań Ekonomicznych ZG ZPP z pensją 1200 rubli miesięcznie. Pracował jedynie do 31 października 1944 r.. Po wojnie, w latach 1946–1947, dyrektor Departamentu Politycznego Ministerstwa Administracji Publicznej oraz wiceministr spraw wewnętrznych. W latach 1957–1967 wiceprzewodniczącym Komisji ds. Narodowościowych przy KC PZPR. 21 stycznia 1958 r. podpisał, z upoważnienia Rządu PRL, konwencję zawartą z ZSRR w sprawie uregulowania obywatelstwa osobom posiadającym podwójne obywatelstwo.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2283, Rozkaz dzienny nr 268 ZG ZPP z 17 VIII 1944 r., s. 22; Rozkaz dzienny nr 277 ZG ZPP z 29 VIII 1944 r., s. 25a; Rozkaz dzienny nr 308 ZG ZPP z 4 X 1944 r., s. 38; Rozkaz dzienny nr 313 ZG ZPP z 10 X 1944 r., s. 40; Rozkaz dzienny nr 319 ZG ZPP z 17 X 1944 r., s. 42a).

SZYBEJKO LUDWIK (20.11.1905 – ?) – Urodził się we Lwowie, syn Karola i Ludmiły Pustlenik. Ojciec jego – maszynista kolejowy – w 1907 r. wyjechał do Ameryki. Ludwik wraz z matką przeprowadzili się wówczas do Czortkowa, gdzie pomagali im rodzice Ludmiły. W 1926 r. ukończył Państwowe Seminarium Nauczycielskie i w tym samym roku podjął pracę jako nauczyciel w Szkole Muzycznej w Czortkowie (prowadził naukę śpiewu i rysunków), inicjując tam powstanie i rozwój zespołów teatralnych. Rozpoczął współpracę z Jędrzejem Biernaciakiem z Teatru Ludowego, nawiązał kontakt z Instytutem Teatrów Ludowych w Warszawie i jego dyrektorem Jerzym Zawiejskim. Brał udział w warsztatach teatralnych we Lwowie (w 1933 r.) oraz w Najniczu koło Tarnowa (w 1935 r.). Ukończył wyższy kurs reżyserów teatrów ludowych zorganizowany w Chełmie na Pomorzu (w 1937 r.). 1 stycznia 1938 r. mianowany przez Kuratorium Oświaty we Lwowie okręgowym instruktorem ds. teatralnych. Na tym stanowisku pracował do wybuchu wojny. We wrześniu 1939 r. powrócił do Czortkowa, gdzie przebywała jego żona i trójka dzieci. Po zajęciu miasta przez Armię Czerwoną zatrudniony jako nauczyciel w nowo zorganizowanej Państwowej Szkole Muzycznej. Podczas okupacji niemieckiej pracował jako nauczyciel w Żeńskiej Szkole Powszechnej oraz Szkole Polskiej. 15 maja 1945 r. został przewodniczącym Zarządu

Obwodowego ZPP w Czorkowie z pensją 800 rubli miesięcznie. Instruktor ZG ZPP S. Ekstein określił go jako uczciwego, „zdolnego mówcę” który posiada „żyłkę organizatora, cieszy się dużym autorytetem”. W 1946 r. wyjechał z Czotkowa do Świdnicy. W 1947 r. był pracownikiem Inspektoratu Szkolnego. 22 lutego 1949 r. został przewodniczącym Powiatowej Komisji Kulturalno–Oświatowej. Od 4 września 1956 r. przez kilka miesięcy był przewodniczącym Plenum Powiatowej Rady Związków Zawodowych. 27 października 1956 r. został sekretarzem Miejskiego Komitetu Frontu Narodowego.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2304, Życiorys Ludwika Szybejki, k. 111; Notatka o Ludwice Szybejce sporządzona przez instruktora ZG ZPP, k. 112; sygn. 1358, Sprawozdanie z działalności Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie po 16 sierpnia 1945 r., k. 32–38; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 43 ZG ZPP z 8 VI 1945 r., s. 31a).

ŚWITALSKI TADEUSZ (3.08.1916 – ?) – Urodził się we Lwowie. Ukończył szkołę powszechną i gimnazjum. W 1936 r. wstąpił na Wydział Prawa UJK, na którym studiował do wybuchu wojny. W 1939 r. podjął naukę na Wydziale Medycznym. W 1945 r. był na piątym roku studiów. Do ZPP został przyjęty 11 maja 1946 r. Pracował jako lekarz w ambulatorium opieki społecznej Zarządu Obwodowego we Lwowie. Zwolniony z pracy 15 czerwca 1946 r. – w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: BAM, rkps 3507, Podanie o przyjęcie do ZPP k. 64, Życiorys k. 65, Prośba o zwolnienie z pracy k. 66).

TANENBAUM DANIEL (1905 – ?) – Urodził się w Boryslawiu w rodzinie żydowskiej (ojciec Jakub). Posiadał wykształcenie wyższe. W okresie międzywojennym pracował w Gdyni w firmie „Fetter G.H.” jako korespondent w dziale eksportowym (w kwestionariuszu w rubryce zawód napisał „*buchalter*”). Po wybuchu wojny wrócił do Drohobycza (zamieszkał przy ul. Szewskiej 3). Żonaty, jedno dziecko. W Zarządzie Obwodowym ZPP w Drohobyczu od marca 1945 r. Początkowo w Referacie Kulturalno–Oświatowym, następnie Organizacyjnym i Propagandowym (często wykorzystywany jako prelegent). W październiku 1945 r. zatwierdzony na stanowisko zastępcy przewodniczącego z pensją 750 rubli miesięcznie. Legitymował się paszportem nr 667232, wystawionym przez I Oddział Milicji w Drohobyczu. W połowie kwietnia 1946 r. wyjechał do Polski, jego miejsce w strukturach ZPP zajął Wacław Kowalski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Pismo przedstawiciela ZG ZPP S. Ecksteina do ZG ZPP w Moskwie z prośbą o zatwierdzenie Tanenbauma jako członka Zarządu w Drohobyczu (j. rosyjski), k. 2; Kwestionariusz osobowy Daniela Tanenbauma, k. 25; Pismo Zarządu Obwodowego w Drohobyczu do ZG ZPP w Moskwie z 27 X 1945 r., k. 33–34; sygn. 2307, Pismo Zofii Biller do Wydziału Organizacyjnego ZG ZPP z 20 IX 1945 r., k. 50; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 71 ZG ZPP z 21 IX 1945 r., s. 39a; sygn. 1283, Protokół nr 29 Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z 3 IX 1945 r., s. 28; Protokół nr 51 Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z 16 IV 1946 r., s. 86; sygn. 219, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu do ZG ZPP w Moskwie z 27 X 1945 r., k. 33).

TOTUSZYŃSKI MARIAN KAZIMIERZ (4.09.1909 – ?) – Urodził się w Stanisławowie. Po ukończeniu gimnazjum, od 1 lutego 1929 r. do wybuchu wojny pracował w charakterze sekretarza przy Sądzie Okręgowym w Czortkowie. Od 1939 r. „*bywało różnie*”. W 1940 r. został nauczycielem w Jagielnicy (koło Czortkowa). Po wybuchu wojny radziecko–niemieckiej stolarz (w swoim kwestionariuszu osobowym stwierdził, że pewnie dlatego gdyż „*skończył gimnazjum*”). Po ponownym wkroczeniu Armii Czerwonej zatrudniony w Miejskim Wydziale Finansowym, skąd awansował na kierownika Nadzwyczajnej Komisji Odszkodowań Wojskowych, ustalającej straty wyrządzone przez Niemców. Od 15 maja 1945 r. zastępca przewodniczącego Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z pensją 750 rubli miesięcznie. Instruktor ZG ZPP, S. Eckstein, określił go mianem „bardzo zdolnego”, ale jednocześnie robiącego wrażenie „trochę postrzelonego”. Zauważył, że „kiedyś obracał się w kręgach lewicowych i dotychczas ma taką naturę”. W pracy był „nierówny”, na co ewidentny wpływ miała choroba. Podczas posiedzenia Zarządu 18 sierpnia 1945 r. poprosił, aby znaleźć na jego miejsce innego pracownika, ze względu na planowany wyjazd do Polski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2304, Pismo Mariana Totuszyńskiego do ZG ZPP w Moskwie z 20 V 1945 r., k. 109–110; sygn. 1358, Sprawozdanie Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie po 16 VIII 1945 r., k. 32–38; sygn. 1359, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 18 VIII 1945 r., k. 11; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 43 ZG ZPP z 8 VI 1945 r., s. 31a).

TRYBUSIEWICZ JAN (? – ?) – Obecny na pierwszym posiedzeniu Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie. Zatrudniony 1 października 1944 r. w charakterze instruktora z pensją 800 rubli. Miesiąc później zwolniony.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 90 ZG ZPP z 25 X 1944 r., s. 14; Rozkaz dzienny nr 98 ZG ZPP z 22 XI 1944 r., s. 16a).

TYCHY MARIA (1896 – ?) – Urodziła się w Tarnopolu, gdzie ukończyła szkołę powszechną. W 1919 r. przeprowadziła się do Lwowa. Od 1920 r. sekretarka na Uniwersytecie Lwowskim. W czasie okupacji niemieckiej zatrudniona w Instytucie Bakteriologicznym. Przyjęta do ZPP 1 października 1945 r. Uwzględniona została na tzw. liście likwidacyjnej, skreślona na liście lipcowej 1946 r. Pełniła funkcję kierowniczką świetlicy przy Zarządzie Obwodowym we Lwowie.

(Źródło: BAM, rkps 3507, Podanie o przyjęcie do ZPP, k. 68, Życiorys, k. 69).

WACHUŁKA ANTONI (1906–1963) – urodził się w Samborze. W okresie międzywojennym inspektor szkolny i dyrektor miejscowej szkoły podstawowej. Od 1 stycznia do 31 marca 1946 r. członek Zarządu Miejskiego ZPP w Samborze. Po wojnie osiadł w Opolu, gdzie pełnił funkcje kuratora oświaty.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 86, Sprawozdanie Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu od 1 IV do 31 XII 1945 r. (maszynopis), k. 34; Skład osobowy Zarządu Obwodowego ZPP w Samborze (bez daty), k. 2; S. S. Nicieja, *Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych*, tom V, *Sambor, Rudki, Bieńkowi Wisznia, Nadwórna, Bitków, Delatyn, Rafajłowa*, Opole 2014, s. 77).

WĘGRZYNOWSKA STELLA (? – ?) – Panieńskie nazwisko Starkel, mąż dr Lesław Węgrzynowski (lekarz). Absolwenci Wydziału Medycznego Uniwersytetu Lwowskiego. Przedstawiciele tzw. lwowskiej szkoły stomatologicznej. Członkini Zarządu ZPP Rejonu Czerwonoarmejskiego we Lwowie. Od 9 grudnia 1945 r. członka zarządu sekcji opieki społecznej rejonu. Po wojnie osiadła w Zielonej Górze.

(Źródło, AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1307, Spotkanie organizacyjne członków sekcji opieki społecznej rejonu czerwonoarmejskiego we Lwowie dnia 9 XII 1945 r., k. 16).

WIERDAK WŁADYSŁAW (1899 – ?) – Urodził się w Draganowie, syn Wawrzyńca. Ukończył cztery klasy szkoły powszechnej oraz dwa lata szkoły wiertniczej. Do Borysławia przyjechał z Krosna (zamieszkał przy ul. Małej 21), zatrudniając się jako wiertacz. Od 1945 r. w ZPP (legitymacja nr 6600091). Żonaty, dwójka dzieci.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Władysława Wierdaka, k. 19).

WIERZEJSKI ANTONI (1899 - ?) – Urodził się w Stanisławowie. Jego ojciec, również Antoni, zmarły w 1936 r., był urzędnikiem na kolei. Rodzina mieszkała przy ul. Piotra Skargi 5. Uczęszczał do gimnazjów w Stanisławowie oraz w Wadowicach. Brał udział w tworzeniu struktur POW w Galicji. W 1920 r. zapisał się na Wydział Prawa Uniwersytetu Lwowskiego, który ukończył w 1928 r. W tym czasie pracował także w Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych w Stanisławowie. W 1928 r. wstąpił do Związków Robotniczych PPS – szybko został w nich przewodniczącym komitetów pomocy bezrobotnym. Od 1930 r. do września 1939 r. samodzielny referent, a później kierownik, Oddziału Opieki Społecznej Zarządu Miejskiego w Stanisławowie. Od września 1939 r. do stycznia 1940 r. pracował w Miejskim Wydziale Zabezpieczeń Socjalnych w Stanisławowie. Po wkroczeniu Niemców został, jak to określił w życiorysie, „przyjęty do pracy przez nacjonalistów ukraińskich”. Po wkroczeniu Armii Czerwonej pracował jako buchalter w obwodowym towarzystwie głuchoniemych oraz jako archiwista w Muzeum Historycznym. Od 1 lutego 1945 r. zatrudniony jako odpowiedzialny sekretarz Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z pensją 700 rubli miesięcznie. Posiadał legitymacje partyzanta radzieckiego wydaną przez I oddział milicji w Stanisławowie w dniu 7 stycznia 1945 roku. Instruktor ZG ZPP S. Eckstein określił go mianem „bardzo uczciwego człowieka” który cieszy się dużym poważaniem.

Podkreślił jednocześnie, że „niczym się nie skompromitował podczas okupacji niemieckiej” i polecił jako sekretarza odpowiedzialnego.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Antoniego Wierzejskiego k.3, Podanie o przyjęcie do ZPP, k. 33, Życiorys A. Wierzejskiego, k. 34–35; sygn. 2309, Charakterystyka Antoniego Wierzejskiego dokonana przez S. Ecksteina z 7 lutego 1945 r., k. 159; sygn. 166, Telegram ZG ZPP z 12 II 1945 r. (j. rosyjski), k. 15; Pismo do ZG ZPP informujące o składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 II 1945 r. (k. rosyjski), k. 16; Etaty ZPP w Stanisławowie k. 20; Sprawozdanie instruktora Szymona Ecksteina z 1 II 1945 r., k. 21–22; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 10 ZG ZPP z 13 II 1945 r., s. 21a).

WIERZEJSKI LESZEK (24.07.1929 – 23.09.1995) – Urodził się w Stanisławowie, syn Antoniego. Do rozpoczęcia wojny ukończył osiem klas szkoły podstawowej, udzielał się w harcerstwie. Po ponownym wkroczeniu Armii Czerwonej działał w Sekcji Młodych Patriotów Polskich. Od 31 sierpnia 1945 r. przy Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie pełnił funkcję sekretarza technicznego z pensją 400 rubli miesięcznie. Po wojnie przesiedlony został na Śląsk. W 1952 r. ukończył historię na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w latach 1950–1954 pracował jako asystentem na Wydziale Humanistycznym. W latach 1954–1956 nauczyciel historii w Oficerskim Technikum Pożarnictwa we Wrocławiu, w latach 1956–1983 bibliotekarz, kustosz i kierownik w Bibliotece Głównej Akademii Ekonomicznej. Od 1983 r. na rencie. Wieloletni działacz Związku Nauczycielstwa Polskiego (1950–1980). Od września 1980 r. działacz „Solidarności”. W latach osiemdziesiątych publikował w niezależnym „Biuletynie Dolnośląskim” (jako „Czytelnik z Kresów” 1979–1981), „Solidarności Nauczycielskiej”, „Semaforze”, „Prawdzie” (1984–1988). 14 grudnia 1981 r., wraz z Andrzejem Oryńskim założył podziemne pismo „Wiadomości Bieżące”, którego przez rok był redaktorem (jako „Obserwator”, „Joanna”). Od 17 września 1982 r. rozpracowywany przez Wydz. V/V-1 KW MO/ WUSW we Wrocławiu w ramach SOR kryptonim Kropla. 7 grudnia 1982 r. został aresztowany; zwolniono po pięciu miesiącach. Po wyjściu z więzienia wykładowca na Chrześcijańskim Uniwersytecie Robotniczym przy Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu (1984–1989). Autor książek „Stanisławów gród Rewery” (1993), „Szlakiem bohaterów trylogii”(1987) – wspólnie z Jerzym Sydorem.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy k. 31; sygn. 1351, Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 IX 1945 r. (rękopis), s. 116; sygn. 166, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 10; Protokół z posiedzenia Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 29 VIII 1945 r., k. 73; BAM, rkps. 3513, Pismo Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie do ZG ZPP w Moskwie z 13 X 1945 roku, k. 11; Ł. Sołtysik, *Leszek Wierzejski*, www.encyklopedia-solidarnosci.pl/wiki/index.php?title=Leszek_Wierzejski).

WIESNER IZYDORA (? – ?) – W ZPP od 1945 r., pracowała w Wydziale Opieki Społecznej. Zwolniona 21 maja 1946 r. – w związku z wyjazdem do Polski.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Pismo kierownika WOS Ignacego Reymana do Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 21 V 1946 r., k. 38).

WULCZEK ROMAN (03.03 1897 – ?) – Urodził się we Lwowie, syn Wiktora. Tamże ukończył sześć klas gimnazjum. Zaprzestał dalszej nauki z powodów materialnych. Podjął pracę w zakładach „Galicja” w Drohobyczu. W 1915 r. wcielony do armii austriackiej. W latach 1919–1920 pracował w Borysławiu jako magazynier w zakładach naftowych.

Od 1922 r. kasjer w borysławskiej filii Powiatowej Kasy Chorych w Drohobyczu. W instytucji tej, jak napisał w swym życiorysie, „*przepracował wszystkie działy*”. W 1922 r. wstąpił w struktury borysławskiego PPS, którego szybko został przewodniczącym. Aktywny działacz Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (TUR). Następnie został zatrudniony w Powiatowej Kasie Chorych w Nadwórnej jako kierownik wydziału ubezpieczeniowego. W chwili scalenia Powiatowych Kas Chorych przeniesiony do Stanisławowa (otrzymał mieszkanie przy ul. Kamińskiego 9), gdzie do września 1939 r. pracował w Ubezpieczalni Społecznej jako inspektor. Był wówczas również sekretarzem Oddziałowego Komitetu Robotniczego. Od 1942 r. do ponownego wkroczenia Armii Czerwonej ukrywał się przed gestapo, które w jego domu znalazło radiodbiornik oraz kilka numerów gazety „Bezbożnik”. Oficjalnie przyjęty do pracy w ZPP od 1 lutego 1945 r. jako zastępca przewodniczącego. De facto w Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie pełnił funkcję referenta organizacyjnego, chociaż instruktor ZG ZPP, S. Ekstein, polecał go właśnie na zastępcę przewodniczącego lub przewodniczącego, określając mianem „szczerego demokraty, przeciwnika londyńskiego kierunku”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Romana Wulczeka, k. 2, Podanie R. Wulczeka o przyjęcie do ZPP z 7 I 1945 r., k. 38, Życiorys Romana Wulczeka, k. 39-41; sygn. 2309, Charakterystyka Romana Wulczeka dokonana przez S. Eksteina z 7 lutego 1945 r., k. 158; sygn. 166, Pismo do ZG ZPP informujące o składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 II 1945 r. (k. rosyjski), k. 16; Telegram ZG ZPP z 12 II 1945 r. (j. rosyjski), k. 17; Etaty ZPP w Stanisławowie k. 20; Sprawozdanie instruktora Szymona Eksteina z 1 II 1945 r., k. 21–22; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 10 ZG ZPP z 13 II 1945 r., s. 21a; sygn. 1352, Командировочне посвідчення, k. 63).

WITKOWSKI IGNACY (19.07.1897 – ?) – Urodził się we wsi Kobiernice (pow. Biała, woj. krakowskie), syn Walentego. Ukończył pięć klas gimnazjum w Bielsku. W 1915 r. został powołany do wojska austriackiego, w którym służył „*do całkowitego zakończenia wojny do 1920 roku*”. Żonaty, dwójka dzieci. W 1921 r. został zatrudniony w Banku Polskim. W placówce w Bielsku przepracował do 14 grudnia 1936 r., dzień później rozpoczął pracę w Drohobyczu (zamieszkał przy ul. Komsomolskiej 15). W okresie międzywojennym nie

należał do żadnej organizacji, poza klubem piłkarskim. Po wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny tzw. Zachodniej Ukrainy, od 1940 r. zatrudniony jako buchalter.

W ZPP od 29 marca 1945 r. pracował w charakterze instruktora w Zarządzie Obwodowym w Drohobyczu. Ppor. Łuczenko określił go jako „typ robotnika”, który „chce pracować dla demokracji nie tylko w Drohobyczu, ale i w Polsce”.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Pismo ZG ZPP zatwierdzające tymczasowy Zarząd Obwodowy ZPP w Drohobyczu z 19 IV 1945 r. (j. rosyjski), k. 10; Kwestionariusz osobowy Ignacego Witkowskiego, k. 38; Życiorys Ignacego Witkowskiego, k. 39; Notatka ppor. Łuczenki dotycząca Ignacego Witkowskiego, k. 40; sygn. 1283, Protokół nr 3 Zarządu Obwodowego ZPP w Drohobyczu z 30 III 1945 r. k. 2; *Kronika ZPP – Zagłębie Naftowe ożywia się*, „Wolna Polska” 1945, nr 21, s. 4).

WIŚMIERSKI FRANCISZEK (? – ?) – Przedwojenny nauczyciel. W okresie okupacji niemieckiej kierownik tajnego nauczania w Czortkowie. Według Ireny Kotowicz, wstąpił do ZPP by „by pod ich szyldem” prowadzić nadal nauczania młodzieży. Przyjęty do ZPP na posiedzeniu Zarządu Obwodowego w Czortkowie 2 listopada 1945 r. Jednocześnie został członkiem Zarządu Obwodowego oraz miał pełnić rolę Kierownika Klubu i Referenta Młodzieżowego. Kierownik kursów samokształceniowych. Oddelegowany do odbioru kart żywnościowych za miesiąc luty i marzec 1946 roku.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1359, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 2 XI 1945 r., k. 23; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 21 I 1946 r., k. 28; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP w Czortkowie z 2 II 1946 r., k. 31; I. Kotowicz, *Tajne nauczanie II (u Dominikanów) w Czortkowie*, „Głosy Podolan” 2001, nr 45, s. 13–18; F. Wiśmierski, *Z dziejów szkolnictwa polskiego na ziemiach wschodnich w okresie II wojny światowej (Tajne nauczanie w powiecie czortkowskim)*, Przegląd Historyczno-Oświatowy 1970, R. XIII, nr 1).

WOLSKI JAN (? – ?) – W 1945 r. zatrudniony jako sekretarz techniczny w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie. Pracował do 10 czerwca 1946 r., kiedy to wyjechał do Polski.

(Źródło: BAM, Rkps 3507, Prośba Jana Wolskiego o zwolnienie pracy, k. 70).

WÓJCIK GENOWEFA (1903 – ?) – Urodziła się w Stanisławowie, córka Andrzeja. Jej rodzina mieszkała przy ul. Romanowskiej 33. Od 1 czerwca 1945 r. pracowała jako wychowawczyni w przedszkolu Sekcji Opieki Społecznej.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1352, Karta służbowa Genowefy Wójcik, k. 1439).

ZABŹA JÓZEF (1895 – ?) – Urodził się w Stanisławowie. Ukończył siedem klas szkoły podstawowej. Przed wojną pracował jako zarządca miejski. W ZPP od 1945 r., w Zarządzie Obwodowym w Stanisławowie pracował jako magazynier.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Józefa Zabży, k. 29).

ZAKRZEWSKA ZOFIA (3.08.1913 – ?) – Urodziła się w Drohobyczu, córka Stefana. Ukończyła szkołę powszechną i gimnazjum w Drohobyczu (mieszkała przy ul. Dzierżyńskiego 17). Po zdaniu matury zapisała się na studia na UJK we Lwowie, kierunek prawo (ukończyła trzy lata studiów). W okresie międzywojennym pracowała w kancelarii adwokackiej swojego ojca. W latach 1940–1941 zatrudniła się w szpitalu gruźliczym w charakterze „sekretarki i statystyka–kalkulatora”. Następnie pracowała jako buchalterka w rafinerii „Galicja” w Borysławiu (w latach 1941–1944) oraz w banku (od sierpnia 1944 r.). Z końcem grudnia 1944 r. zwolniła się z pracy z powodu choroby. W ZPP od 30 kwietnia 1945 r. zatrudniona jako referent prawny w Zarządzie Obwodowym w Drohobyczu. Jej ojciec i brat pracowali w tym czasie w Komisji Repatriacyjnej. Według notatki ppor. Łuczenki, „cała rodzina interesowała się ZPP”, a ona może być przydatna w organizacji. Od 1 września 1945 r. zatrudniona jako kierownik klubu z pensją 650 rubli miesięcznie. 18 września 1945 r. kierownik Komisji Kulturalno–Oświatowej ZPP w Drohobyczu. Legitymowała się paszportem nr 636530.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 219, Kwestionariusz osobowy Zofii Zakrzewskiej, k. 41; Życiorys Zofii Zakrzewskiej, k. 42; Notatka Łuczenki dotycząca Zofii Zakrzewskiej, k. 43; sygn. 2307, Wniosek Z. Biller do Wydziału Organizacyjnego ZG ZPP o zatwierdzenie Zofii Zakrzewskiej, k. 49; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 70 ZG ZPP z 20 IX 1945 r., s. 39; sygn. 1283, Protokół nr 29 z posiedzenia zarządu w Drohobyczu z 3 IX 1945 r., s. 28).

ZALESKI STEFAN (15.11.1886 – ?) – Urodził się we wsi Czastary (pow. wieluński). Ukończył gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim. W latach 1906–1913 studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim (Wydział Lekarski). Do 1918 r. pracował jako lekarz w Galicji. Według informacji podanych przez instruktora ZG ZPP, S. Ecksteina, będąc w „Kongresówce był pepesowcem”. W latach 1918–1926 prowadził praktykę lekarską w województwie stanisławowskim. W 1926 r. przybył z Sototwiny (powiat Nadwórna) do Stanisławowa (zamieszkał przy ul. Kamińskiego 30), gdzie podjął pracę w Powiatowej Kasie Chorych. Od 1931 r., fizjoterapeuta w Ubezpieczalni Społecznej. W styczniu 1945 r. został przewodniczącym Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie (legitymacja członkowska nr 19581). Według S. Eksteina, „niczym się nie skompromitował podczas okupacji niemieckiej”. W Stanisławowie jako lekarz był „popularny”. Mimo że nie nadawał się do „samodzielnej pracy politycznej”, został polecony na przewodniczącego Zarządu Obwodowego, ponieważ umiał „dobrze się zaprezentować”. Oficjalnie przyjęty do pracy od 1 lipca 1945 r. z pensją 800 rb miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 272, Kwestionariusz osobowy Stefana Zaleskiego, k. 1, Podanie S. Zaleskiego o przyjęcie do ZPP, k. 36, Życiorys S. Zaleskiego, k. 37; sygn. 2309, Charakterystyka Stefana Zalewskiego dokonana przez S. Ecksteina z 7 lutego 1945 r., k. 160; sygn. 166, Pismo do ZG ZPP informujące o

składzie Zarządu Obwodowego ZPP w Stanisławowie z 12 II 1945 r. (k. rosyjski), k. 16; Telegram ZG ZPP z 12 II 1945 r. (j. rosyjski), k. 18; Etaty ZPP w Stanisławowie k. 20; Sprawozdanie instruktora Szymona Ecksteina z 1 II 1945 r., k. 21–22; sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 52 ZG ZPP z 13 VII 1945 r., s. 34).

ZDRAL IGNACY (27.07.1908 – ?) – Urodził się we wsi Oblekoń, syn Tomasza. Ukończył siedem klas szkoły podstawowej. Z wykształcenia stolarz. W okresie międzywojennym kasjer biletowy. Zatrudniony w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie jako goniec 1 lutego 1945 r. Figuruje na listach pracowników sprzed 20 czerwca 1945 r. We Lwowie mieszkał przy ul. Herniga 7 m. 12.

(Źródło: BAM, rkps 3507, Kwestionariusz osobowy k. 81; sygn. 141, Spis pracowników Lwowskiego Zarządu Obwodowego ZPP za miesiąc luty 1945 r., k. 2; Adresy nowych pracowników Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie, k. 3; Lista pracowników Zarządu Obwodowego ZPP za sierpień 1945 r., k. 4–5).

ZIEMBICKI WITOLD (14.08.1874–19.10.1950) – Studiował w Krakowie, Lwowie, Zurychu i Strasburgu. Doktorat (1900 r.) i habilitację (1931 r.) uzyskał na Uniwersytecie Lwowskim. W pierwszej połowie XX w. pracował jako m.in. asystent Katedry i Kliniki Chorób Wewnętrznych UJK (1904–1907), prymariusz Oddziału Wewnętrznego (1910–1935), dyrektor Szpitala Powszechnego we Lwowie (1918–1919). W 1934 r. został profesorem i kierownikiem Katedry Historii i Filozofii Medycyny UJK. Okres okupacji spędził we Lwowie. W 1944 r. przeniósł się do Krakowa, gdzie rozpoczął pracę na UJ (1945–1946). Swoje lwowskie mieszkanie (przy ul. Bielowskiego 6 m. 6) przekazał Zarządowi Obwodowemu ZPP. Od 1946 r. był kierownikiem Katedry Historii i Filozofii Medycyny na Uniwersytecie i Politechnice we Wrocławiu (1946–1950). Zmarł we Wrocławiu. Ojciec Jana Ziembickiego.

(Źródło: J. Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret kresowej uczelni*, Kraków 2007, s. 38; A. Śródka, *Uczeni polscy XIX–XX stulecia*, t. 4, Warszawa 1998, s. 603–604; Z. Albert, *Lwowski Wydział Lekarski w czasie okupacji hitlerowskiej 1941–1944*, Wrocław 1975, s. 110; T. Ciepeliński, G. Czlijan, *Lwowski Klub Krótkofalowców. Zarys dziejów*, Warszawa 2008, s. 12, 84–88).

ZIMNY ZBIGNIEW (? – ?) – W ZPP od 1945 r. Od 1 lutego 1946 r. referent gospodarczy z zarobkami 800 rubli miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1313, Pismo prof. Mazura do buchalterii ZPP z 1 II 1946 r., k. 50).

ZWASS ADAM (27.12.1913–16.06.2001) – Urodził się we wsi Cisna (pow. leski, woj. lwowskie) jako syn pracownika handlowego. Od 8 roku życia stale mieszkał we Lwowie, gdzie uczęszczał do szkoły powszechnej a następnie do gimnazjum. Po ukończeniu szkoły zarabiał na życie udzielając korepetycji. Od 1931 roku był członkiem Komsomołu Zachodniej Ukrainy. W lutym 1933 r. został aresztowany i osadzony na 6 miesięcy do więzienia. Wyrok

odsiedział we Lwowie. Po opuszczeniu więzienia kontynuował pracę w Komsomole, zajmując różne stanowiska (członek rejonowych komitetów, sekretarz rejkomów, członek lwowskiego komitetu komsomołu, od 1935 r. sekretarz okręgowych Komitetów Przemyskiego i Podmiejskiego). W styczniu 1936 r., „podczas drogi na posiedzenie miejscowej organizacji pod Radziwiłłowem, w związku z prowokacją został raniony przez czatującą na niego policję i zaaresztowany”. Początkowo trafił do więzienia w Dubnie, gdzie po procesie został skazany na 6 lat więzienia. Wyrok początkowo odbywał w Łucku, skąd po sześciu miesiącach trafił do Sieradza. W więzieniach był „członkiem kierownictwa kolektywów i członkiem partyjnych organizacji” aż do momentu rozwiązania Komunistycznej Partii Polski. Z więzienia wyszedł we wrześniu 1939 r. wraz z wybuchem wojny, w październiku przybył do Lwowa. Znalazł pracę w Lwowskim Banku Obwodowym, początkowo jako skarbnik, a po czteromiesięcznym przeszkoleniu jako kredytowy inspektor. W maju 1941 r., zgodnie z uchwałą Komitetu Centralnego WKP(b) w sprawie przywrócenia stażu byłym członkom KPP złożył odpowiednie dokumenty w Lwowskim Obkomie Partii. „Sprawki podpisane były przez Brin S. /Kazia przebywa obecnie w Polsce/, Fejgina /w Armii Polskiej/ i Połubiaka /Lwowskiego Robotnika/”. Ponadto, w swoim życiorysie Zwass zaznaczył, że znają go także następujące osoby: „Natanzon /Moskwa/, Berkjowicz /Armia Polska/, Billig /Armia Polska/, Okrent /Armia Polska/, Bierzwiński /Polska Armia/ i inni”. Po wybuchu wojny niemiecko–radzieckiej, z końcem czerwca 1941 r. wyjechał do Krasnouralska, gdzie pracował w Strojbatalionie, początkowo jako zastępca politruka, następnie głównego brygadiera i pełniącego obowiązki politruka rot. Z pracy został zwolniony w czerwcu 1942 r. „w związku ze zdjęciem z wojskowego rejestru”. Wyjechał do Ufy, gdzie został skierowany przez Bank Obwodowy do Rejonu Makarowskiego w charakterze starszego kredytowego inspektora. W grudniu 1942 r. został ponownie zmobilizowany i skierowany do Puszmienskich kopalni miedzi. Po interwencji Swierdłowskiej Kontory, w marcu 1943 r. został zwolniony i skierowany do służby w charakterze starszego instruktora w Rejonie Turyńskim. W październiku 1943 r. ponownie zmobilizowany i skierowany do „Kecz Swierdrajona”, gdzie pracował do końca marca 1944 r. Ponownie dzięki interwencji Swierdłowskiej Kontory został zwolniony i skierowany do pracy w charakterze starszego instruktora do Wierchoturja. W lipcu 1944 r., po wyzwoleniu Lwowa otrzymał wezwanie od Lwowskiego Obkomu, by powrócił do miasta. Podjął pracę jako „naczelnik oddziału kredytowania przemysłu i organizacji zajmujących się zagotówkami”.

Od początku 1945 r. uczęszczał we Lwowie na wieczory Uniwersytet Marksizmu i Leninizmu. W swoim życiorysie napisał, że znał ogółem pięć języków obcych – niemiecki, francuski, angielski, rosyjski i ukraiński. Pod koniec 1945 r. podjął pracę w Narodowym Banku Polskim, studiując jednocześnie ekonomię. Po uzyskaniu doktoratu i habilitacji, został przedstawicielem Polski przy wydziale bankowo-dewizowym Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej w Moskwie (w latach 1964-1969). Po wydarzeniach z marca 1968 r. wyemigrował do Austrii (w 1969 r.), gdzie został ekspertem ds. krajów wschodnioeuropejskich przy Narodowym Banku Austrii. Był cenionym znawcą ekonomiki krajów RWPG oraz autorem wielu podręczników ekonomii. Po zgonie małżonki Fryderyki w 1996 r. wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Jego syn Włodzimierz został tam mianowany profesorem Fairleigh Dickinson University w miejscowości Teaneck (New Jersey). Zmarł w pobliskim Saddle River (New Jersey).

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2307, Życiorys A. W. Zwassa z 1 III 1945 r., k. 65–66).

ŻYLIŃSKI EUSTACHY (19.09.1889 – 1954) – Urodził się w Kunach koło Braclawia (w kwestionariuszu podał „Rusza – wschodnia Ukraina”). W 1907 r. ukończył ze złotym medalem gimnazjum w Kijowie, w 1911 r. z dyplomem I stopnia i medalem Wydział Fizyczno-Matematyczny Uniwersytetu św. Włodzimierza w Kijowie. W latach 1912-1914 studiował w Getyndze, Cambridge i Marburgu. W 1914 r. powołany do armii rosyjskiej. Ukończył wojskowo-inżynierską szkołę w Kijowie i szkołę elektrotechniczną w Petersburgu. Od 1918 r. pracował jako docent w Polskim Kolegium Uniwersyteckim i Wyższym Instytucie Technicznym w Kijowie. W 1919 r. kierownik Oddziału A Zakładu Matematycznego, profesor nadzwyczajny UJK we Lwowie. W roku akademickim 1929/1930 był dziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, następnie, aż do wybuchu wojny, członek Rady Wydziałowej. W czasie pierwszej okupacji sowieckiej Lwowa kierownik Katedry Algebry na Uniwersytecie Lwowskim, w czasie okupacji niemieckiej (1941-1944) brał udział w tajnym nauczaniu na UJK. Po ponownym zajęciu miasta przez Armię Czerwoną podjął ponownie pracę na Uniwersytecie. Przyjęty do ZPP 15 marca 1945 r. (legitymacja członkowska nr 44706). 28 marca 1945 r. wybrany (wniosek złożył J. Brzoza) jednogłośnie wiceprzewodniczącym Zarządu Obwodowego we Lwowie (w miejsce zamordowanego Z. Bielińskiego). 1 maja 1945 r. zrezygnował z pracy na Uniwersytecie. Po przełożeniu terminu wyjazdu, powrócił tam w październiku 1945 r. Skreślony z listy działaczy ZPP w marcu 1946 r. – w związku z opuszczeniem Lwowa. W tym czasie został konsulem generalnym w Kijowie. Po przymusowym wysiedleniu ze Lwowa osiadł w Gliwicach, gdzie w latach 1946–

1951 był kierownikiem Katedry Matematyki na Wydziale Inżynieryjno–Budowlanym Politechniki Śląskiej.

(Źródło: BAM, rkps. 3507, Kwestionariusz osobowy, k. 72; AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 1303, Protokół Zarządu Obwodowego ZPP z 14 II 1945 r. (rękopis), k. 26; Protokół Zarządu Obwodowego ZPP we Lwowie z 28 III 1945 r., k. 29; *Lwowski naukowy kolektyw matematyków*, „Czerwony Sztandar” 1945, nr 3 (640), s. 3; L. Maligranda, *Eustachy Żyliński*, „Antiquitates Mathematicae” 2009, t. 3, s. 171–211; R. Duda, *Lwowska szkoła matematyczna*, Wrocław 2007, s. 169, 218; J. Kowalczyk, *Organizacja życia naukowego w dwudziestoleciu międzywojennym we Lwowie*, [w:] *Lwów i Lwowianie. Pamiętniki – Wspomnienia – Relacje*, cz. 3, oprac. J. Kowalczyk, Kraków 2011, s. 384, 388; W. Materski, *Dyplomacja Polski „lubelskiej” lipiec 1944 – marzec 1947*, Warszawa 2007, s. 115).

ŻEREBECZNA ADAMINA (? – ?) – Zatrudniona od 1 lutego 1945 r. w Zarządzie Obwodowym ZPP we Lwowie jako maszynistka z pensją 500 rb miesięcznie.

(Źródło: AAN, ZPP w ZSRR, sygn. 2284, Rozkaz dzienny nr 15 ZG ZPP z 2 III 1945 r., s. 23).